

პრსენალი

პრსენალი
2009 წლის
1425

26 (95). 25 დეკემბერი - 8 იანვარი. სპეცდრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1.5 ლარი.

1425
2009

ოზის უმადგოვი
„აგოსუნთქვის“
წელი

შალავევა
ტრაგედიული
რეპერტუარი

გაიღვიკეთ
„აისია“!

25423 127

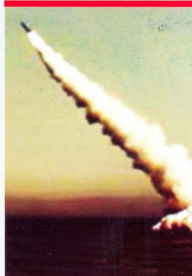
B-21

ოგუღათელი ხინიკაჰის
აეცხანა დივარსანტაჰის
ხეაურო იარაღისთვის

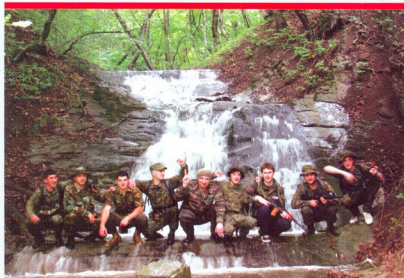
ოქისუბეღოვი
„აოოსუნთქვის“
ნელი

6

რა ეგაპა
Булава-ს?

39

გაილვიკეთ,
აისია!

8

ეპროპელი
„ეგვირთავები“

26

ნყალქევეა
სგრაგეგიული
რაქეგეგიილები

30

გოლდეა
ოგოვიიჩის
ახანილი
ოხნება

36

სარჩევი

4	ახალი ამბები	კალენდარი
6	ომისშემდგომი „ამოსუნთქვის“ წელი	ანალიზი
7	„სობოლები“ აფხაზეთში თურქულ სავაჭრო ნაოსნობას იცავენ	კონფლიქტური რეგიონი
8	გაიღვიძეთ, აისიას!	სულიერება
12	ქვეითი ოცეული თავდაცვაში	ბავშვები
18	საქართველოს საგარეო დაზვერვა – მითი და რეალობა	საზოგადოებრივი
21	რუსული ფტოგის საზღვარგარეთული ხომალდები	ფოტო
24	კავკასიური მოვლენების მიმოხილვა...	რეგიონი
26	ევროპელი „მტვინოვანები“	საბრუნავო პოეზია
30	წყალქვეშა სტრატეგიული რაიონები	რეკონსტრუქცია
34	„შაერი-მინა“ კლასის მართვადი რაიონები	საპოლიტიკო შეიარაღება
39	რა ეტაპა Булава-ს?	გამოცემა
41	ტანკები კორეიდან ცხინვალის ომამდე	გაზაზღვრული
45	გოლდფელდ მოზოვიჩის ახლენილი ოცნება	ფოტო
50	ჯინსი	სტილი
52	20 წლის შემდეგ...	კოლმე
53	მიეპარე და ესროლე ტყვია... დანაღმ	„არსენალი“ იარაღის შეღებვა

არსენალის სავაჭრო

„არსენალი“, მიუხედავად ობიექტური თუ სუბიექტური პრობლემებისა, რომლებსაც სახელმწიფოს ბიუროკრატიული მექანიზმები ქმნიან, წელზე მეტად ქართულ არმიას გვერდით უდგას. ჟურნალის რედაქცია იძულებულია, რომ მომავალ 2001 წელსაც ერთად ვიქნებით და ვიბრძოლებთ ჩვენი საქართველოს გასამართლებლად.

„არსენალი“ გულითა და სულით ულოცავს საქართველოს ყველა დამცველს ახალ, 2010 წელს და უსურვეს, ამ წლიდან მაინც დაწყებული საქართველოს გამარჯვების წესს!

ირაკლი ალადაშვილი
მეორე შორეული

ყურადღება!
გამოიწერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუყოვნებელი
მასალების გადახედვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
21.12.2009

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©
რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იოსებოძლის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარეკლამო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenalali@kvispalitra.com
ყურადღება! გამოდის
ორ კვირაში ერთხელ
პარასკევს

გერმანია „მოხვედის ჯარისკაცის“ ეკიპირება შეუქმნა

გერმანიის მთავრობამ საიარალო კომპანია Rheinmetall defence-ს „მოხვედის ჯარისკაცის“ ეკიპირება IdZ-ES-ის საჯარო ნიმუშში შეუკვეთა. რეალური მილიონერობიანი კონტრაქტის დადების შესაძლებლობისა და გერმანიის არმიისთვის IdZ-ES-ის მიწოდების საკითხს ამჟამად ქვეყნის თავდაცვითი ტექნოლოგიებისა და მომარაგების ფედერალური სააგენტო (BWB) შეისწავლის.

IdZ-ES-მ 2011 წელს სასერტიფიკაციო გამოცდა უნდა გაიაროს, რომელიც საშუალებას მისცემს Rheinmetall-ს ეკიპირების წარმოება 2012 წლიდან დაიწყო.

Rheinmetall-ი მოხვედის ჯარისკაცების ეკიპირებაზე 2006 წლიდან მუშაობს. ამ ხნის განმავლობაში შეუმუშავებელი აქვს ეკიპირების რამდენიმე ვარიანტი: isZ-ESB, idZ.V1, idZ.V2 და idZ-5-ი. ეკიპირების ახალი ვარიანტი IdZ-ES შედგება ჯავშანიჭელისგან, ჩაფხუტისგან, GPS-ნავიგაციორისგან, მაგნიტური კომპასისგან, ინერციული სანავიგაციო სისტემისგან, იარაღის კომპლექტისა და ხმისა და ვიდეოკავშირის სისტემებისგან. IdZ-ES-ს შეუძლია ჯარისკაცის არა მარტო ტყევისგან, არამედ ბატერიული და ქიმიური დაცვის უზრუნველყოფა.

IdZ-ES-ის უსადენო ქსელი გააერთიანებს დაახლოებით ათ ჯარისკაცსა და ჯავშანტექნიკას. ბრძოლის პირობებში ქსელის თითოეული ჯარისკ-

აცი მიიღებს ინფორმაციას თავისი დაჯავშნის, ადგილმდებარეობის, რაზმის სხვა მებრძოლების ადგილმდებარეობისა და ჯავშანტექნიკის შესახებ. IdZ-ES-ს დააკომპლექტებენ მინიატურული უპილოტო საფრენი აპარატ Aladin-ი და MIKADO-თი ვიდეოთვალთვალისა და დაზვერვისათვის. უპილოტო საფრენი აპარატების გამოსახელებას ჯგუფის ყველა წევრი მიიღებს.

IdZ-ES-ის შეიარაღების კომპლექტში, მოდიფიკაციის მიხედვით, შედის 5,56

მმ კალიბრის საიერიშო შაშხანა Heckler&Koch G36, სნაიპერული შაშხანა G22 და G82, ტანკსწინააღმდეგო ფუზარსატორი Panzerrfaust 3 IT-600, 4,6მმ კალიბრის პისტოლეტ-ტყევიან ფრეკვი Heckler&Koch MP7 PDW, 5,56 კალიბრის ტყევიან ფრეკვი MG4, ასევე დანა KM2000. ყველა ცეცხლსასრული იარაღი და ფუზარსატორი აღჭურვილი იქნება ვიდეოსიგნალის გადაცემის ულარის მქონე სიბოციზური სამიზნეობით.

ამერიკელმა მესიერმა ღია კორის ახალი სახეობა გამოიგონა

ალაბამის უნივერსიტეტის დაიქვეყნებული პროფესორმა ტიმოთი კრაფტმა სასროლო იარაღისთვის ახალი სახეობის ღია კორა შექმნა. გამოიგონება Opti-sight-ი ჰქვია და დაფუძნებულია ადამიანის თვის ტვინის უნარზე, საგნების მხედველობისათვის დაფარული კონტურები გააგრძელოს.

Opti-sight-ი წარმოადგენს ტრადიციულ ნიშანსა და სამარჯვს, ოღონდ ფორმის მცირეოდენი ცვლილებით. მაგალითად, სამარჯვის შუა ამონაკვეთი სწრაფთა კი არა, როგორც ღია კორის კლასიკურ ვარიანტშია, არამედ სამკუთხედის ქვედა ნახევრის სახითაა შესრულებული. ამასთან, ნიშნის ზედა ნაწილი სამკუთხედის ნახევრის ფორმისაა.

Opti-sight-ს დამიზნების უბრალო

პრინციპი აქვს: მსროლელმა ნიშანი და სამარჯვი ერთმანეთს ვიზუალურად უნდა შეუთავსოს. ამასთან, დამიზნების წერტილს, რომელიც სამიზნეზე უნდა მიმართოს, სწორედ არარსებული სამკუთხედის მორე ნახევრის ზედა წერტილი წარმოადგენს. თვლება, რომ სამკუთხედის ზედა წერტილის განხილვად ადამიანს იოლად შეუძლია — მისი ტვინი ამ საქმის ავტომატურად შეასრულებს.

მეცნიერის აზრით, სამარჯვა და ნიშანზე ორი სამკუთხედის შეთავსება და მიზანზე პისტოლეტის მიმართვა გაცილებით იოლია, ვიდრე კლასიკური ღია კორით დამიზნება.

ღია კორის შემთხვევაში, მსროლელმა რამდენიმე მოქმედება უნდა შეასრულოს. კერძოდ, ფოკუსში უნდა ჰქონდეს

მოქცეული სამი ობიექტი (მიზანი, ნიშანი და სამარჯვი). გასროლის წინ მსროლელი ნიშანს უთავსებს სამარჯვის ამონაკვეთს და მიღებულ წარმოსახვით წრფეს მიზნისკენ მიმართავს. თანამიმდევრობა ასეთია: შენა პირველად მიმართულია სამარჯვზე, შემდეგ ნიშანზე, მერე კვლავ და უშუალოდ გასროლის წინ — კვლავ ნიშანზე.

მეცნიერი დარწმუნებულია, რომ Opti-sight-ი გაცილებით სწრაფი დამიზნებისა და ამასთან, მსროლელის სწრაფად მომზადების საშუალებას იძლევა. დაიწყება თუ არა Opti-sight-ის სერიული წარმოება, ჯერჯერობით უცნობია. თუკი გადწყდება მისი შეიარაღებაში მიღება, მაშინ ეს ღია კორის სისტემის უკანასკნელი ასი წლის განვითარებაში პირველი ცვლილება იქნება.

ინდოეთი „ადმირალ გორშკოვი“ 2,3 მლრდ დოლარს გადაიხდის

რუსეთი და ინდოეთი შეთანხმდნენ ავიამზიდ „ადმირალ გორშკოვი“ რემონტისა და მოდერნიზაციის საბოლოო ღირებულებაზე. ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალებში კრეისერს ახალ სახელს — „ვიკრამადიტია“ დაარქმევენ. შეთანხმების თანახმად, სამუშაოების საერთო ღირებულება 2,3 მლრდ დოლარს შეადგენს, ინდოეთმა უკვე გადაიხადა 722 მლნ დოლარი.

შეთანხმების მიხედვით, ინდოეთი რუსეთს არ წაუყენებს პრეტენზიებსა და საჯარო სანქციებს ავიამზიდის 2012 წელს ჩაბარების გადაადგების გამო. როგორც ცნობილია, ინდოეთს კრეისერი 2008 წელს უნდა მიეღო.

„ადმირალ გორშკოვი“ მოდერნიზაციას და მსოფლდება კონტრაქტი ინდოეთმა რუსეთთან 2004 წელს გაფორმა, კრეისერის რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების შემადგენლობიდან გამოსვლის 8 წლის შემდეგ, თავდაპირველი გარეგნის თანახმად, კრეისერის გადაიარაღების საერთო ღირებულებას 1,5 მლრდ დოლარი უნდა შეადგინა. თანხის ნახევარი უნდა მოხმარებოდა საკემბარო გამანადგურებელ MiG-29K/KYB-ების ყიდვას.

„ადმირალ გორშკოვის“ გაყიდვაზე გარიგება როგორც რუსეთისთვის, ისე

ინდოეთისათვის წამგებიანია. ინდოეთში მიაჩნიათ, რომ საკუთარი ავიამზიდის აშენება უფრო იაფი დაუჯდებათ და მისი სამსახურის ვადაც ორჯერ დიდი იქნებოდა.

2009 წლის თებერვალში ინდოეთმა დაიწყო პირველი ავიამზიდის აგება, რომელიც სამხედრო-საზღვაო ძალებს 2014 წელს გადაეცემა. 2009 წლის ნოემბრის ბოლოს ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა გამოაცხადეს ტენ-

დერი ახალი ავიამზიდისთვის გამანადგურებლების მიწოდებაზე.

ინდოეთის მთავრობას განზრახული აქვს რუსეთში შეიძინოს საკემბარო გამანადგურებელ MiG-29K-ის კიდევ ერთი პარტია, რომელიც 29 თვიანი ინტენსივობით მოიცავს. მანამდე, სანამ ინდოეთს „ადმირალ გორშკოვი“ გადაეცემა, უკვე მიღებულ გამანადგურებლებს გოაში, სამხედრო-საზღვაო ბაზაში განათავსებენ.

X99 056

აშშ-ის არმია გაუმჯობესებული სავახე კოლონები მიიღო

აშშ-ის არმიაში ავტომატებისათვის M-16 და M-4 5,56 მმ კალიბრის ვახეების სავახე კოლონები მიიღო. ახალი სავახე კოლონები, რომელიც მოცულობა 30 ვახეს შეადგენს, ცდომილებების რისკს 50%-ით ამცირებს ჩვეულებრივ სავახე კოლონებთან შედარებით.

აშშ-ის საარმიო ქვედანაყოფებს ერაყში, აფღანეთსა და აშშ-ში უკვე გადაეცათ ნახევარი მილიონი ახალი სავახე კოლონები. ახლა აშშ-ის არმიას ავტომატური სავახე კოლონის სამი სახეობა აქვს. სავახე კოლონების გაუმჯობესებულ ვერსიას სავახე

კოლონები ვახის ბიძგის მიმცემი ყავისფერ-მოწითალო ფრთხილა აქვს. არსებობს ასევე მწვანე ფრთხილებითაც — ეს წინა ვერსიაა, რომელიც შეიარაღლებაში სამსახურის მთელი ვადით დარჩება. შუფორფიტებიან ვერსიებს კი უახლოეს მომავალში ჩამოწერენ.

ამერიკელთაგა დაიზინების სისტემა გაუმჯობესდა

კომპანია BAE Systems-მა აშშ-ის საზღვაო ქვეით ჯარსა და სამხედრო-საზღვაო ძალებთან ერთად გამოცდა ახალი დამზინების ლაზერული სისტემა, რომელიც განკუთვნილია 70მმ კალიბრის უმარათიო რაკეტების დასაყენებლად. გამოცდის დროს გაუშვეს APKWS-ით აღჭურვილი ოთხი რაკეტა და ოთხივე მიზანს ზუსტად მოხდა.

სისტემა APKWS-ი, ლაზერული მიზანმარჯვებელი, რომელიც შეუღლებულია ლაზერული დანადგარს, წარმოადგენს სატყეის ბლოკს, რომელიც ჩამონტაჟებულია რაკეტის ძალურ დანადგარსა და

ქობის მორის, და სენსორულ ბლოკს, რომელსაც ქობინის თავზე აყენებენ.

გამოცდების პირობების თანახმად, ლაზერული დამზინების სისტემის მქონე 70-მილიმეტრიან რაკეტას უნდა განზადგურებინა უძრავი და მოძრავი მიზნები. მას აშშ-ის საზღვაო ქვეითების ჯარის შეუღლებიდან AH-1 Cobra სხვადასხვა სიმაღლიდან და სხვადასხვა სიჩქარით უშვებდნენ. სულ 22 საგამოცდო გაშვება შედგა სხვადასხვა შეუღლებიდან.

APKWS, რომლის დამუშავებასაც 2008 წელს ნოემბრიდან დაიწყეს

დადგენებს აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალები, საშუალებას იძლევა ახალი ფუნქციონალი შეემატოს უკვე მოძველებულ, მაგრამ საწარმოოდ იაფ რაკეტებს. APKWS-ის მიშველობა 70-მილიმეტრიანი რაკეტები, მაგალითად, Hydra 70, ძალური კონსტრუქციისა და შეუღლებიდანების სისტემაში ყოველგვარი ცვლილების გარეშე შეიძლება დაუშინო მიზანს.

კერძოდ, APKWS-ის მქონე რაკეტის გაშვება შეიძლება შეუღლებიდან COBRA, UH-1 Huey, OH-58 Kiowa Warrior-ი და AH-64 Apache.

ოქისეფეგოი „აოსუნთქვის“ წელი

2009 წლის საგზაო ანალიზი

განვლილი 2009 წელი უნდა ქვეყნისთვის ავგისტოს იმის განსვას წლად, რამდენად მოხერხდა ეს, ძელი სათქმელია, რადგან 2008 წლის ავგისტოს იმში მარცხის შემდეგ ქართული არმიის, ისევე როგორც ქვეყნის, ბედი პრობლემა არ აღმოფხვრილა.

2009 წელს რამდენიმე მოვლენამ დიდი დავისა საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს.

მათ შორის, რა თქმა უნდა, ველახე საგანგაშო მანკე მუხროვანის მოვლენები იყო. მუხროვანის სამხედრო ნაწილიდან მოხალისებული სამხედრო და საბოლოო დანაყოფები მზად იყვნენ საარტილერიო, სატანკო და საავიაციო დარტყმები განეზორციელებინათ ამ ნაწილში დასლიცირებული ცალკეული ჯგუფსანტარკო ბატალიონის წინააღმდეგ, მასი პირადი შემადგენლობის ნაწილის დაუმორჩილებლობის მიზეზით.

ამისთვის დააკვეს რამდენიმე ათეული მოქმედი თუ ყოფილი სამხედრო, მათი ნაწილი დათანხმდა საპროცესო გარიგებას, ანუ დანაშაული ნაწილობრივ ან მთლიანად ცნო. დაკავებული ოფიცრების უმეტესობა მხოლოდ დაუმორჩილებლობას აღიარებს და არა სამხედრო ამბოს, რამდენიმე დაკავებული კი კატეგორიულად უარყოფს დანაშაულს.

მუხროვანის საქმეზე ბევრი კითხვა იბადება, რომლებზეც ამომწურავი პასუხი გამომდინარეობს და სასამართლოს დღესაც არ გაუკეთა.

მუხროვანის ინციდენტმა გადმოიწვია

იმდროინდელი თავდაცვის მინისტრი დევიტ სიხარულიძე. მტკიცე, გერცეცლად ხმა, რომ მუხროვანის ინციდენტის მოშუშობით თუ დაძვრებით მზანა თითქოს იმდროინდელი თავდაცვის მინისტრის საგარეშოს შერყევაც იყო.

ასე თუ ისე, ქართულ არმიამ ამ სახის ინციდენტმა კიდევ უფრო გააქტიურა რუსეთის მასშტაბი და პოლიტიკური ძალები, რომლებიც შეეცადნენ სტაბილური გადაცემებით თუ პოლიტიკური გამოსვლებით მხოლოდობისთვის დაენახებინათ, რომ ქართული არმია და საქართველოს სახელმწიფოებრიობა მყოფა და მათი დაზარალება დასაველითის ქვეყნებიდან (მათ შორის, ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში გაწევრება) სახიფათო იქნებოდა...

განვლილი წელს კიდევ ერთხელ შეიცვალნენ თავდაცვის მინისტრი და მისი ფეველა მოადგილე. მათ მაჰყა დეპარტამენტების უფროსების დიდი ნაწილი როგორც თავდაცვის სამინისტროში, ისე გარეითანერულ შტაბში. ამედროულად, დაწყო შეიარაღებული ძალების პირადი შემადგენლობის გრადიოზული მასშტაბის ატესტაცია, რის შემდეგც თანამდებობები დაატესტებინეს არ ამიშიდან დათხოვეს რამდენიმე ასეული ოფიცერი, მათ შორის ათეულობით ვიცე-პოლკოვნიკი და პოლკოვნიკი.

იმის შემდეგ არმიის პირადი შემადგენლობის გადახალისება სავსებით ბუნებრივია, ისტორიამ ამის ბევრი მაგალითი ყოფილა, მაგრამ როგორ ჩატარება ატესტაცია ქართულ არმიამ და რამდენად იყო ის გამჭირვალე, ძელი სათქმელია, რადგან ამის

**გარტალია, 2009 წელს ანალ
ოვს გაგავერით, გაგავე
საგარტალიაოვს შეიარაღებულ
ძალებს აკ პალა პარტალიაოვს
და პარტალიაოვს...**

შესაბუთი ინფორმაცია დახურული იყო. ატესტაციის შემდეგ შეიარაღებული ძალებიდან დათხოვნილი ოფიცრების დიდი ნაწილი პროტესტს გამოთქვამს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა 2009 წლის ქართული არმიის აღდგენილი ეპოპეის დასაწყისი იყო. ნოემბერში ქართულში გაგზავნა ქართული სამხედროების 173-კაციანი გადღიერებული ასეული, მომავალ წელს კი უკვე ბატალიონის გაგზავნა არანალებს 750 კაცის შემადგენლობით არ არის გამოირიცხული, 2012 წლამდე აღდგენილი ქართული სამხედრო კონტინგენტის საერთო რიცხვი ბრიგადის ღირებულებს და 2 ათას კაცს გადააჭარბოს.

აღდგენილი ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის შეთავაზებით მიმდინარე საერთაშორისო ანტეგენტორისტულ ოპერაციაში ითხ ათეულზე მეტი ქვეყნის სამხედრო მონაწილეობის და, ბუნებრივად, ალიანსის წევრობის მხრეველმა საქართველომაც უნდა გაეღოს თავისი წილი და აღდგენილი სამხედროები გაგზავნოს.

თუმცა ეს მისია შესაძლოა სიმბოლურად ყოფილიყო, ერთი ოცეულის ამ მაქსიმუმ ასეულის ღირებულება, მაგრამ თუკი აღდგენილი ქართული სამხედრო კონტინგენტის ოპერაციონა მთლიანად ქართული არმიის 10%-ის გატესტვება (როგორც ეს ერავში იყო) ან გადაატესტება, ამის გამართლება ძელი იქნება. ძელი იქნება იმდენი, რომ რეალური მტერი თბილისიდან სამოთხს ათეული კილომეტრზე დაგას...

სამედროოდ, 2009 წელს არ განახლებულა ფართომასშტაბიანი შეიარაღებული დაპირისპირება სუბნატანტურ რეგიონებსა და მათ შარდამქტ რუსეთის საოკეანო არაბითან, თუმცა ამის სამომხროება იყო, თუნდაც ავგისტობში, როდესაც რუსეთმა გრადიოზული მასშტაბის სამხედრო სწავლებები წამოიწყო ჩრდილო კავკასიაში.

ვევლა შემთხვევამ 2009 წელი ქართული არმიისთვის გახდა „ამოსუნთქვის“ წელი, რომლის დროსაც არა მარტო შეიარაღებული ძალების მოთხოვნის, არამედ თითოეული სამხედრო მასშაბისთვის უნდა გაეანალიზებინა, რა მოხდა ავგისტოს იმში და თითოეული მათგანი რამდენად არის მზად სამშობლოს დასაცავად დაწეებული ახალი ომისთვის.

ირაკლი ალადაშვილი

გაიღვიპეთ,

აისია!

**ნიიზო, რომ ჩვენი
საქართველო მიყვარს!**

კრიტიკულ სამხედრო მდგომარეობაში ჩაყარდნის ბერე ქვეყანაში დაწყებული სახალხო პატრიოტული მოძრაობა და არც საქართველო ადამიანთა დემოკრატიის უახლოეს წლებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა ექნება საქართველოსთვის. დიდი მნიშვნელობა აქვს სამოქალაქო შეტების ამაღლებასა და სამხედრო საქმის რაც შეიძლება კარგად შესწავლას. მისახლეობაში, უპირატესად კი ახალგაზრდებში, ზნეობრივი და ფიზიკური სრულყოფილებების სწავლა, ერთდროულად სწავლა გადითება, სამხედრო საქმის პოპულარიზაცია, პატრიოტული თვითშეგნებისა და ამ ცნების გახიზვებაცხება საზოგადოებრივი ორგანიზაცია „აისია“ მოაგრო მზანა.

პატრიოტებში არის ზნეობრივი პრინციპი, რომელიც ადამიანს აძიბინებს პირად ინტერესებს სამშობლოს სამართლებრივი, ზნეობრივი, კულტურული და მატერიალური ღირებულებების, ანუ ყოველთვის მსოფლმშედეგლობის სასარგებლოდ.

ამ განმარტებიდან გამომდინარე, პატრიოტი არის ადამიანი, რომელიც ყოველთვის სახელმწიფოს კანონებს, იცავს საუკუნეების მანძილზე ჩამოყალიბებულ ზნეობრივ წესებს, უყვარს, უფრთხილდება და ზრუნავს ქართველი ერის კულტურაზე, ენაზე, ბუნებაზე, ეკონომიკურ, სულიერ და ფიზიკურ მდგომარეობაზე.

ესაუბრებით საზოგადოებრივი ორგანიზაცია „აისია“ ერთ-ერთი დამფუძნებელია და „აისიას“ გამოცემის თემატიკაზე პაატა გიგაშვილი.

— ბატონო პაატა, რატომ დაინახეთ ამ ორგანიზაციის დაარსების საჭიროება და რამდენი ხანია, რაც „აისია“ არსებობს?

— ორგანიზაციის შექმნის იდეა წლების წინ გაჩნდა, მაგრამ აქტიური მომზადე-

ბას „აისია“ 2009 წლის თებერვალში შეუდგა. ზოლო რეგისტრაცია ამავე წლის 4 აგვისტოს გაიარა. ამ ეტაპზე ორგანიზებული და საქმეზე ორიენტირებული ჯგუფი შექმნილი. მოლაშქრეთა სექციაში უკვე მუითუ ნაკადის მიღება წარმოებს. მსურველებში ბერია, მაგრამ, სამწუხაროდ, ჩვენი შესაძლებლობები, ჯერჯერობით შეზღუდულია.

ორგანიზაციის შექმნის სურვილი ქვეყანაში შექმნილი ვითარების გაანალიზებამ დააქარა. მიგაჩნია, რომ სახელმწიფოებრივი აზროვნებისა და კანონმდინარეობის დეფიციტმა წარმოშვა იმ პრობლემათა უმეტესობა, რაც აწუხებს საქართველოს ყველა მოქალაქეს. ბოლო 3 საუკუნის მანძილზე რამდენიმე იმპერია ცდილობდა ქართველი კაცისთვის ისტორიული საყდრების გამოცვლას და, სამწუხაროდ, ეს დღესაც მოახერხეს.

პოსტიმპერიული მდგომარეობაში ჩაყარდნისა ერმა, ერთი შეხედვით, გაითავისა, რომ დამშობლო აქვს, მაგრამ ბოლო-

დე ვერ იჯერებს, რომ ეს ქვეყანა მისია, მას ეკუთვნის, მან უნდა მოუაროს და დაცვას. იმპერიული კანონებისთვის გამუდმებულმა გერდის ავლამ და დაუპირისპირობლობამ იქმნა მიგვიყვანა, რომ სამშობლოს კანონებსაც პატრეისკებით აღარ ეპყრობით არადა, თუ არ დაიცავ კანონს, ვერ ააშენებ სახელმწიფოს.

„აისია“ გადამწყვეტია, მაქსიმალურად გაამაგროს ის ისტორიული საყდრებები, რაზეც ტრადიციულად იდგა ქართველი საზოგადოება. კერძოდ: სახელმწიფოებრივი აზროვნება და კანონმდინარეობა; მასობრივი სამხედრო განათლება და ფიზიკურ-სულიერი სიგანისდე; შრომისმოყვარეობა და დაწყებული საქმის ბოლომდე მიყვანა; ზნეობა და ტოლერანტობა. აქტიურად, რა თქმა უნდა, ახალგაზრდებზე გაეფრებული. მხოლოდ ჯანსაღ აზრადგზრობისა ძალომს ჯანსაღი საზოგადოების ფორმირება. ამ მზნით ჩვენიან ფუნქციონირებს რამდენიმე სექცია და კლუბი. მათ შორისაა: მოლაშქრეთა სექცია, სპორტული კლუბი, მეფეშვიტა კლუბი, ეკოლოგიის სექცია. ძაღვ შეიქმნება რადიომეფეშვიტა კლუბიც. მსურველს შეუძლია ეთიღროულად რამდენიმე ან მხოლოდ ერთ სექციაში გაქვრება. შესაძლებელია ორგანიზაციის წევრი არ ირეიტებოდეს არც ერთ სექციაში, ამ შესთვრევაში მას ენება პასორი წვერის სტატუსი.

— რა იგულისხმება ორგანიზაციის პასორი წვერებში?

— როდესაც პირს სურვილი აქვს იყოს მისი წვერი და ხანდახან (ან საერთოდ ვერ) ახერხებს „აისიას“ გასულეზე და ღონისძიებებზე დასწრებას, მაგრამ სიამოვნებით ემბრება მას თუნდაც საწერის გადხედი-

— ძირითადი დატვირთვა, ალბათ,

სერფანტი რეკრუტებს პირველ მიითებებს აძლევს

უფრო მოლაშქრეთა სექციას ეწევა. რას მოითხოვს იგი?

— მართალია, მოლაშქრეთა სექცია ყველაზე მსხვილი სექციაა, მაგრამ სხვა განზრახვებზე არანაკლებ მნიშვნელოვანია. ის მოდელი, რასაც ჩვენი ორგანიზაციის მოლაშქრეთა სექცია წარმოადგენს, მიახლოებით ანალოგია ტრადიციული Home Guard-ის, ბრიტანული და კანადური Army Cadets-ის, ავსტრიული Milizstand-ის, პოლონური Sokol-ისა და Strzelec-ის, ესტონური Noored Kotkad-ის, ლიტუიური Sauliy sajunga-ს და ა.შ.

მსგავს ორგანიზაციებს ევროპულ ქვეყნებში დიდი ხნის ისტორია აქვთ და დიდი წვლილი აქვთ შეტანილი ქვეყნის განვითარებაში. ქართველი კაცისთვის ეს კი ცხოვრების ჩვეული წესი იყო, რომელიც იმპერიული ზნეობის შედეგად გაქრა, არაა, ერთ-ერთი ძირითადი საფრენი უნდა გახდეს მოძალებში...

ჩვენი ამ სექციას ხელმძღვანელები თუდარიგის უფროსი ლეიტენანტი და უფროსი სერგანტი-ინსტრუქტორი. სექცია დაყოფილია 3 დონედ:

I კურსი — შეისწავლება სალაშქრო საქმე და პირველადი სამედიცინო დახმარება. ხანგრძლივობა 3 კვირა. თეორიული და პრაქტიკული სწავლება. I კურსის წარმატებით დასრულების შემდეგ, რეკრუტი დაიშლება II კურსზე და უფლება ექნება, ატაროს „აიისი“ განმასხვებელი ბეჭი.

II კურსი — შეისწავლება ნავიგაცია და სამხედრო საქმის საფუძვლები. ხანგრძლივობა 2-2,5 თვე. თეორიული და პრაქტიკული სწავლების ხანგრძლივობა გაორმაგებულია.

II კურსის წარმატებით დასრულების შემდეგ, რეკრუტი ჩაირიცხება მოლაშქრეთა სექციაში, სადაც გაიდრებებს ცოდნას და შეინარჩუნებს ფიზიკურ ფორმას სპეციალური პროგრამების საშუალებით.

ეს მიმდინარე პროგრამაა, რომელიც შეიძლება შეიცვალოს „აიისი“ მოლაშქრეთა სექციის შემდგომი განვითარების შედეგად, მაგრამ მისი შინაარსი და ძირითადი ფორმა იგივე დარჩება. ფაქტი საჩუქია, მომზადების ასეთი სახე აბრძოლებულია და ეფექტიანი.

— როგორ ხდება სასწავლო პროცესის ორგანიზება?

— „აიისის“ საბაზისო მომზადების შეკრებები ტარდება სამუშაო დღეებში საღამოობით, ხოლო საველე გახვედრები ქაშობა შაბათ-კვირასა და უქმე დღეებში. ეს საშუალებას აძლევს მოქალაქეებს არ მოსწადინონ სასწავლო და სამუშაო პროცესს, ხოლო თავისუფალი დრო დაუთმონ მათთვის საინტერესო საქმის შესწავლას. ეს მნიშვნელოვანია ახალგაზრდებისთვის, რომლებიც თავისუფალ დროს ხშირად ფეხვალ კარგავენ და პერიოდულად მათთვის საზიარო საქმიანობაში ერთვებიან.

სალაშქრო მიმართულებას ექვემდებარება რამდენიმე ჯგუფი, თითოეული სამუშაოდ 20-25 წევრისაგან შედგება.

— ვის შეიძლება გამოადგეს „აიისი“ მიღებული ცოდნა და რა აკრძალვებია ორგანიზაციაში?

— პირველ რიგში, სალაშქრო და სამხედრო საქმით დაინტერესებულ პირებს; ასევე ძალიან სტრუქტურულად სამსახურის დაწყების მსურველები მიიღებენ საბაზისო ცოდნას და თავს გამოცდიდან შესაბამის სიტუაციებში; უბრალოდ, ფიზიკურად და სულიერად გაკაცების მსურველებს, რომლებიც ეძებენ თანამოაზრეებს. შეამატებ, რომ რამდენიმე წევმა რეკრუტმა გადამწყვეტა შეარაღებულ ძალებში შესვლა. რაც შეეხება აკრძალვებს, „აიისი“ იკრძალება პოლიტიკაზე საუბარი, ბილწსიტყვაობა, ნაგავის დაცრა, ალკოჰოლური სასმელების მიღება. თავისთავად ცხადია, ნარკოტიკები სრულიად გამორიცხულია.

— ზემოთ ვრცელად ვისაუბრეთ მოლაშქრეთა სექციაზე, მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანია სხვა მიმართულებებიც, განსაკუთრებით ცოლოგიური საკითხი.

— გარემოზე ზრუნვა პირდაპირ გავ-

შირშია სახელმწიფოებრივ აზროვნებასთან, იგი საზოგადოების განწყობის ერთგვარი ბარიერებია. ქვეყანას, რომელსაც ტურინზის უდიდესი პოტენციალი და ულამაზესი ბუნება აქვს, არ ეკადრება ასეთ დაბინძურებულ გარემოში ცხოვრება!

საკუთარ სახლებში ხომ არ ვერთი ნაგავს? რატომ უნდა დავნაგავიანთი სამშობლო? ის ხომ ერთი დიდი ოჯახია? მოვიდა დრო, როცა ჩვენი კრძოი საკუთრების გართავ უნდა „გვიფხვილი“.

„აიისის“ ახალშექმნილია ეკოლოგიის სექციამ ნაატარა რამდენიმე ღონისძიება. მონაწილეობა მივიღეთ გარემოს დაცვის სამინისტროს გამწვანების აქციაში, ჩვენი ინიციატივით გამოვართეთ 200 ძირი ხე, ღვრგვთ მუხაოწყარის გზაზე, რამდენჯერმე დაუსუფთავეთ არმაზის ხეობა, გამოვითრეთ ნაგავი და ღვრგვთ ახალი აბრევი. ამ გახველას დაიბადა ღვრგვი: „ნუ დაავით თავზე სამშობლოს ნაგავს!“ ეკოლოგიის სფეროში „აიისი“ კვლავ აკრებს აქტიურობას და სხვადასხვა ღონისძიების ჩატარებასაც ვგეგმავთ. საკლდე აქტიურად ფუნქციონირებს ასევე სპორტული კლუბიც. მასობრივი სამო-

კურსანტები ნავიგაციისა და სამხედრო საქმის საფუძვლიანად სწავლობენ

„აისის“ მოდელი მიახლოებული ანალოგიაა ტრადიციული Home Guard-ის ბრიტანული, კანადური, ავსტრალიური, პოლონური მსგავსი ორგანიზაციების. მის წევრებს ხელში პლასტმასის ტყვიების მსროლელი იარაღი უკავიათ

გარეული სიბრტყის უქონლობის გამო ბევრ ახალგაზრდას საჭირო ფინიკური მომზადება აქვია და დაკარგული აქვს შევადრების მოტივაცია. „აისის“ აქტივობები სწორედ სამოქალაქო სპორტზე გააქცია. უმეტესობას სურვილი ჰქონდა, რომ რაგბის სამოქალაქო გუნდში შეეყვანა. რაგბი, გარდა სპორტისა, ერთგვარი თერაპიაა, რომელიც ფსიქოლოგი და სულიერად აკეთებს ადამიანს. პირველი გარეგანი უკვე შედგა და ბიჭები კმაყოფილი დარჩნენ. მომავალში სხვა სპორტული კლუბების გახსნა გეგმავს.

— დაფინანსების გარეშე შორს ვერც ერთი ორგანიზაცია ვერ წავა. ვინ აფინანსებს „აისის“, ფასიანია თუ არა მისი კურსები?

— ჩვენ იმ ყველაფრის ხორცშესხმა გვინდა, რაც ზემოთ ჩამოთვალა. სპორტები არ გვეყვს. ამ ეტაპზე „აისის“ მხოლოდ მისი წევრების საწევრობითა და შემოწირულობებით ფინანსდება. საწევროს ოდენობა თვეში 5 ლარია. კურსები, სემინარები და ლექციები უფასოა.

ბატონ პატასთან საუბრის შემდეგ, კარგად რომ გაგვეპარებინა, რას ნიშნავს „აისის“ და აისელება, ორგანიზაციის დიაკრიხს დღეს დღესწარით ცოტა არ იყოს, გვეუცნაურა დამსწრე საზოგადოების მრავალწევრებმა. სხვადასხვა ასაკისა და პროფესიის ადამიანები ენახე, რომლებიც ერთი იდეის გარშემო არიან გაერთიანებული. ჩვენ რამდენიმე მათგანს გავუ-საუბრეთ. სხვათა შორის, „აისის“ არც სუსტი სქესის წევრთა ნაკლებობას განიხილა. ამ გვიანამ ზუსტად იცის, რა უნდა ამ ორგანიზაციას.

მთავან ახლობამ, ეკოლოგიის სექციის კურატორი: — „აისისში“ პირველად ეკოლოგიით დაინტერესებამ მომიყვანა, მაგრამ ახლა ის ჩემთვის, უპირატესო ყოვლისა, ჯანსაღი საზოგადოებაა, რომელიც ზრუნავს თავის ქვეყანაზე. აქ არ არიან

ეკოლოგიის სექცია არმაზის ხეობის დასუფთავებისას

კონფორმისტები, რომლებიც დუპავენ საქართველოს. „აისის“ იძლევა იმის იმედი, რომ საქართველოს ელიტებსა თვისუფლება და ერთიანობა.

შორს ვარ იმ აზრისგან, რომ გინდ იმი მოვიგოთ და დავიბრუნოთ დაკარგული ტერიტორიები, საქართველოს საქმე აუცილებლად კარგად წავა. პირიქით, თუ საქართველო იქნება ძლიერი, არამც და არამც მლიტარისტული თვალსაზრისით, არამედ საღი აზროვნების ადამიანებით. ეს მისი გაერთიანების წინა პირობა იქნება. „აისის“ გასვლებზე ვხედავ, რომ ამ საზოგადოებაში იქმნება რაღაც ძალიან დიდი, რაც დაღიბთად მოქმედებს უპირველად მათზე. ვინც „აისისში“ და მათი საშუალებით კი მთელ საზოგადოებაზე.

— **გიორგი, ქუთაისიდან განსხვავებით, მილტარისტულად აზროვნებთ, თქვენ რატომ ხართ „აისისში“?**

გიორგი ნაზვანიძე, სასწავლო ათულის მეთვარი: — აქ ბევრი ჩემბარბი მილტარისტია, რომლებიც წერავენ არ მიშლიან მსგავსი გამონათქვამებით, რუსებს ხომ ომს მაინც ვერ მოუვდებ, მაგათ „კიოკა“ აქვით. „აისის“ გაძლევა იმის შეგრძნებას, რომ შენ საქართველოსთვის

რადიკალს აკეთებ. გამზადდეს იმისთვის და საშუალებას გაძლე, მომზადებული შეხვედრებ. მომწინა აქ გამოყვებული ერთმანეთთან შეერწყმული პროგრესული და ეროვნული აზროვნება.

ზურაბ ჭიჭინაძე, თადარიგის უფროსი სერჟანტი: — ვთანხმდები გიორგის, მთელი ცხოვრება შეიარაღებულ ძალებში ვიმსახურე. გამოცდილებით, გულს მიკლავდა სამოქალაქო საზოგადოებაში არსებულ არაბატონოვრული, საკუთარ თავსა და გრძნობებზე ორიენტირებული თვითშე-

ნება, რამაც თავი აგვისტოს ომის დროსაც იჩინა. სამოქალაქო საზოგადოებაში გამოყვებული ნიაბიზმი და გათითვაცება არამაშველ ახდენს ზეგულუნას, რადგან შეიარაღებული ძალები საზოგადოების ნაწილია. თანამოაზრებებმა შექმენით ვგუფი, რომელიც გარდაიქმნა სამშობლოს გულშემატკვარათა ორგანიზაციად, სადაც პრიორიტეტული გახდა თვითშეგნების, პასუხისმგებლობის ამაღლება, ერთობის, ჩემის“ ნაცვლად საზოგადოს, ჩემის“ წინ წამოწევა, ახალგაზრდა მოქალაქეებში პატრიოტიზმის, არა როგორც სახელის, როგორც გრძნობის განვითარება.

ბევრს ამ ორგანიზაციაში მოსვლა რუსეთ-საქართველოს ომმა გადაწყვეტინა, ეს ის ხალხია, რომელიც ვერ ხვრებას რეგულარულ არმიამში სამსახურს, მაგრამ სურვილი აქვს დაქმნას ქვეყანას, ერთ-ერთი ასეთი ლეგენდარული ადამიანია.

ლევან მურაშვილი, სასწავლო ათულის მეთვარი: — ერთ-ერთი ყველაზე მთავარი, რაც „აისისში“ მომცა, ისაა რომ, შარშანდღისგან განსხვავებით ზუსტად ვიცი, საბრძოლო მოქმედების განახლება

ის შემთხვევაში როგორ მოვიქცე, წინა წლისგან განსხვავებით, ახლა აბსოლუტურად შევიძლე ვისმენ იმის განახლების შესახებ ინფორმაციას.

ეს, ალბათ, სწორედ იმის დამსახურებაა, რომ ვიცი, როგორ უნდა მოვიქცე ასეთ შემთხვევაში.

— როგორ მოიქცევით?

— გასულ წელს არ ვიცოდა, რა გამეკეთებინა, შინ ვუძღვარიფივი და დავულოდობდი, როდის შემოვიდოდნენ რუსები ქუთაისში, გარეთ გავსულიფივი და ტანცისთვის ქვა მესროლა თუ ამეკრიფა გუდანაბადი და ლეჩხუმის მთებში გავხიზნულიფივი. არც არფეი აპირებდა ჩემ ირგვლივ ბრძოლას. ბოლოს მაინც შინ აღბრუნდი. ახლა კი, თუ რამე მოხდა, ვიცი, რომ მინამუხრ 50 თანამოაზრე მაინც შეელოება გვერდით.

გამაშ უზსუზნილი, კურსანტი: — აქ მეც სწორედ იმ ძალამ მომიფეფა, რასაც საქართველოს სიფარული ჰქვია! ფოვლითვის მინდოდა, შემესწავლა სამხედრო საქმე და ავჯისტოს მოვლენების შემდეგ ეს სურელი გამაძსხვდა. სურელი მკლავდა, ცხხელში მებრძოლ ბიჭებს რაღაცით მაინც დავხმარებოდი და ვერაფერს ვაკეთებდი. სამწინებლა იყო, ახლა ამის შში აღარ მაქვს. „აიისი“ გვზმარება, ჩამოყალიბდე ადამიანად, რომელღც დღეს საქართველოს სჭირდება, იყო შინი საქმის პროფესიონალი და საჭირიების შემთხვევაში თვისსეულად შეელო ქვეყნის დაცვა. თავიდან გიფალიბდება ის აზროვნება, რასაც 2 საუკუნეზე მეტხანს ანგრედა ოკუპანტი.

— როგორც გეფიფე, ორგანიზაციამ არაერთ თქვენგანს ძალიან უწყებებში სამსახურის სტიმული მისცა.

განსხვავებული, კურსანტი:

— „აიისი“ მართლაც უნიკალური შანსია

მათთვის, ვინც მთელი დღე კომპიუტერთან ზის ან რესტორანში და ქვეყნის გასაჭირი მისთვის სულერთია. აქ შეგძლიათ გაძლიერდეთ ფსიქოლოგიურადაც, ჩვენი სერფანტის გამოცდილება უნიკალური შანსია მათთვის, ვინც ჩემსავით ძალიან სტრუქტურებში აპირებს შემოსოს.

შირსა გელმინი: — მე „აიისის“

შესახებ ინტერნეტით გეფიფე, რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ დავრწმუნდი, რომ სამხედრო საქმეში ელემენტარული ცოდნა აუცილებლად უნდა გქონდეს.

— მოგვით „აიისი“ ეს ცოდნა?

— „აიისის“ სასწავლო კურსი ძალიან ადვილად მოეფიფე ჩემს დატვირთულ სამუშაო გრაფიკს, თორღულ სწავლებებზე საღამოობით დავდიოდი, ხოლო პრაქტიკას კვირაობით გავდიოდი. შევისწავლე ნავიგაცია, თვითგადარჩენა, პირველადი სამედიცინო დახმარება, საღამოურ საქმე, ასევე ბევრ ჩემთვის უცხო სამხედრო საკითხებში გვერკვევ. „აიისი“ შევიძინე ბევრი მეგობარი და თანამოაზრე და დავრწმუნდი რომ ყველამ, განურჩევლად პროფესიისა, უნდა იცოდეს საბაზისო სამხედრო და საღამოურ საქმე, მით უმეტეს, თუ ასეთი ცოდნის მიღება ძირითადი საქმიანობისგან მოწყვეტის გარეშე შეიძლება.

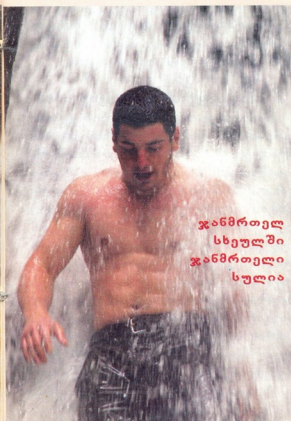
ორგანიზაციის ერთ-ერთი დამფუძნებლის, **გამაშა გიორგაძის** თქმით, „ეს არის შეგნეფილი მამულშელობა, შეგნეფილი და გათვითცნობიერებული სიფარული. გათვითცნობიერებული ტრეფილი მშობლოფრისა. „აიისში“ ამ სიფარულს, შეგნებასა და ტეფილის ხელად და გრამობ. ასევე ხელად შზაობას საქართველოს გულსისთვის მსხვერპლის გაღებისა, თუნდაც ეს მსხვერპლი დიომიბილი დროის, ენერგიისა და ინტელექტის სახით იფოს წარმოდგენილი, „აიისი“ ადგილი აღარ დარჩა ურბატრიოზში და დავოლინობისათვის. აქ ილექება გააზრებული სურელი ქვეყნის შექვენისა. მხოლოდ ამის გვერდებზე კი საკმარისია იმისთვის, რომ აქ ერთხელ მოსული ადამიანი აქვე დარჩეს“.

— ბატონო მამუკა, თუ მეგობრათვით თვადცვის სამინისტროსთვის თანამშრომლობის თაობაზე?

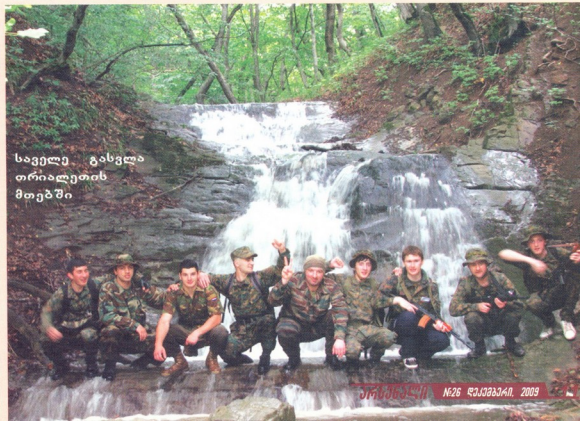
— ვტროპულ ქვეყნებში „აიისის“ მოლაშქრეთა სექციის მსგავს ორგანიზაციებს სახელმწიფო აფინანსებს და სხვადსხვა უწყებას უწყეს შეფოლას. ჩვენთან ასე არ არის. ჩვენი მოლაშქრეთა სექცია, ფაქტობრავდ, ტერატიტორიული თვადცვის ძალებისა და მორადების სამხედრო საქმით დაინტერესების ერთგვარი მოდელია. ასეთი სახის სტრუქტურა საქართველოში არ არსებობს და იმედგევექს, „აიისი“ შეძლებს საბოლოო ფუნქციის შესრულებას და ჩვენს მაგალითზე ოფიციალურად ჩამოყალიბდება მსგავსი გასამხედროებულ ძალა, მით უმეტეს, ასეთი ორგანიზაციები, ფაქტობრავდ, NATO-ის ყველა ქვეყანაში სტანდარტს წარმოადგენს.

P.S. როგორც მხეხდით, „აიისი“ ღია იმ სახის ნებისმერი აქტეფობისათვის, რაც წადგება საფრენების გამაგრებას. შესაბამისად, საზოგადოებისთვის სასარგებლო ინიციატეფებს მხოლოდ მოესალმებიან და მოპაფლობა კიდევ აპირებენ ახალი სექციებისა და კლუბების გახსნას. ასევე იფეფება ფილალების გახსნა საქართველოს სხვადსხვა ქალაქში, მაგრამ, ფრეფირობით, ეს სირთულეფთან არის დაკავშირებული, რადგან ორგანიზაცია მხოლოდ საკუთარი შეჩდელული ძალებისა და სახსრებით მოქმედებს.

ნიმე გამაშაძე

**განმრთელ
სხეულში
განმრთელი
სულია**

**საველე გასვლა
თრიალეთის
მთებში**

ქვეითი ოცეული თავდაცვაში

„არსენალის“ წინა ნომრებში ჩვენ უკვე განვიხილეთ, რას წარმოადგენს თავდაცვა, რა არის მისი მიზანი, რა და რა ტიპის თავდაცვა არსებობს და რა შემთხვევებში გამოიყენება ყოველი მათგანი; განვიხილეთ თავდაცვის ზოგადი სტრუქტურა, მისი მომზადება და ზოგადი განხორციელება, განვიხილეთ ქვეითების სანგრების სახეობები, ვნახეთ, როგორი ტიპის თავდაცვათი ნაკვებობები არსებობს. ამჯერად შევჩერდეთ ცალკეული ზომის ქვედანაყოფების თავდაცვაზე და განვიხილოთ თავდაცვის ორგანიზება ქვეით ოცეულამდე დონეზე.

ქვეითი ოცეული, ძირითადად, მოქმედებს ასეულის შემადგენლობაში. ის შეიძლება გადვიდეს ოთხადიანზე, რათა მან ან მასზე ზემდგომმა ქვედანაყოფებმა მოიგონ დრო, შეინარჩუნონ და დაიცვან მნიშვნელოვანი რაიონი ან ობიექტი, ხელი შეუწყონ სხვა მიმართულებებზე მიმდინარე ოპერაციებს (გადატანონ მტერს ყურადღება ერთ მიმართულებებზე, როდესაც მზადდება შეტევა სხვაგან), დაეხმონ მტერი და ხელს იდან გამოსწრაფონ მას ინიციატივა, მოახვიონ შეტევაზე გადმოსული მტერს თავზე საკუთარი ნება და შეძლეს კონტრივითი მოქმედებები.

როგორც ადრე თქვა, თავდაცვათი ოპერაციების ეფექტურობისათვის საჭიროა შემდეგი ძირითადი პრინციპების განხორციელება:

1. თავდაცვის წინასწარი მომზადება, რათა გვეჩვენოს დრო ჩვენს სასარგებლოდ გამოიყენოთ ადგილმდებარეობის უპირატესობანი, მოყვლით საფორტიფიკაციო და სანიჟირო ნაკვებობები,

შეფლით თავდაცვათი ზაზის დრმა ემულიონერება და ასე შემდეგ;

2. თავდაცვათი ოპერაციის უსაფრთხოების ორგანიზება;

3. მტრის გვეგების და ქმედებების ჩაშლა;

4. ძალისხმევის კონცენტრირება გადაწყვეტ მძიმარეულებებზე;

5. მოქნილობა.

განვიხილოთ ზემოთ მოყვანილი ყველა პრინციპი.

1. თავდაცვისათვის მომზადება

ოპერაციის დაწყებამდე მეთაური აანალიზებს ვითარებას. ან ანალიზში შედის დასახული ამოცანის კარგად გააზრება, მტრის ძალებისა და შესაძლებლობების სათანადო და სწორად შეფასება, საკუთარი ძალებისა და შესაძლებლობების გააზრება, შერჩეული ადგილმდებარეობის თავისებურებები, ამინდის შესაძლო ზეგავლენა, ხელი არსებული დრო და აგრეთვე სამოქალაქო პირებსა და სტრუქტურებთან წამოჭრილი საკითხების ზეგავლენა ოპერაციაზე. მხოლოდ ყოველი ამ ფაქტორის შეფასების შემდეგ შეადგენს მეთაური მოქმედებების გეგმას.

ოცეული სასურველია მივიდეს მომავალი თავდაცვათი პოზიციების ადგილზე წინასწარ, რათა ჩაატაროს ტერიტორიაზე მტრის დასახელებად მოცილებული ღონისძიებები. კარგად მომზადებული თავდაცვა გულისხმობს არსებული შეიარაღებთან ეფექტური ცეხის წარმოების დაგეგმვას, აუცილებლობის შემთხვევაში, ურთიერთმხარდაჭერისა და შესაძლო მანევრების გეგმების არსებობას.

საჭიროა არა მარტო უშუალოდ თავდაცვათი პოზიციების სათანადო მომზადება, არამედ აგრეთვე კარგად ორგანიზებული საბრძოლო უზრუნველყოფა, რაც გულისხმობს ტყვია-წამლის, სხვა საბრძოლო მასალების, საწვავის, საკვებისა და ა. შ. მოწოდებას. სათანადო ადგილას უნდა მოეწოდოს სამეთაურო პუნქტი და პირველადი სამედიცინო დახმარების წერტილები და აგრეთვე დაჭრილებს სათავის თავშესაფარი. ნებისმიერმა ჯარისკაცმა უნდა იცოდეს მათი ადგილმდებარეობა. უნდა იქნეს შემუშავებული წრიულ თავდაცვაზე გადასვლისათვის აუცილებელი გეგმა. ამისათვის წინასწარ მომზადდეს პოზიციები და ყველა ჯარისკაცს უნდა ჰქონდეს გააზრებული საკუთარი მოქმედებები ოცეულის მიერ წრიულ თავდაცვაზე გადასვლის დროს. პოზიციების უკან შერჩეული ტყვია-წამლის, სხვა საბრძოლო მასალებისა და საწვავისათვის დასაწყობების წერტილები. სასურველია, აგრეთვე, ხელსაყრელ ადგილას მოეწყოს თავშესაფარი დამსვენებელი პირადი შემადგენლობისა და რეზერვებისთვის. მზადებისათვის არსებული დრო გამოყენებული იქნება ყველა შესაძლო უპირატესობის გასაძლიერებლად, როგორცაა ბუნებრივად წინაღობის გაუმჯობესება, ახალი წინაღობებისა და საფორტიფიკაციო ნაკვებობების შექმნა, მტრის მოახლოების შესაძლო მარშრუტების ჩაკეტვა, მათი გაკონტროლება და ა. შ. ამის გარდა, უნდა იქნას მაქსიმალურად გამოყენებული რელიეფის და ამინდის მხრე არსებული ყველა უპირატესობა, რაც გულისხმობს საკუთარი ძალების დაცვას ამ მხრე უარყოფითი გავლენისაგან, ხოლო მტრისათვის ამ გავლენის გაძლიერება.

2. თავდაცვის უსაფრთხოება

პოზიციების მომზადების დროს გასათვალისწინებელია, რომ მტერი შეიძლება ხელდასხვას ჩვენს ამ მზადებას, ცდილობდეს ჩვენი პოზიციების დაზვერვას და თავისთვის სასიცოცხლო ინფორმაციის შეგროვებას, რომელიც შემდგომში გაუადვილებს მას შეტევის დაგეგმვას და განხორციელებას. ამიტომ აუცილებლად თავდაცვად გამოიყენება ახლო უსაფრთხოების კლუმენტები (სათვალისწინებელი პუნქტები, პატრულები, რომლებიც განაწილებიან მტრის სადაზვერვო ჯგუფების თვალთვალისა ან ფარულად შემოღწევის მცდელობის).

ზოგადად თავდაცვათი ოპერაციის

უსაფრთხოება მოიცავს მოწინააღმდეგის სადაზვერუო ერთეულების მიერ სადაზვერუო ქმედებების ჩამოღას, მტრის მოახლოების შესახებ ქვედადაცვის ადრე გაფრთხილებას და მტრის შეტევებზე გადასვლის შემთხვევაში მისი ძალების შეფერებას. ოცეულის შეიძლება დაეკისროს ამოცანა შესარულის საბრძოლო დაცვის ხაზის შემადგენელი ნაწილის მოვალეობა (სადარაჯო საგუმპო).

განვიხილოთ ეს უფრო დაწვრილებით. იმისათვის, რათა თავდაცვის ძირითადი ხაზი მტერმა იოლად ვერ აღმოაჩინოს და შეისწავლოს, აგრეთვე, რეალური ძირითადი ხაზის დასაფარავად და მისი ნამდვილი მდებარეობის შესახებ მოწინააღმდეგის შეცდომაში შესაყვანად მოქმედება, კერძო წოდებულ საბრძოლო დაცვის ხაზი. ის განლაგებულია ძირითადი პოზიციების წინ ერთი კილომეტრიდან ორ-ნახევარ კილომეტრამდე მანძილზე და მტერს ექმნება შთაბეჭდილება, რომ სწორედ ეს არის ჩვენი ძირითადი თავდაცვითი ხაზი. მტრის შეტევაზე გადასვლის შემთხვევაში საბრძოლო დაცვის ხაზის ელემენტები გახსნიან ცეცხლს მისი განსაზღვრული დროითი შეფერვებისათვის. ბრძანების მიღების შემდეგ ისინი დატოვებენ საბრძოლო დაცვის ხაზს და დაიხვეწენ უკან თავდაცვის ძირითად ხაზზე. იმ შემთხვევაში, თუ ოცეული ასრულებს რომელიმე ტერიტორიის დაცვის მოვალეობას ასეულისაგან განცალკევებით, მაშინ მას არ ევოლება საბრძოლო დაცვის ხაზი და გამოიყენებს მხოლოდ ახლო უსაფრთხოების ელემენტებს: სათვალთვალო, საგანგაშო საგუშაგოებსა და პატრულებს. უსაფრთხოების უზრუნველყოფა გრძელდება თავდაცვაში ყოფნის მთელი პერიოდის განმავლობაში.

3. მტრის გეგმებისა და ქმედებების ჩამოღ

თავდაცვითი ოპერაციის მთელი აზრი მდგომარეობს სწორედ მოწინააღმდეგის ჩანათქერების ჩამოღასა და მისი იერიშების ჩახშობაში. ძალიან მნიშვნელოვანია, არ დაუშვათ მოწინააღმდეგის ქმედებების სინქრონიზება, ანუ მისი ძალებისთვის ერთიანი შეთანხმებულ ტალღად ჩამოყალიბება. ამის მიღწევა შესაძლებელია კონტრშეტევით, საპრეტული ოცეულის წარმოებით, წინააღობების გამოყენებით. ამის გარდა, მტრის ქვედანაყოფების გაერთიანების არღმევა, მათი დაცვადგენა ასუბტეს მტრის ძალებს და უადვილებს საკუთარ ქვედანაყოფებს მათ განადგურებას.

4. საკუთარი ძალებისთვის კონცენტრირება

თავდაცვაში მყოფმა ოცეულმა უნდა მოახერხოს საკუთარი ძალებისა და ქმედებების კონცენტრირება გადამწყვეტ მძაბრობებზე საჭირო მომენტში იმისათვის, რომ მიაღწიოს მოწინააღმდეგეზე ამ მონაკვეთში უპირატესობას. ამ არ იგულისხმება მანერდ-მაინც ჯარისკაცთა რაოდენობა, ლაბარაკია პირველ რიგში საცეცხლე ძალის კონცენტრირებასა და მის ეფექტურ გამოყენებაზე.

მოქნილობა

ოცეული უნდა იყოს მზად არა მხოლოდ ერთი კონკრეტული ამოცანის შესრულებისათვის, არამედ უნდა იყოს წამოჭრილი სხვა პრობლემის გადაწყვეტაზეც. ეს ნიშნავს, რომ თავდაცვაში მყოფ ოცეულს უნდა შეეძლოს არა მარტო მტრის იერიშების მოგერიება, არამედ კონტრერიშზე გადასვლაიც სხვადასხვა მძაბრობებზე. თავდაცვაც არ უნდა იყოს მთავარული რომელიმე ერთ წერტილზე და ქვედადაცვის უნდა ჰქონდეს საშუალება მოწინააღმდეგის შეტევის ყველა მხრიდან უკუსაგდებად, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში, შესაცვლელ (იხილეთ ქვეყი) და დამატებით პოზიციებზე გადასწავლებლად. ოცეულს უნდა ჰქონდეს შემუშავებული წრეულ თავდაცვებზე გადასვლა და ბრძანების შემთხვევაში უკან დახევა სათადარიგო პოზიციებზე (სათადარიგო თავდაცვითი ხაზი). ყველა ეს მოქმედება სასურველია იყოს წინასწარ გათვალისწინებული ოცეულის პირადი შემადგენლობის მიერ.

თავდაცვითი ოპერაციას აქვს თავისი თანამდევრობა და ეტაპები, რომლებიც შეიძლება დაეყოს ორ ძირითად ნაწილად:

1. თავდაცვის მომზადება II. თავდაცვის განხორციელება

1. ოცეულის თავდაცვის მომზადებაში შედის:

წინასწარი დაზვერვა და ადგილის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა
 თავმოყრის რაიონიდან გასვლა
 შეჩერებულ ადგილზე მისვლა და მისი დაკავება

ახლო უსაფრთხოების ორგანიზება
 ცეცხლის განაწილება და საცეცხლე სექტორების მინიშნება ჯარისკაცებისათვის

საბრძოლო პოზიციების (სანერების, სინგარსკალებისა და ა.შ.) ამოთხრა, მათი გამაგრება და შენდება
 საინჟინრო დაბრკოლებების შექმნა შესაცვლელი (თავდაცვის ძირითადი

ხაზის შიგნით) და სათადარიგო (თავდაცვის შემდეგი ხაზი) თავდაცვითი პოზიციების ხაზის შექმნა

2. თავდაცვის განხორციელებაში შედის:

- ა. გარეგანი და პოზიციების დაკავება
- ბ. ცეცხლის გახსნა
- გ. საინჟინრო დაბრკოლებების დაცვა

და, თავდაცვის ძირითადი ხაზის დაცვა, შემდეგ პოზიციებთან მოახლოებულ მტერთან ჯერ პოზიციების წინ, შემდეგ პოზიციებზე მბრძოლა. აუცილებლობის შემთხვევაში ხდება შესაცვლელ და დამატებით პოზიციებზე გადასვლა და მათი დაცვა, მათი დაცვის შეუძლებლობის შემთხვევაში სათადარიგო პოზიციებზე მბრძოლი უკან დახევა.

კ. კონტრშეტევა

აქ ძალიან გადჯგუფება
 აქ დავამატებთ, რომ თავდაცვის განხორციელებაში ცალკე და უმნიშვნელოვანესი ადგილი უკავია მტრის ტანჯვასა და ავიაციასთან ბრძოლებს, რისთვისაც გამოიყენება სპეციალურად აღჭურვილი ცალკეობი, რომლებიც ასრულებენ შესაბამის ამოცანებს. მაგრამ ეს ძალიან ტყვედი და საბრძოლო ოპერაციების უმნიშვნელოვანესი ნაწილია, რომელიც შეიძლება ცალკეულ თემად დაიშალოს და ამ სტატიის ფარგლებში შეუძლებელია მისი გრძელად განხილვა.

თავდაცვის მომზადება წინასწარი დაზვერვა და ადგილის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა

თავდაცვისათვის შერჩეული ადგილის წინასწარი დაზვერვა აუცილებელია, რათა იქ მისულ ოცეულს არ დახვდეს ჩასაფრებელი მოწინააღმდეგე. ამის შემდეგ უსაფრთხოების ჯგუფები დაიკავებენ პოზიციებს და უზრუნველყოფენ ოცეულის უსაფრთხო მისვლას ადგილზე. შემდგომში ისინი უზრუნველყოფენ თავდაცვის ორგანიზებისათვის მშენიანებლური ღონისძიებების დაცვას მტრის თვალთვალისა და მოულოდნელი იერიშისაგან. გარდა ამისა, ოცეულს შეიძლება დასჭირდეს მეგზურები, რათა მიიღონ ოცეული შერჩეულ ადგილზე და ამ ამოცანასაც წინასწარი დაზვერვის ჯგუფი უზარუნველყოფს.

ადგილზე მისვლა და მისი დაკავება წინასწარი დაზვერვის ჯგუფი მიიყვანს ოცეულს თავის პოზიციებზე და ოცეული შეა დაინიშნულ ადგილზე. შესვლა ხდება არა ქაოსურად, არამედ წინასწარ შედგენილი გრაფიკით. ოცეული იკავებს თავდაცვით პოზიციებს დაახლოებით 400 მეტრის სიგანეზე და უზრუნველყოფს ცეცხლის 750 მე-

ტრამდე სიგრძის ფორნტის მონაკვეთს. ხოლო ოცეულის პასუხისმგებლობის რაიონის სიღრმე ზურგში განისაზღვრება 200 მეტრით. თუ მოსალოდნელია წინანადმდეგის მხრიდან ჯავშანტექნიკით შემოღება, მაშინ ოცეული ადიკურდება ტანკასწინადმდეგო შეიარაღებით, რომელიც განლაგდება ტანკის შემოღებისათვის საშუალოდ მიაბრუნებულზე. თავად ოცეულის ყუმბარმტორიერებები განლაგდებიან ისე, რომ დაზიანდონ ტანკასწინადმდეგო დანადგარების გათულებს მტრის ტანკებთან ბრძოლაში, როდესაც ისინი მიუახლოვდებიან პოზიციებს.

ყოველი ათეული იკავებს საკუთარ მონაკვეთს, რომელიც არის დანიშნული ოცეულის მხარის მიერ, ხოლო წინასწარ მონიშნულია დაზვერვის ჯგუფის მიერ. როგორც წესი, ათეული თავდაცვამა იკავებს 100-მეტრიან მონაკვეთს და ცეცხლით უზრუნველყოფს 300 მეტრის სიგრძის ფორნტის ხაზს. მისი პასუხისმგებლობის რაიონის სიღრმე ზურგში არ სცდება თავდაცვით ხაზს. შესაძლებელია ათეულის მაიპაგრო რაიმე დამატებითი შეიარაღება (ქვეითა საბრძოლო მანქანა ან სხვ.). ათეულის მეთაური აორბტრულებს მისი ათეულის განლაგების პროცესს და მიუნიშნებს თითოეულ ჯარისკაცს მის ადგილს. ოცეულები, თავის მხრივ, აკონტროლებს ათეულების სწორ განლაგებას და შეაქვს შესწორებები საჭიროების შემთხვევაში. ათეულებს შორის თავდაცვამ, ჯგუფებრივ, შუალედები არ არსებობს. ქვეითი ათეული შეიძლება დანიშნული იქნას სანგრები, მაგარი ძირითადად კეთდება ორკაციანი სანგრები (პოზიციები), და მასსადაიმე, ათეული სათვის გამოდის სულ ოთხი ორკაციანი პოზიცია. ათეულის მეთაურმა შეიძლება მოიწვიოს საკუთარი პოზიცია ათეულის ჯუკან არ თვითონ შივ ათეულის პოზიციების სანგარსავალში. პოზიციების დაკავების პრინციპში ყველა ჯარისკაცმა უნდა იცოდეს საკუთარი ამოცანა. ამის გარდა, მას უნდა ესმოდეს ოცეულის ზოგადი ამოცანა და ვითარება. ეს ათეულის მეთაურსა და ჯგუფის მეთაურების პასუხისმგებლობა. ყოველი ათეულის მეთაური პირადად უნდა დარწმუნდეს, რომ ნებისმიერმა მისმა ჯარისკაცმა იცის ოცეულისა და ოცეულის სტრატეგიის ადგილი პოზიციებზე და აკრთეუე აუცილებლად, დაჭრილობა ეკუთვრის ადგილი. ყველა ღრის მეთაური გაეცნობა, თუ სად მდებარეობს წინააღობები და დანადგომი ეკლები.

ამის შემდეგ ყველა ჯარისკაცს

დაუკონკრეტდება საკუთარი საცეცხლე სექტორები, დაიწყება საცეცხლე ბრძოლის მომზადება და იმედროულად პოზიციების მოწყობა და სრულყოფა, რომელიც მომდინარეობს მთელი თავდაცვითი ოპერაციის პერიოდის განმავლობაში.

საცეცხლე ბრძოლის არის ომ სექტორის სქემა, რომელიც მიეკუთვნება მხრივლის გაკონტროლებისა და ცეცხლის წარმოებისათვის. მასზე დატანილია სექტორის საზღვრები მარჯვენა და მარცხენა მხარეს, დამატებითი სექტორები ომ შემთხვევისათვის, თუ მჭობრე პოზიციებზე მყოფ ჯარისკაცებს საცეცხლე მხარდაჭერა დასჭირდებათ დატანილია პოზიციების წინ არსებული წინააღობები, დანადგომი ადგილები, სათვალავო წერტილების ადგილმდებარეობა და საკუთარი პატრულების მარშრუტები, რათა არ მოუღივოს ისინი საკუთარ ცეცხლში; შესაძლო გარღვევის ადგილები ჩაწერებული ცეცხლის წარმოების მიმართულებები; დატანება დანიშნული ორიენტირები ბრძოლის ველზე და მანძილები ამ ორიენტირებამდე, რაც ქმნდება მეთაურის ცეცხლის მართვაში, ხოლო ჯარისკაცს მოახლოებულ მონიშნულმდეგე და მანძილის დიდებაში; აგრეთვე დაიტანება ვერცხლმდებარე მკედარი მონაკვეთების ადგილები (ის ადგილები, სადაც ვერ დაწვას პირდაპირი ცეცხლი რაიმე წინააღობის გამო). ყველა ცეცხლის დროს ეს ცეცხლები უნდა ეცნობოს ჯარისკაცებს და მუტანილ იქნეს მათ საცეცხლე ბრძოლაში.

ძირითადი პოზიციების დამატყოფილებელი უსაფრთხოების განსაზღვრულ ღრისმდე მივყავს შემდეგ იწყება მათი ერთმანეთთან შეერთების პროცესი, ანუ სანგარსავლების თხრა; ჯერ ისეთი სიღრმე, რომ ჯარისკაცების შექმნილ ზოხვით გადაადგილება, ხოლო ამის შემდეგ იწყება მათი გადრეკვა. როცა ვერცხლმდებარე სანგარსავლები აუცილებლად ზოგზავისებური ფორმისაა. სანგარსავლების განსაზღვრულ სიღრმეზე გათხრის შემდეგ, იწყება შესაცვლელი და დამატებითი პოზიციების (ძირითადი თავდაცვითი ხაზის შიგნით არსებული პოზიციები, სადაც შეიძლება ოცეულს მოუწიოს გადახვამა) და წრთული თავდაცვისათვის საჭირო პოზიციების მომზადება. ყველა ჯარისკაცმა უნდა იცოდეს მათი ადგილმდებარეობა და თავისი ადგილი ომ პოზიციებზე, რათა საჭიროების შემთხვევაში გადავიდეს სწორედ თავის ადგილზე და არ შეუქმნას ქოხი. მეთაური ადგენს, აკრთეუე, დასვენებისა და ძილის გვეგზს, რომლის მიხედვითაც ყოველივეს იქნება მზადყოფნაში პირადი შემადგენლობის საჭირო

რადიონობა. ამის შემდეგ შესაძლებელია დაწყოს თავდაცვის შემდეგი ხაზის შექმნა ზურგში (სათადარყო თავდაცვითი ხაზი).

ყველა ათეულის მეთაური აზნადებს თავისთვის თავის ათეულის განლაგების და მისი საცეცხლე სექტორის დეტალურ სქემას, რომელზეც დატანილი იქნება ყველა მნიშვნელოვანი ობიექტი. ასეთივე სქემას, ოღონდ ოცეულისათვის, აზნადებს ოცეულის მეთაური. პოზიციების მოწყობის პროცესში ტარდება შემდეგი ზოგადი ღრისიბიები:

1. საცეცხლე ძალისა და არსებული იარაღების გონივრული განაწილება
ეს აუცილებელია, რათა შესაძლებელი იყოს მათი ეფექტური გამოყენება. აგრეთვე საჭიროა მათი კარგი შენობა, რომ მტერმა ვერ აღმოაჩინოს და ვერ გაანეიტრლოს ისინი.

2. საკუთარი ძალების მოქნილობისა და მობილურობის გაძლიერება
ეს ეკლებსმის იმას, რომ ოცეულს უნდა ჰქონდეს საშუალება, ადვილად გადაისროლოს პირადი შემადგენლობა ან სარეზერვო ჯგუფები ერთი წერტილიდან მეორეში. წინასწარ მომზადებული და აუცილებლად მონიშნული უნდა იყოს დაჭრილობა ეკუთვრის გზები და საბრძოლო უზრუნველყოფის საშუალოების მარშრუტები (საბრძოლო მასალებით, საკვებით, სასმელი წყლითა და სხვათა მომარაგება).

3. მტრის მობილურობის მუდმივად

თუ საკუთარი ძალებისათვის ჩვეუცდილობთ მაქსიმალურად გავაადვილოთ გადაადგილება, მომზადმდეგეს, პირიქით, მობილურობის საშუალება ყველანაირად უნდა შეუზღუდოთ. ამისათვის საჭიროა ბუნებრივი და ხელოვნური წინააღობების, დანადგომი ეკლების მოწყობა და ეფექტური გამოყენება. მეთაური აზნადებს, ასევე, საცეცხლე გვეგზს საარტილერიო ცეცხლისათვის. ოცეულის შემთხვევაში ოცეულის მეთაური აზნადებს ცეცხლის წარმოების გვეგზს ოცეულზე მომარგებული ნაღმსატორქრებისათვის.

4. პოზიციების სიღრმე და გამტარ

არ შეიძლება თავდაცვითი ოპერაციაში ჩართული ყველა ძალები იყვნენ თავმოყრილი წინა ხაზზე. ეს უაღივლებს მოწინააღმდეგეს მათ თვალთვალს და მასობრული ცეცხლის შემთხვევაში მათ

[illegible]

მიზანგის, რომ მოწინააღმდეგე უკრ
შეძლოს ჩვენი ოცეულის ძირითადი სა-
ბრძოლო პოზიციების ადმინისტრაციულ-
გა ცრუპოზიციები. ისინი მოწყობა ძირ-
ითადი პოზიციების გვერდებზე ან წინ-
სწორედ ცრუპოზიციებიდან იხსენი-
ეცეზლი მოწინააღმდეგის მიმართუ-
ლებით პოზიციები სრილებს დროს.
პოზიციური სრილებს დროს ძირითადი
პოზიციებიდან (ეცეზლს არ გხსნით მათი
გამოშკარავების საშუალებების გამო.
გარდა ამისა, ცრუპოზიციებიდან გახსნი-
ლი ეცეზლი აძლევს საშუალებას ჩვენს
სათავისთავოდ ჯგუფებს აწრძობი-
დავეყრდნენ მოწინააღმდეგის პოზიცი-
ებიდან საპასუხოდ გახსნილ (ეცეზლზე,
რაც მათ ადმინისტრაციულ გეგმებზეა. როდ-
ესა მოწინააღმდეგე წამოიწყოს შტეკის,
ის დააშუქებს საარტყეობის (ეცეზლით
სწორედ მის მიერ უკვე ადმინისტრაციულ ჩვენს
ცრუპოზიციები და ამ დროს ძირითადი,
ნაძლადი თვალცკითი პოზიციები უნე-
ბელი დარჩებიან და მთაზლოებულ მტერს
უეცარი მომაცდინებელ (ეცეზლს გაუხს-
ნან.

რელიგიის და საკუთარი განცხადების შესაძლებლობის გააძლიერების შემდეგ დღენივანმა იმ ტერიტორიის საზღვრები, სადაც ოცეულის მეთაური აპირებს, გაანადგუროს მტევანზე მოსული მოწინააღმდეგის ძალები ჯვრულა იარაღით მასწავლებელი ცეცხლის წარმოებით. აქ წარმატება დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ მოახერხებს ოცეულის მეთაური წინაღობების საარტყელად და ჯვრულეები იარაღებიდან ცეცხლის ვიზიერებ ურთიერთშერწყმას. ამისათვის მეთაური ახსიანების ყურადღებას შემდეგ მოძებნებზე ნაბიჯ-ნაბიჯ:

იღები, საიდანაც მტერი შეძლებს ჩვენ-

— სპეციალურ იარაღებს (ტანკაქ-ინაღმდეგო, ჰაერსაქინაღმდეგო ნალშატკორცები) მიეითითება ადგილები. ამისათვის აუცილებელია მშენაობის შეკაპებლობის ცოდნა. ისინი ვანლობენ იქ. სადა იქნებიან კარგად შენიღბული, დაცული და მოჩინისა და განადგურებისასავე

საიდანაც ექნებათ საშუალება აწარმოონ მაქსიმალურად ეფექტური ცეცხლი. თუ მტერმა არ იცის ასეთი იარაღების არსებობის შესახებ ჩვენს მხარეს, მაშინ ის ვერც გაითიშოს ჩვენი მხრიდან მათი გამოყენების საწინააღმდეგო ქმედებებს და დიდად დაზარალებება.

— გაღწეულია და დადგენილია ტერიტორია, სადაც მოხდება მორინააღმდეგის ძალების განადგურება. ეს ის ადგილია, რომელიც გვაძლევს საშუალებას, მოახდინოთ საცეცხლე ძალების საჭირო კონცენტრირება, ადგილი, სადაც ოცეულის ყველა ამ თითქმის ყველა წვერს შეიძლება ცეცხლს წარმოება.

— დადგენილია მომარბელობა ნაღმ-სატორქონებისათვის (ცეცხლის გვზმა იმ მიმართულებებზე, სადაც საფრადეოდ შეიძლება გამოჩნდეს მტერი.

— ჩატარდება მტრის იერიშის მოგერიების წვრთნა.

7. თავდაცვითი პოზიციების უსაფრთხოება

როგორც თქვა, ის მოიაზრებს ლინისძეებს, მტრის მიერ აღმოჩენილი ან თვის ასარიდებლად, მისი სადაზავო რეჟიმებისათვის წინააღმდეგობის გაწყობა და შეცდომით შეყვანა. ამის განსაზღვრებლად ოცეულის მეთაურს აქვს შემდეგი საშუალებები: სათვალთვლო წერტილები, საგანგაშო საგუშაგო და პატრულობა.

სათვალთვლო პუნქტი მოეწოდება ამაღლებულ წერტილებზე, საიდანაც არის მოწინააღმდეგის მაქსიმალურად შორს თვალთვალის საშუალება. მისი ამოცანაა, რაც შეიძლება მტერი ინფორმაციის მოპოვება მოწინააღმდეგეზე, მის გადართვალბებებსა და განსაკუთრებით პოზიციებთან მიახლოებაზე.

საგანგაშო საგუშაგოს ამოცანებია საშემოების შესახებ ქვედანაყოფის წინასწარი და დროული გაფრთხილება. ის შედგება ორი მეთვალთვალისაგან. საგანგაშო საგუშაგო მოქმედებს ძირითადი თავდაცვითი ხაზიდან 400 მეტრამდე მანძილზე და მისი ამოცანაა, არ დაუშვას მტრის შეუმჩნეველად მიახლოება ჩვენს პოზიციებთან. საგანგაშო საგუშაგო განლაგდება მტრის საფრადეოდ მოახლოების მიმართულებებზე პოზიციების წინ და აქვს ოცეულთან კავშირის საშუალებები. ის არის ყოველთვის კარგად შენობილი, მის ამოცანებში არ შედის მტრთან ბრძოლაში ჩაბმა მისი პირადი შემადგენლობა მტრის აღმოჩენის შემთხვევაში ავრთხილებს ოცეულს და უკან იხევს ძირითად პოზიციებზე.

პატრულობა ხდება რამდენიმეკაციანი ჯგუფებით იმ ტერიტორიაზე, საიდანაც მოწინააღმდეგის შეძენილ

მა მზეერავებმა შესაძლოა აღმოაჩინონ ჩვენი პოზიციები. ძირითადად, გამოიყენება რამდენიმე ორკაციანი ჯგუფი, რომლებიც მოძრაობენ საცუთარი მარშრუტებით იმ მიმართულებებზე, რომლებიც შესაძლოა საინტერესო იყოს მოწინააღმდეგისათვის. აუცილებელია, რომ არ მარტო საკუთარმა ოცეულმა, არამედ სხვა ქვედანაყოფებმაც იცოდნენ პატრულობის მარშრუტები, რათა საკუთარი პატრული არ მიიწიონ მტრის ძალებად და არ გაუხსნან ცეცხლი.

როგორც პატრულებზე, ისე საგანგაშო საგუშაგოზე, უნდა იყოს გაფრთხილებული ოცეულისა და მუხობისათვის ქვედანაყოფის წევრები. იმ შემთხვევაში, თუ მოწინააღმდეგე იერიშზე წამოვიდა, სათვალთვლო და საგანგაშო წერტილებზე მყოფი მეთვალთვალეები იხსენიან და ბრუნდებიან ოცეულის განლაგებაში.

შესაცვლი პოზიციები

თავდაცვითი პოზიციების ძირითადი ხაზის შემადგენლობაში, მაგრამ წინა ხაზის უკან არ წინ მზადდება ცერეო რეღებულად შესაცვლი პოზიციები. შესაცვლი პოზიციები ფარავენ იმეუ საცეცხლე სექტორებს, რომელსაც ძირითად პოზიციები. როგორც თქვა, ისინი შესაძლებელია მომზადდნენ ძირითადი პოზიციების:

ა. წინ — იმ შემთხვევისათვის, თუ რაღაც მიზეზების გამო შეზღუდულია ხედვის არე.

ბ. უკან — იმ შემთხვევისათვის, თუ მტრის მეჭერება გახდა შეუძლებელი და საჭიროა უკან დახევა წინასწარ მომზადებულ პოზიციებზე, აგრეთვე იმ შემთხვევაში, როდესაც ფლანგზე განლაგებული ოცეულებს მოუხდით უკან დახევა და საჭიროა თავდაცვითი ხაზის გასწორება.

დამატებითი პოზიციები

დამატებითი პოზიციები ფარავენ საცეცხლე სექტორებს, განსხვავებული ძირითადი პოზიციების საცეცხლე სექტორებისაგან. ისინი, ძირითადად, განლაგებულია პოზიციების გვერდულად განმარტული იმისათვის, თუ მოწინააღმდეგე წამოიწყო შეტევა სხვა მიმართულებებიდან, მაგალითად, თუ მან დაიწვივს გაკეთება გადაწყვეტა გვერდულად. გარდა ამისა, მომზადდება პოზიციები აუცილებლობის შემთხვევაში წრიული თავდაცვის განხორციელებისათვის.

თავდაცვის განხორციელება

მოწინააღმდეგის შეტევის მიახლოება
როდესაც მოწინააღმდეგის ძალები

იწყებენ მიახლოებას, მათ შორ დისტანციაზე ამუშავებს ზემდგომ ქვედანაყოფების მძიმე არტილერია და ჯაიანა. ამით ხდება მტრის ძალების დასუსტება და მათ რეგავშია არეულობის შეტანა. მტრის ჩვენს პოზიციებთან მიახლოებაზე მეთაურის ბრძანებით მოიხსნება უსაფრთხოებისა და სათვალთვლო ჯგუფები და ისინი ბრუნდებიან ძირითად პოზიციებზე.

მოწინააღმდეგის შეტევა და მისი მოგერიება

იერიშის დროს მტერი ცდილობს მოიმყვდლოს და გაანადგუროს ჩვენი ოცეული, დაიკავოს მისი თავდაცვითი პოზიციები, შეიძალადოს ჩვენი ძალების თავდაცვამ და განაგრძოს წინსვლა. ამიტომ ოცეულმა უნდა მოახდინოს ძალიან მაქსიმალური კონცენტრირება მტრის ძირითადი იერიშის მიმართულებებზე, რათა შეაჩეროს ის და უკუაგდოს.

1. ბრძოლის წარმოება ძირითადი პოზიციებიდან:

თუ ოცეულს შესწევს ძალია გერძოლოს მოწინააღმდეგეს დაკავებული პოზიციებიდან, მაშინ ის განაგრძობს თავდაცვას ადგილზე. ამ დროს მეთაური იმახტებს საარტილერიო ცეცხლს მოწინააღმდეგის მიმართულებით. ოცეულმა არჩებული ყოველი სახეობის იარაღი ცეცხლს ხსნის მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოწინააღმდეგე მოუხლოვდება პოზიციების ან კონკრეტული იარაღიდან ეფექტური ცეცხლის წარმოების მაქსიმალური შესაძლოა მანძილზე. ის იარაღები, რომლებზეც უკვე გახსნეს ცეცხლი, ცდილობენ მოახდინონ ცეცხლის კონცენტრირება მეთაურის მიერ მინიშნულად მიმართულებებზე. მეთაურები მართავენ თაყინ ქვეყნობისათვის ცეცხლს ბრძანებებით, მეტეზავი ტყვეებით, პირიტექნიკური საშუალებებით და სხვა. მოწინააღმდეგის მიახლოების მიერ თანდათან იზრდება მისი მიმართულებით წარმოებული ცეცხლის ინტენსიურობა. წარმოებული ცეცხლი უნდა იყოს უწყვეტი, მაგრამ ზუსტი. არაზუსტი ცეცხლის წარმოებას საერთოდ მისი არწარმოება სჯობია. უწყვეტი ცეცხლის უზრუნველყოფისათვის ახალი მჭედების მორეგება და იარაღების გადატვირთვა არ უნდა ხდებოდეს ერთსა და იმავე დროს. მის მისაღწევად ნაწილი ტენის, ნაწილი ისერის. თუ მტერმა მოახერხა თავდაცვითი მეთვალთვალისათვის მიახლოება, მაშინ შესაძლოა გარდევის მიმართულებით უნდა ამუშავდეს ოცეულის ტყვიამფრეცხვები, ვეშმარსკორცნიები, ხოლო ლულისქვეშა ვეშმარსკორცნიები და ფარავნი შეგდარ სივრცეები. ყველა შემთხვევაში ოცეული აგრძელებს ბრძოლას მანამ, სანამ არ იქნება მძიმეული სხვა ბრძანება.

2. ბრძოლის წარმოება არაძირითადი პოზიციებიდან

თუ ოცეულის არ შესწევს ძალა გაანადგუროს მტერი ძირითადი პოზიციებიდან, მაშინ ოცეულის მეთაური მოახსენებს ამის თაობაზე ასეულის მეთაურს. მისი თანხმობის შემთხვევაში ოცეთაური შეაცვლევინებს ოცეულის ადგილს და გადაიყვანს მას შესაცვლელ ამ დამატებით პოზიციებზე არ გაგზავნის ოცეულის (ან მის ნაწილს) მითითებულ ადგილზე. მეთაურები ყოველთვის ცდილობენ, რომ არ დაირღვეს თავდაცვითი ხაზის მთლიანობა. საჭიროების შემთხვევაში, არსებული პოზიციების დატოვება ხდება ორგანიზებულად, გადაადგილების ცეცხლით დაფარვის გამოყენებით. ამ დროს ოცეული წევრები კონტაქტს მოწინააღმდეგესთან და აცვლის ადგილს სხვა ამოცანის შესასრულებლად. ეს შემდეგნაირად ხდება: ქვედანაყოფის ერთი ნაწილი რჩება პოზიციებზე და აგრძელებს ბრძოლას, რათა მისცეს მეორე ნაწილს საშუალება უკან დახევისა განსაზღვრულ მანძილზე. შემდეგ უკან დახეული ნაწილი დაიკავებს ახალ პოზიციას და გაუხსნის ცეცხლს მტერს. ახლა უკვე უკან დახევის იწყებენ ისინი, ვინც დარჩენილი იყო და აწარმოებდა ცეცხლს. ისინი გაუსწორდებიან მეორე ნაწილს, ამოეფარებიან საფრებს, გახსნიან ცეცხლს და შემდეგ ისევ პირველი ნაწილი დაიხეეს უკან. ასე გააგრძელებენ მანამ, სანამ ორივე გვერდი არ დაიკავებს შესაცვლელ ან სთადარიგო პოზიციებს.

ასეულის უკან დახევის დროს ოცეულმა შეიძლება მიიღოს ამოცანა, შეაყვანოს მოწინააღმდეგის წინსვლა და ამით მისცეს სხვა ქვედანაყოფებს უკან დახევის და ახალი პოზიციების დაკავების საშუალება. ასეთ დროს ოცეული შესაძლებელია დარჩეს პოზიციებზე და გააგრძელოს მოწინააღმდეგეს რაკ შეიძლება მტერი ზარალი ცოცხალი ძალისა და ტექნიკის დანაკარგების სახით ამ ამოცანის შესასრულებლად ოცეული განიხილოს ნაღმსატოვრელებისა და ტანკსაწინააღმდეგო იარაღების ცეცხლს, სწრაფი პერეხის, წინაღობებისა და დანადგურების, ჩასაფრებების. ყოველივე ამ საშუალების გონივრული და გაბეჯული გამოყენება აფერხებს მტრის წინსვლას და აძლევს დანარჩენ ქვედანაყოფებს დროს ახალი გამაგრებული პოზიციების დასაყვედრად. დაუღლები შესრულების შემდეგ ოცეული უერთდება ასეულს.

შესაძლებელია თავდაცვითი ოპერაციის დროს მტერმა გაარღვიოს მუხობელი ქვედანაყოფების პოზიციები და საჭირო გახდეს ადგილზე დარჩენა და წრიული თავდაცვის დაკავება. ეს ნიშნავს იმას, რომ ქვედანაყოფი განლაგდება იმდენად, რათა შეეძლოს ყველა მხრიდან მოწინააღმდეგის მოგერიება. თუ ოცეულს წრიულ თავდაცვაზე მოუწია გადასვლა, მაშინ მისი ათეულები განლაგდებიან არა ერთ ხაზზე, არამედ შეკრავენ პოზიციურ წრეს. შესაძლოა წრიული თავდაცვისათვის სანგრები უნდა იყოს გაშვებული წინასწარ და ყველა მებრძოლმა წინასწარვე უნდა იცოდეს თავის ადგილი. წრიული თავდაცვა უზრუნველყოფს სიღრმეში და ძალიან ზღუდვას მანევრირების საშუალებას, ამიტომ ის გამოიყენება მხოლოდ გამოუვალ შემთხვევებში და მოითხოვს ნაღმსატოვრელების ცეცხლის მასიურ და ეფექტურ გამოყენებას, ტანკ-

საწინააღმდეგო საშუალებებისა და ძირითადი შეიარაღების მაქსიმალურ მოზილვებას. ნებისმიერ შემთხვევაში წრიული თავდაცვის წარმოება შეუძლებელია თვით ხმის განმავლობაში განცალკევებულად სხვა ქვედანაყოფების დახმარებისაგან.

კონტრშეტევა

როგორც კი მოწინააღმდეგის შეტევა შეჩერებულია ან შეჩერებულია და მისი ძალები დასუსტებულია, თავდაცვაში შეიძლება შეუძლიათ გადავიდნენ კონტრირში, რათა გამოსტანონ მტერს ხელიდან ინიციატივა და საბოლოოდ უკუაგდონ ის უკან. დაიბრუნონ უკან დახევის დროს მატოვებული ძირითადი პოზიციები ან გაქმნონ პოზიციების წინ არსებული ტერიტორია. ოცეულმა შესაძლებელია მიიღოს მონაწილეობა ასეულის კონტრირებში საცეცხლე მხარდაჭერის ან უშუალოდ მთავრებში მის ნაწილის სახით. კონტრირებში ძირითადი იგვერდები წინასწარ, ოცეული ეცნობა ამ გვერდებს და გადის წინასწარ წვრთნების მათი განხორციელებისათვის.

ძალთა გადაჯგუფება

მოწინააღმდეგის უკუგდების შემდეგ ხდება ძალთა გადაჯგუფების პროცესი, რომელიც მოიცავს თავდაცვითი პოზიციების თავიდან მწყობრს, წინაღობების აღდგენას, პირადი შემაჯგუფლების თავიდან გადნაწილებას, დატრიალით ვეკუცავას და დატრიალებულია ზურგში გაგზავნას, აგრეთვე ტყვია-წამლის მარაგის შევსებას და იარაღების წესრიგში შევსებას. ამისათვის ათეულის მეთაურები აწვდიან ოცეთაურს მოხსენებებს ტყვია-წამლის მარაგისა და იარაღის მდგომარეობაზე. ოცეულის სერჟანტი ზედამხედველობს ამ პროცესს. ის პასუხისმგებელია აგრეთვე დატრიალით ვეკუცავასა და ტყვეთა ზურგში გადაგზავნაზე. აღდგება სათვალავო პუნქტები და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ჯგუფები. ამისათვის ათეულმა მეთაურმა გადაწყვიტოს, შეუცვალოს ადგილმდებარეობა განსაზღვრულ მნიშვნელობაზე იარაღებს, რადგან მტერმა დაინახა ისინი შტრეის დროს და შესაძლებელია მათი ნეიტრალიზებისათვის სპეციალური ძალებისგან წამოიწვიოს. ყოველივე ეს აუცილებელია, რათა აღდგეს ოცეულის უნარი, უკუაგდოს ახალ შეტევაზე წამოიწვიოს მტერი.

ამდგომარეობა, ქვედანაყოფი აგრძელებს სთავდაცვით ოპერაციას და ასრულებს მასზე მიზნობრივ ამოცანას მანძილზე, სანამ არ მიიღებს სხვა დავალებას.

ილია მოხარელი

თმის გაღმარების კლინიკა

თალიზი

საქართველოს
 პარლამენტი
 ეროვნული
 ბიზლირთი

ბაქოში 27 აპრილს 25 37 38

www.talizi.ge

გაგრძელება, დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ №16-25

ბოლშევიკი ტერორისტების თვალსაზრისით ქართველი ერისთვის ორ გვერტად წინასწარ დაგეგმილი ტრაგედია იყო. ჩანს, ბოლშევიკების დამკვერთს ზუსტად ანერგებდა ქმნიდა ოილშოქი-ბაბათიის მგზავრების მარტოობა და თვალსაზრისით ხელსაყრელი ადგილი ამის მხედველობაში. რეალურად ეს იყო საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ნასროლი ყუმბარა, რადგანაც იმ პერიოდში წყნს ქვეყანას მტერი უმაღლა ჰყოლა, მოკავშირე კი — თითხე ჩამოსაფლავი. ჩვენი აზრით, ტერაქტის მთავრი მიზანი, იმერ გერეხის ფიჩიკური იკვიდეკის გარდა, საქართველოს ზღისუფლებასა და „თორი“ რუსეთის მთავრობას შორის უთოიერობის გაკუთრება იყო. იმ პერიოდში თოივ მხარეს ერთი სტრატეგიული სამხედრო-პოლიტიკური ამოცანა ქმნიდა — ბოლშევიკებთან ბრძოლა. თოივა „თორი რუსები“ კერ მალეუდნენ რუსეთის იმპერიის აღდგენის სურვილსა და გეგმებს. ამხე მუხედვე ისტორიული ფაქტი მუხედვე

ვერის დადამართვე ტერაქტიდან რამდენიმე დღეში, 1919 წლის 25 სექტემბერს, ყუბანის მხარის დედაქალაქ ეკატერინოდარში (დღევანდელი კრასნოდარი) შედგა შტეტერა „თორი“ რუსეთისა და საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლებს შორის.

მოლაპარაკებებს რუსეთის მოხალისეთა არმიის მხრიდან ესწრაფებდნენ: გენერალ-ლეიტენანტი ალექსეი, გენერალ-ლეიტენანტი ა. დუხინი, გენერალ-მაიორები: რომანოვი, დრაგომირიუ და სხვები. საქართველოს მხრიდან: საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი ე. გუმბაშვილი და გენერალ-ლეიტენანტი მახინაშვილი.

განიხილეს მრავალი პოლიტიკური, სამხედრო და ეკონომიკური საკითხები. მოლაპარაკებები საკმაოდ დაძაბულად მიმდინარეობდა. მოზალისეთა არმიის სარდლების შხრიდან პირდაპირი ბრალდება გაისმა.

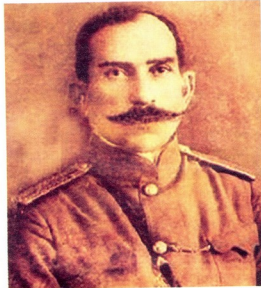
ციტატა გენ. ალექსეიის გამოსვლიდან:
„რას წარმოადგენს კავკასია რუსეთისთვის?
მათ ჩაჰყაროს კავკასიაში იმდენი ფული, რომ

მეოღე წამოსდგენია, ხოლო იმის დროს კეკელიძისმა დადგარილი იყო ბლომად რუსული ქონება, და ეს არის სულ რუსული ფული! განის გებზე, რომელიც გვეყვანოდა კეკელიძისზე! განა ყველა ვერსა და გებისა ჩვენი, რუსების არ არის? და განა ის ქონება, რომელიც დაგროვდა კეკელიძის რუსეთის ცენტრთან და შუბინვეთთან ჩარა იქ. უნდა გადავიდეს ქართველებსა, სიმებისა და თათრების ხელში... - მუხე-დავუ იძისა, რომ ევლია ეს ჩამტრინილი ცენტრთან და იკრებოდა ველიკორუსეთის შუკისა მრმოთში! გვერადი მანბანა-ვილის მოკონობებიდან ირკვევა, რომ საქართველოს წინააღმდეგ კიდევ მრავალი ბრალდება გამოითქვ.

რუსეთის მოხალისეთა არმიის აშკარა მოქმედებები თუ ფარული გეგმები აიბუღელა საქართველოს ხელისუფლებას აქტიურად ეტეხნა გზები „თურების“ საიდუმლო დოკუმენტაციის ხელში ჩასაგდებად.

რუსი ისტორიკოსის, ნ. კარნოვის ინფორმაციით, 1919 წლის შუამდგომლობით იბრძოდა მოქმედი თურქთაგარდასახლების კონტრაზვების აგენტურისთვის ცნობილი გახდა საქართველოს კიდევ ერთი საიდუმლო ოპერაციის შესახებ. საქართველოს ხელისუფლების ორგანოები თურქთაგარდასახლების არმიიდან გათავისუფლებული ოფიცრების გადამბრუნება და თურქთაგარდასახლება ზურგში შეზღუდვის ასტრატეგიების. ამ საიდუმლო გეგმების შესახებ 1919 წლის პეტერბურის ბიუროს ცნობილი გახდა დანიის კონტრაზვებისგან ერთი. რომელი წყაროდან შეიტყობდა მთ საქართველოს ხელისუფლების მიერ გადამბრუნებული ოფიცრების ზუსტი თანამდებობები და გვარ-სახელები, ფარავნობითი უნებობა.

დღეათათვის ასევე ნათელი არაა, თუ საქართველოს რომელიმე ტერიტორიაზე ნატო-სა საქავიკარკები ხორე გვარდების წინააღმდეგ. სავარაუდოდ, ეს უფრო ერთჯერადი ოპერაციები იყო, ვიდრე გრ-გად დავალები. აგერტურული ქმედება, საქართველოს ხელისუფლებამ მოიკეფე-ლი საიუქლო დიქტონტები პროაგან-დისტური მონებთი გამოიყენა და გუბუნი-ში გამოაქვეყნა. ამით, ბუნებრივად, დეიქი-ნის კონტრდაზვერვას საქართველოს აგერ-ტურის გამოქვლი გაუადვილდა. ჩვენი აზრით, საქართველოს ხელისუფლებას სურ-ული იყო, არანტისიხის ექვემდებარე მონ-ალესეთა არმიის სარდლობის ნამდვილი მონები ჩვენი ქვეყნის წინააღმდეგ. იმ პე-რიოდში დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგე-თის მთავრობები როდღ დამოკიდებუ-

გიორგი მაზნიაშვილი

თამაშს წყოდნენ, ერთი მხრივ, ბოლშევიკების, მეორე მხრივ კი, საქართველოსა და დენიკინ-ვრანგელის ანტიბოლშევიკურ ჯგუფს შორის.

დადი რიტაქიოს ხელისუფლება არ-
საქონებდა საქართველოს მოსახლეობას, რომ
ანტონის ახალი გეგმით ბოლომდე ეპარ-
რუსიკოს გარემო ახალი დამოუკიდებელ
ქვეყნის საწარმოალი კარგად გან-
ლაგებრიდა და საქართველოს დი ორე
ცნობა ცხნა მას ოქთ არ ოგი, ან და-
პირებუთ დაიქმნებულ ნოე ორდინას
მოერობა ცდილობდა საიდულო სადამე-
ერეო ანეორმაციით დახმარებოდა ანტონ-
რას.

1920 წლის 10 იანვარს საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრთან ვეკანე გეგაშვირმა მოსცილდნად საფუძელი ინფორმაცია მიიღო და სასწრაფოდ საქართველოში დიდი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისარ კ. უორდენისა აცნობა. საფუძელი დეტების შინაარსი ასეთი იყო: ბოლშევიკები და ანგარის ხელისუფლება გეგაშვირ ერთობლად სასურველ მოქმედებას აჩვენებენ, უპირველესად კი ანგარისის წინააღმდეგ, პარალელურად კი საქართველოს დაპყრობასაც პრაქტიკურად.

ე. გვგავსკორი ლონდონს სთხოვდა: 1.
ეცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა;
2. პოლონის დამსახურებას დაეხმარებინა.

2. ბათუმის ოლქი დაქუჩიანობაშია საქართველოსთვის და 3. მიწვევებინა საქართველოსთვის იარაღი, სურსათი და გალუქა.

თუგის მხრივ, ანტანტა ფარულად მს-
არს უჭერდა თითოი გუარდის მიუერობს.
პირდებდა, რომ ბოლშევიკების დამარცხ-
ების შემდეგ არ ცნობდა საქართველოს
(იხეივ, როგორც აპერკავკასიის ორ სხვა
საქონლოების) დამოუკიდებლობა.

მოუზღაურა იმისა, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ კარგად უწყობდა ითიო გარდაის ფარული მისიები, ის იძულებული იყო, ანტანტის მოთხოვნით მაქსიმალური დახმარება გაეწია დენიკინ-ერანგელის „თეთრი“ მთავრობის წარმომადგენლობისათვის. საბჭოთა საგარეო დაზვერვის საარგუო მასალების თანხმად (რამდენად სანდო და ობიექტურია ისინი, სხვა საქმეა), 1920 წლის ივლისში, თბილისში, იოლას ქუჩა №7-ში, თავად ერისთავის სახლში შეიქმნა ჩრდილო კავკასიის ბოლშევიკებისგან გათავისუფლების კომიტეტი. ერანგელის გადაწყვეტილებით ამ კომიტეტის შემადგენლობა 1920 წლის ოქტომბრის მდგომარეობით შემდეგი იყო: თავმჯდომარე, გენერალ-ლეიტენანტი თუმანოვი; სამხედრო-ოპერატიული განყოფილების ხელმძღვანელი, გენერალ-ლეიტენანტი მელიქი; ბარათიის დაჭრის შემდეგ საქართველოს მთავრობაში ერანგელის წარმომადგენლად წყნეთის კარგად ნაცნობი გენერალი ნათიევი დაინიშნა; პოლიტიკურ განყოფილებას (ანუ დაზვერვა-კონტრაზვერვის დანაყოფს) პორუჩიკო პოგოდინი ხელმძღვანელობდა. კომიტეტში შედიოდნენ ჩრდილო კავკასიის წარმომადგენლებიც.

1920 წლის ოქტომბრის დასაწყისში სწორედ პოგოდინმა გაუგზავნა ეს საი ყრამში გენერალ ერანგელის შტაბს, თუმ-

ცა ეს დოკუმენტი 17 ოქტომბრის ბოლშევიკების ჩეკას ჩაუვარდა ხელში და ეს საქართველოს ხელისუფლებებზე ძირაგი პოლიტიკური შეტევისთვის გამოიყენეს. ნიუ ჟორდანას მთავრობა იძულებული გახდა, გაეთვალისწინებინა კომისიის მოთხოვნები და კომიტეტის ლიკვიდაციის გადაწყვეტილება მიეღო. 1920 წლის 9 ნოემბრის თბილისში დააკვეს პორუჩიკო პოგოდინი და წინადადება მისცეს, ორი დღეში დაეტოვებინა საქართველოს ტერიტორია. პორუჩიკი კი ბოლშევიკებთან ბრძოლის გაგრძელებას ითხოვდა. 1920 წლის 12 ნოემბრის პოგოდინმა წერილით მიმართა საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრ ნიუ რამიშვილს და საქართველოს ტერიტორიაზე დატოვების სანაცვლოდ, უფრო კონსპირაციულად მოქმედების პირობას დებდა, რათა არ შეექმნა საქართველოს ხელისუფლებისთვის პრობლემატი ბოლშევიკებთან ურთიერთობაში. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ არ გაითვალისწინა პოგოდინის თხოვნა და კომიტეტის ლიკვიდაციის ფაქტით საბოლოოდ აიღო გეზი რუსეთ-საქართველოს 1920 წლის 7 მაისის სამშვიდობო ხელშეკრულების ფეხსა პუნქტის შესრულებისა და კრემლთან კვილიშხოვას ურთიერთობის დამყარებისკენ.

ამ სამხედრო-პოლიტიკურმა გადაწყ-

ვეტილებამ რა შედეგი მოგვტანა, კარგადაა ცნობილი.

ზემოთ მოყვანილი ფაქტების შემდეგ, გასაგები უნდა გახდეს ის რთული გეოპოლიტიკური მდგომარეობა, რომელშიც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ხელისუფლებას უხდებოდა მუშაობა. მათ თვალდადებამ მუშაობასაც ვერ დაუარქმევთ ეს იყო ყოველდღიური ბრძოლა გადარჩენისათვის ხალხულ და უსილუვ მტერთან, ფრინტის ხაზზეც და ტყეფისშიც...

პირველმა რესპუბლიკამ სულ რაღაც ორწელიწად-ნახევარი აარსება და ნიუ ჟორდანას მთავრობამ ამ მოკლე პერიოდში სასწაულის მოხდენა ვერ შეძლო და ქვეყნის დამოუკიდებლობა ვერ შეინარჩუნა. ამისთვის ნუ გავიკნახეთ ამ თვალდადებულ მამულისშენიშლებს, იმ ისტორიულ ეპოქაში მათ მეტის გაცემა ნამდვილად არ შეეძლო რუსეთ-თურქეთის გარეგნობის, ევროპა-აშშ-ის პრავმატულ-ეკონომიკური მოქმედებებისა და ბოლშევიკებთან პოლიტიკური თამაშების გამო საქართველოს ბედი გადაწყვეტილი იყო.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

გვსი პალაშვილი

ქსპორტი ეროვნული
უსაფრთხოების საკითხებში,
უმშროების გადამდგარი პოლიტიკა

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან**

სომეხი გიჟპარტი კითხვას

გზოგოდ 31 დეკემბრამდე
ჩვენ გიჟებით წიგნებს!

გამოიწერეთ 1 წლით ჟურნალი „არსენალი“ და მედია სახლ „პალიტრის“ კიდევ 1 გამოცემა; აირჩიეთ საჩუქრად გამოცემლობა „პალიტრა L“-ის 3 ბესტსელერიდან ერთ-ერთი:

„დედამიწა“

„სოკოლაუნი“

„მსოფლიოს

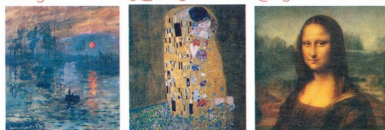
დიდი ატლასი“

ავტობიოგრაფიულ
თქვენ ხდებით

„დიდი მხატვრების“
სერიის ხელმოწერები

მონე კლიმტო და ვინჩი

მედია სახლ „პალიტრის“ გამოცემები:

დესანაქლევა	1 ვაზ. უაზი	ვაზ. რაოდენობა 1 წლის განმავლობაში	უაზი 1 წლით
კვირის პალიტრა	1.00	52	52.00
სიბუჩა და საშუა	1.00	260	260.00
სიბუჩა და საშუა (კაბადოვო)	2.00	52	104.00
ყველა სიხალდე	1.00	52	52.00
გზა	1.00	52	52.00
რეპორაჟი	1.00	52	52.00
არსენალი	1.50	26	39.00
კარიკატურა	1.00	26	26.00
ოქაზის მკურნალი	1.00	26	26.00
კარუსელი	0.60	52	31.20
საბავშვო კარუსელი	1.00	52	52.00
გოგონები	5.00	12	60.00
ღელე	0.60	312	187.20
ბიზნესი	5.00	12	60.00
ოსტაი	1.00	52	52.00
ლიტერატურული პალიტრა	2.00	12	24.00
Georgian Journal	2.00	52	104.00

დაგვიკავშირდით:
ურავისა და ნიგვანის
გაყრდნობის სააგენტო „ელვა.ჯი“

www.elva.ge

38 26 73;
38 26 74;

ადგილზე მატარებელი
თბილისის ფარგლებში.
რათხად ცენტრში წიგნისა და
გაზეთების გამოცემების მიღება შეუძლიათ
„ელვა.ჯი“-ს საბიურო ვაჭრობის წერტილებში.
აღნიშნული წერტილების მდებარეობა
დაზუსტებული ინფორმაციით.

რუსული ფლოტის საზღვარბარითული სოცალდები

სამხედრო გემთმშენებლობაში ერთ-ერთი მქონე ქვეყნად ცნობილი რუსეთი ყოველწლიურად მრავალ საექსპორტო შეკვეთას ასრულებს. გრძელდება ინდოეთისათვის ავიამზიდისა და ფრეგატების მშენებლობა, ევტრანსპორტის კორპორაციები იკება, თურქეთის ახლახან საპატრულო კატარღები გადაეცა და ა.შ.

იმედოვნებდა, თავდაცვის სამინისტრო ფრანგული უნივერსალური სადესანტო ზომალი დოკის, „მისტრალის“ ლიკენიის ვიდეასა და რუსულ ვერფეზე მშენებლობის დაწყებას გეგმავს.

ასეთი დამოკიდებულება ბევრად განაპირობა იმ კრიტიკამ, რომელიც ბოლო დროს რუსი სამხედროების ერთი ნაწილისაგან სამაშულო სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსმა და მათ შორის, სამხედრო გემთმშენებმა არცთუ უსაფუძვლად დაიმსხურა. ზომადებისა და კატარღების მშენებლობის გატანა უნდა დაბალი ხარისხის სამხედროებს აღარ აკმაყოფილებს.

მუდმივად განაზრგების პროცესის მყოფ დასავლეთის ქვეყნების გემთმშენებლებს რუსული ვერფები ტექნოლოგიებით ბევრად ჩამორჩება, რაც ახალი მოვლენა არ არის.

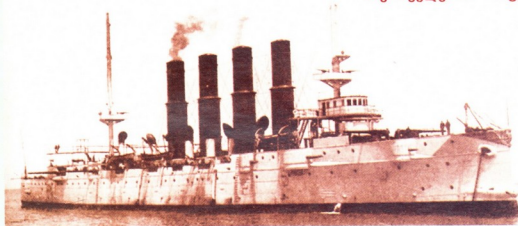
ჯერ კიდევ მეფის რუსეთი საკუთარი ფლოტისათვის ზომადლებს გემთმშენებლობაში დაწინაურებულ ვეროების ქვეყნებსა და ამერიკას უკეთდა.

რუსეთ-იაპონიის ომის დაღუპული სახელგანთქმული კრესისერი „კარიაგი“ ამერიკელებმა ააგეს. იმავე ომის მონაწილეები: საესკადრო ჯაფშოსანი „ცე-სარეიში“ და ჯაფშანგემანიანი კრესისერი „სეველანა“ საფრანგეთში აშენდა, საესკადრო ჯაფშოსანი „რუტენიანი“ — ამერიკაში, ჯაფშოსანი კრესისერი „ასკოლი“ — გერმანიაში და ა.შ.

საბჭოთა კავშირის რუსეთისაგან მემკვიდრეობით იმდენად სუსტ გემთმშენებლობაში სიმძლავრეები დარჩა, რომ პირველი ყველაზე დიდი ზომადლის — მსუბუქი კრესისერი „კიოროსი“ (წყალწყვა 9436 ტონა) მშენებლობის დაწყება მხოლოდ 1935 წელს მოხერხდა.

ეს იმ დროს, როცა ბრიტანული, ფრანგული, იტალიური, გერმანული, იაპონური თუ ამერიკული გემთმშენებ-

იაპონიისთან ომის
გამირი-კრესისერი „კარიაგი“
ამერიკელებმა ააგეს

ბი ბევრად დიდი წყალწყვის ავიამზიდებს, სახაზო ზომადლებსა თუ მძიმე კრესისერებს უწევდა ნაკადად აშენებდნენ.

შემთხვევითი არ იყო, რომ იმ წლებში მქონე ტექნოლოგიების გადმოსაღებად საბჭოთა კავშირმა გამოაქვლინა დაუშვა და გემთმშენებლობის დიდი ტრადიციის მქონე იტალიას ზომადლი შეუკეთა.

1935 წლის სექტემბერში იტალიური კომპანია Odero-Terni-Orlando-სთან (ამჟამად კომპანია OTO Melara-ს სახელით არის ცნობილი) ხელშეკრულება დაიდო, რომელიც საესკადრო ნადმოსნების ლიდერ „ტამკენტის“ მშენებლობასა და საბჭოთა კავშირისათვის მსგავსი ზომადლების მშენებლობაში იტალიელების დახმარებას ითვალისწინებდა.

პოლონელების აშენებული
სადესანტო „კიამალი“ შვიი
ზღვის ფლოტმა 2008 წლის
აგვისტოში საქართველოს
წინააღმდეგ გამოიყენა

იტალიაში აგებული და
„ცისფერ კრეისერად“
მონათლული „ტაშკენტი“

ნავითარა და სიჩქარე 43,53 კნაბი აწე-
ნა.

იმევე კლასის, მაგრამ უფრო პატ-
არა ზომების „ლენინგრადის“ (წყალწ-
ყვა 2693 ტონა) სერიის ხომალდებს სა-
ბჭოთა გემთსაშენებო დახაზვებით 5-6
წელიწადში აგებდნენ.

საბჭოთა სპეციალისტები „ტაშკენ-
ტისათვის“ ორი 130 მმ-იანი ქვეშეხით
აღჭურვილ კოშკურას ქმნიდნენ,
რომელიც ხომალდის დასრულების
დროს ჯერ კიდევ მზად არ იყო და ამი-
ტომ 1939 წლის 6 მაისს ლიფონოში
ხომალდი ეკიპაჟმა ოლესისკენ შეიარ-
აღების გარეშე წაიყოფნა.

თურქების დასახსნევად ხომალდი
სამგზავრო თობიშვლად შეინიღბა,
ხოლო ბოსფორში გვილისას პირად შე-
მადგენლობას ეკიპაჟზე სიარული
აეკრძალა და ვიზუორებს შორის ილუ-
მინატორებითა და სამგზავრო გემის-
ათვის დამახასიათებელი სხვა ატრბუ-
ტებით მოხატული სპეციალური
ბრეჟნები გაიკიმა.

ნიკოლაევში „ტაშკენტი“ დროებით
130 მმ-იანი ერთქვეშეხიანი დანადგარე-
ბით აღიჭურვა, რომლებიც ომის დაწ-
ყვამდე ცოტა ხნით ადრე პროექტით
გათილასწინებულმა შეწყვილებულქვე-
შეხიანმა დანადგარებმა შეცვალა.

„ტაშკენტს“ პორუკის განსაკუთრე-
ბული ფორმებისა და ხაზების გამო
„ცისფერ კრეისერს“ ეახდნენ და შავი
ზღვის ფლოტის საბრძოლო მოქმედებე-
ში აქტიურად იყენებდა.

1942 წლის 2 ივლისს ნოვოროსიისკის
გემთსადაგომთან ხომალდი გერმანულ-
მა ავიაციამ ჩაძირა. 344 კაციანი ეკი-
პაჟიდან 76 დაიღუპა, ხოლო 77 დაი-
ჭრა.

ნოვოროსიისკის გათავისუფლების
შემდეგ, 1944 წელს, ხომალდის ამოწვე-
მოხერხდა, მაგრამ მძიმე დაზიანებების
გამო აღდგენაზე უარი ითქვა და იტალ-
იაში აგებული „ტაშკენტი“ ჯართად
დაიჭრა.

საბჭოთა კავშირი წყალქვეშა და
წყალზედა ხომალდების მშენებლობაში
სამხედრო-ტექნიკურ თანამშრომლო-
ბას ფაშისტურ გერმანიათანაც კარგად
ახერხებდა.

პიტლერის ხელისუფლებამ მოსე-
ლის შედეგად გერმანია ვერსალის ხე-
ლმშეკრულების ჯერ ფარულ და შემდეგ
ღიად დარღვევას არ ერიდებოდა.

ერთ-ერთი მუხლი გერმანიას მძიმე
კრეისერებისა და 150 მმ-ზე მეტი კალ-
იბრის ქვეშეხით შეიარაღებული ხომ-
ალდების მშენებლობას უკრძალავდა.

1936 წელს, როცა საფუძვლი ჩაე-
ყარა პირველ მძიმე კრეისერებს Admiral
Hipper-სა და Blucher-ს, გაეზაღდა,
რომ ხომალდები 150 მმ-იანი ქვეშეხე-
ბით აღიჭურვებოდა. ვერსალის ხელშე-
კრულების ღონისძიების შემდეგ, უკვე
მშენებლობის პროცესში, კრეისერების
არტილერიის კალიბრი 203 მმ-მდე
გაიზარდა.

მომდევნო ორი ხომალდის: Prinz
Eugen-ისა და Seydlitz-ის მშენებლობა

1936 წელს, ხოლო სერიის ბოლო Lut-
zow-ის კი — Deschimag Werke AG
გემთსაშენებო 1937 წლის 2 აგვისტოს
დაიწყო.

გერმანელი საზღვაო ოფიცრების
აზრით, მძიმე კრეისერების დანაშულე-
ბა ესკადრის შემადგენლობაში მო-
ქმედება და დამოუკიდებელი რეიდერის
როლში საეჭვო ნაოსნობის მომლა იყო,
რისთვისაც მთავარი არტილერია 203
მმ-იანი ორქვეშეხიანი ოთხი კოშკრით
განისაზღვრა. კრუპის ქარხნებში
ჩამოსხმული 203 მმ-იანი ქვეშეხით 122 კე-
იან ჭურვებს 33,5 კილომეტრზე ისრო-
და.

ცნობილია სტალინის სახაზო ხომ-
ალდებითა და მძიმე კრეისერებით დაი-
ტერესება, მაგრამ საბჭოთა გემთსაშენე-
ბი ასეთი დიდი წყალქვეშის ხომალდები
ის მშენებლობის გამოცდილებას არ
ფლობდნენ.

გერმანული ტექნოლოგიებისა და
ტექნიკის გაცენა-გადმოტანა ამ მიმა-
როლებით ჩამორჩენის დასაძლევ გზა
იყო.

1940 წლის 11 თებერვლის საბჭოთა
კავშირმა გერმანიაშიან შეთანხმებას
მიადწია და 104 მილიონ რაიხსმარკად
დაუშთარებელი მძიმე კრეისერის
„ლიუტცოვი“ იყიდა. გერმანია ვალდ-
ებულებას იღებდა, რომ წინასწარ შეი-
ანხმებულ ვადაში საბჭოთა კავშირს
ხომალდისათვის საჭირო მოწყობი-
ლობებს, შეიარაღებასა და ჭურვებს 1941
წლის 10 მაისამდე მიაწვდიდა, დაქმარე-
ბოდა სპეციალისტებით.

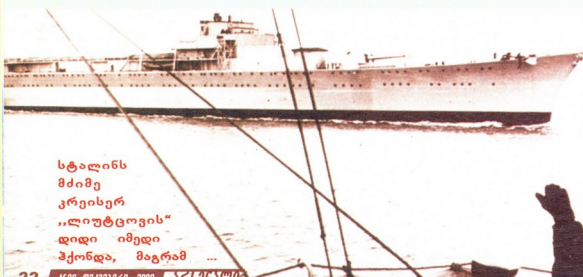
1940 წლის 15 აპრილს გერმანულმა
ბუქსირებმა ხომალდი ბრესენიდან გამ-
იყვანეს და 31 მაისს ლენინგრადში
№189 ქარხნის გემთსადაგომთან დააყუეს,
სადაც მშენებლობა განახლდა.

25 სექტემბრიდან ხომალდს სახე-
და „პეტროპოლუსკი“ ეწოდა.

1940 წლის ბოლომდე გერმანელები
შეთანხმებას პუნქტუალურად ას-
რულებდნენ, მაგრამ 1941 წლიდან
პრობლემები გაჩნდა და ქარხანა ბოლო
გერმანულმა სპეციალისტმა ომის დაწ-
ყვების წინააღმდეგ, 21 ივნისს დატოვა.

1941 წლის ზაფხულისათვის „პეტრო-
პოლუსკის“ შადიფიონა 70%-ს შედ-
გენდა. მზად იყო მთავარი კალიბრის №1
და №4 კოშკურები, შეწყვილებული 37
მმ-იანი და რვა 20 მმ-იანი საწინიო
ავტომატები. ხომალდს სროლა შეეძლო,
მაგრამ დამოუკიდებლად ცურვას ვერ
ახერხებდა.

ლენინგრადის ბლოკადაში „პეტრო-
პოლუსკი“ უძრავი ხომალდ-ბატარე-
ის დანაშულებას ასრულებდა და 1941

სტალინს
მძიმე
კრეისერ
„ლიუტცოვის“
დიდი იმედი
ჰქონდა, მაგრამ ...

წლის 7 სექტემბერს პირველად გერმანელთა პოზიციები დაბოძდა.

ათი დღის შემდეგ გერმანელებმა 3 კილომეტრის მანძილიდან 210 მმ-იანი ქვემოტყვის ცეცხლქვეშ მოაქციეს და 53 ჭურვი მორატეს. ხომალდმა მძიმე დაზიანებები მიიღო და 6 საათის შემდეგ სწორი კილით წყალთხელზე ჩაიძირა.

სამაშველო სამუშაოები საიდუმლო ვითარებაში მიუღო წელი მიმდინარეობდა და 1942 წლის 17 სექტემბერს ღამით „პეტროპავლოვსკი“ გრუნტს მოსცილდა და ბუქსირებმა ნევაზე გადაიყვანეს.

აღდგენილმა ხომალდმა იმავე წლის 30 დეკემბრიდან გერმანულთა პოზიციების საარტილერიო დამუშავება განაახლა.

1944 წლის 1-ელი სექტემბერიდან ხომალდს სახელი შეეცვალა და რატომღაც „ტალინი“ დაერქვა.

რძის შემდეგ „ტალინი“ ერთხანს მსუბუქი კრესიერების კლასში რიგზე-ბოდა და ბოლომდე აღდგენის მცდელობაც იყო. ამისათვის საბჭოთა სპეციალისტები კრინგსბერგში ალაჟად დარჩენილი იმავე სერიის „ზედლიცი“ გამოყენებას შეეცადნენ, მაგრამ ან საქმიდან არაფერი გამოვიდა და 1949 წლიდან აღდგენითი სამუშაოები შეწყდა.

1953 წლის 11 მარტიდან ხომალდს სახელი „დნეპრი“ დაერქვა, ხოლო 1956 წლიდან გერმანულმა მძიმე კრესიერმა ПКЗ-112 ნომრით მცურავი ყაზარების კლასში გადაინაცვლა.

მრავალტანჯული „ლოუტცკი“ 1958 წლის 4 აპრილს საბჭოთა საზღვრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობიდან გაირიცხა და 1959-61 წლებში ჯარითად დაიჭრა.

გასული საუკუნის მეორე ნახევრიდან საბჭოთა კავშირი ძალიან ბევრ წყალქვეშა და წყალზედა ხომალდს აგებდა და შეეცდნენ ნაწილს სოციალისტური ბანაკის ქვეყნებზე ასრულებდნენ.

60-იანი წლების დასაწყისიდან პოლონეთში, გდანსკში Northern Shipyard-ის გემოსაშენებმა ორგანიზებამ

ბულგარეთში აგებულნი პატარა სადესანტო ხომალდი

**გერმანული კორვეტები
რუსული ბალტიის
ფლოტში სამსახურს
ისევ აგრძელებენ**

გაუქვითა საშუალო სადესანტო კლასის (პროექტები 770, 771, 773, 775 და მისი მოდიფიკაციები) ხომალდების მსხვილსერიულ წარმოებას.

საბჭოთა ფლოტისათვის პოლინურმა ვერფებმა 1992 წლამდე 68 სადესანტო ხომალდი ააგეს, საიდანაც 775-ე პროექტის „ცეზარ კუნიკოვი“, „ნოვოჩრკასკი“, „აიამალი“ და 775M პროექტის „აზოვი“ შვიდი ფლოტის შემადგენლობაში კვლავინდებურად მსახურობენ.

2008 წლის აგვისტოში საქართველოში რუსეთის აგრესიის დროს ბრძოლაში პოლინურში აგებული „ცეზარ კუნიკოვი“ და „აიამალი“ ჩაერთვნენ, აფხაზეთში ნოვოჩრკასკელი მედესანტელები შეპოიყვანეს.

საბჭოთა ფლოტის გაძლიერებაში თავის დროზე მცირედ და წვლილი ყოვლამა გერმანიის დემოკრატიულმა რესპუბლიკამაც შეიტანა.

წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო პატარა ხომალდის საბჭოთა 1124-ე პროექტის გადამსრულებები 1331M (Parchim) პროექტის კორვეტი შეიქმნა და 1986-

90 წლებში ქალაქ ვოლგასტის Peene-Werft-მა საბჭოთა ბალტიის ფლოტს 12 კორვეტი აუშენა.

გერმანული კორვეტებიდან ბალტიის ფლოტის შემადგენლობაში ჯერჯერობით 8 ხომალდი დარჩენილი, მაგრამ ერთ-ერთს МПК-228 „ბაშკორტოსტანს“ 2007 წლის თებერვალში ხანძარი გაუჩნდა და, ალბათ, ჩამოიწერება. უსაქმოდ არც მოძვე ბულგარეთის გემოსაშენები იყო დარჩენილი, სადაც საბჭოთა კავშირის შეგუებით ბურგასისა და რუსეს ქარხნებმა 1969-76 წლებში რამდენიმე ათეული 106K პროექტის 550 ტონა წყალწვევის პატარა სადესანტო ხომალდი ააგო.

ხომალდები დესანტის ტრანსპორტირებაზე მტკად უფრო მშვიდობიანი ტვირთის გადტანით იყვნენ დაკავებული და ჩამოყრამდე სამსახურის უმეტესი დრო კონსერვაციაში გაატარეს.

2001 წლის ივნისში ბულგარეთმა ორი მთავარი: №608 და №612 საქართველოს საზღვრო-საზღვაო ძალებს აწუქა და ხომალდებს „გურია“ და „არტა“ დაერქვა.

ბევრად დიდი მასშტაბები ჰქონდა საბჭოთა საზღვრო-საზღვაო ფლოტისათვის საზღვარგარეთ დამხმარე, უტყუარელოების, სამაშველო თუ ტექნიკური დანიშნულების გემების მშენებლობას. სხვადასხვა წყალწვევის ასეულებით მცურავი საშუალება სოციალისტურ ქვეყნებთან ერთად ბევრმა დასავლეთის ქვეყანამაც ააგო.

თეიმურ ჩაჩანიძე

„ლიბა“

სამკორნალო ბაქოთიანება

სამსოპათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მკურნალობის შიშის მოხსნა

სედიმდგანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანელი
მონინალმდებრის
განადგურებაში ვარჯიშობენ

აზერბაიჯანი

● ამერიკელმა სამხედროებმა ავღანეთში ყურბანის დღესასწაულზე ჩატარებული სპეცოპერაციის დროს აზერბაიჯანის მოქალაქე აზერ მისიხანოვი, მეტსახელად „აბდულა“, მოკლეს. ის ერთ-ერთი შეიარაღებული დაჯგუფების ამირა იყო და „აზერ აბუ-ომარის“ სახელით იცნობდნენ. უცნობია, კონკრეტულად, როდის და რა ვითარებაში მოხდა აზერ მისიხანოვის ლიკვიდაცია.

● თვდაცვის სამინისტროს პრესამსახურის უფროსის, ელდარ საბიროდლუს ინფორმაციით, განვილი სამ თვეში ყარაბაღის ფრონტის საზღვრებზე ცეცხლის შეწყვეტის რეჟიმში 211-ჯერ დაირღვა. მისივე თქმით, ამის შედეგად სომხეთში ორჯერ მეტი დანაკარგი განიცადა, ვიდრე აზერბაიჯანში. იმავე პერიოდში ეუთო-მ შვიდი მონიტორინგი ჩატარა და ყველაზე ინციდენტების გარეშე ჩაიარა.

● „ნოემბერში აუფეთქებული საბრძოლო მასალებისა და ნაღმებისაგან კიდევ 2618691 კგმ ტერაქტორია გასუფთავდა. ნაოზში და გაუნებლებულია 26395 ნაღმი და აუფეთქებული საბრძოლო მასალა“, — განაცხადა განინალმვის ეროვნულმა სააგენტო ANAMA-მ. ოპერაციებში 425 სპეციალისტი, 115 დამხმარე პერსონალი და 30 ნაღმის მძებნელი ძალი მონაწილეობდა.

● ტყვეების, უკველად დაკარგულე-

ბისა და მძევლების მოძიების სახელმწიფო კომისიის თაგმდომარე შაინ საი-ნოვის თქმით, ტყვედ ჩაბარებული სომხები ასეთი გზით მესამე ქვეყანაში მუდმივი საცხოვრებლის მიღებას ცდილობენ. საზღვარგარეოლი ორგანიზაციებიც უკვე აღნიშნავენ ასეთ ტენდენციას. მისივე თქმით, ბოლო წლებში ორივე მხრიდან ტყვეობაში მოხვედრილი 18-20 კაცი სამშობლოში დაბრუნდა. ამჟამად აზერბაიჯანელებთან 5 სომეხი, ხოლო სომხებთან 2 აზერბაიჯანელი სამხედრო ტყვე იმყოფება.

● „ნოემბერში აზერბაიჯანის შეიარაღებულ ძალებში 8 სამხედრო დაღუპა და 6 დაღუპა“, — ნათქვამია „თვდაცვისა და უშიშროების სექტორზე საზოგადოებრივი კონტროლის“ კოალიციის ანგარიშში. იმავე ორგანიზაციის ანგარიშით, გასულ თვეებში აზერბაიჯანის შეიარაღებულ ძალებში დაღუპული 61 კაციდან 3 სასაზღვრო ჯარებ-

ში, 2 სახელმწიფო დაცვის განსაკუთრებული სამსახურში და დანარჩენი კი თვდაცვის სამინისტროს ქვედანაყოფებში მსახურობდნენ. 12 სამხედრო საბრძოლო მოქმედებათა დროს, 9 სომხების ტყვეობისაგან, 2 ნაღმებისაგან და 1 ოპერაციის მსვლელობისას არიან დაღუპული.

● სამხედრო-საპაერო და საპაერო თვდაცვის ძალების სარდლის პოსტი გენერალ-მაიორმა ალტაი მებტეფემა ჩაიბარა. მისი წინამორბედი, გენერალ-ლეიტენანტი რაილ რზაევი, 2009 წლის ოქტებრალში მოკლეს.

სომხეთი

● სომხეთის თვდაცვის სამინისტროს ეროვნული სტრატეგიული კვლევების ინსტიტუტის დირექტორმა, თვდაცვის მინისტრის მრჩეველმა, გენერალ-მაიორმა გაიკ კოტანჯიანმა NATO-ს განათლების სფეროს ექსპერტებთან შეხვედრაზე განაცხადა, რომ დაგეგმილია ინსტიტუტის თვდაცვის სამინისტროს ეროვნული თვდაცვის უნივერსიტეტად ტრანსფორმაცია. „რეფორმირება ამერიკის სამხედრო აკადემიის სტანდარტების შესაბამისად მოხდება, რადგან განათლების ასეთი მოდელი ყველაზე ეფექტურია“, — აღნიშნა გენერალმა კოტანჯიანმა.

● ავღანეთში ISAF-ის ძალებში მონაწილეობისათვის სომხეთის არმიის სამშვიდობო ბრიგადის მოტომ-სროლელთა ოცეული, ექიმი და სამი სამტაბო ოფიცერი — სულ 40 სამხედრო მოსამსახურე გაიგზავნება. სომეხი მშვიდობისმყოფელები სამსახ-

სომეხი ტანკისტები
თავიანთ მთავარ
მეტრის აზერბაიჯანში
ხედავენ

გაეროსილვა...

ენგურთან მდებარე
რუსული სამხედრო
საფლაო

ურს გერმანული ჩრდილო-რეგიონული სარდლობის შემადგენლობაში გაველიან და ტაჯიკეთის საზღვრიდან 40 კილომეტრში მდებარე ყუნდუზის აეროპორტს დაიცავენ. რაიონი წყნარი და იქ მხოლოდ ერთი უმნიშვნელო შეიარაღებული ინციდენტი აღინიშნა. სომხები მომზადებას გერმანიაში გაველიან და ავღანეთში 2010 წლის თებერვალში გაემგზავრებიან.

● მიღებულია კანონი კერძო პირების, ორგანიზაციებისა და სახელმწიფო დაწესებულებათა კუთვნილი ავტომობილების გამოყენების თაობაზე. კანონში გაწერია მშვიდობიანობისას სახმედრო შეკრებებსა და სწავლებებზე ავტომობილების მოხდაზიანება-გამოყენება, ინფორმაციის შეგროვება იმ ავტომობილების შესახებ, რომელთა გამოყენება ომის დროს შესაძლებელი იქნება და სხვ.

● აზერბაიჯანის თავდაცვის სამინისტროს პრესსამსახურის უფროსის ელდარ საბაროლლუს განცხადების თაობაზე სომხეთის თავდაცვის სამინისტრომ კომენტარი გააკეთა, აზერბაიჯანელთა მონაცემებს დეზინფორმაცია უწიდა და განაცხადა, რომ ნაგეზილ სამ თვეში ყარაბაღის ფონტზე მხოლოდ ორი ჯარისკაცი დაეჭრა.

ჩრდილო კავკასიის რეგიონი

● ფედერალური უშიშროების სამსახურის უფროსმა ალექსანდრ ბორტნიკოვმა ევრონული ანტიტერორისტული კომიტეტის სხდომაზე განაცხადა, რომ 2009 წელს ჩრდილო კავკასიაში 42 ანტიტერორისტული ოპერაცია ჩატარდა. 81 ტერორისტული აქტი აღიკვეთა, დაკავებულია 782 ბანდოფორმირების წევრი, ამოღებულია 1600 ერთეული ცეცხლსასროლი იარაღი, 490 თვითნაკეთი ასაფეთქებელი მოწყობილობა და 5,5 ტონა ასაფეთქებელი ნივთიერება.

კონფლიქტური რეგიონები

აფხაზეთი

● სეპარატისტული რეჟიმის სახელისუფლებო სტრუქტურებმა და აფხაზერმა საზოგადოებრივმა ორგანიზაციებმა ყაბარდო-ბალყარეთში შექმნილი მდგომარეობის გამო შემოიფარგნა გამოთქვას. მიზეზი აფხაზეთში გაზეთი

„სევერნი კავკასიის“ კორესპონდენტ სუფიან კალბატოვზე, საზოგადოებრივი ორგანიზაცია „ჩრდეთის კონგრესის“ ლიდერ რუსლან კეშევსა და ყაბარდოელთა საზოგადოებრივი ორგანიზაცია „ნასეს“ თავმჯდომარე, აფხაზეთის გმირ იბრაჰიმ იაგანოვზე თავდასხმები გახდა. ნაცემი იაგანოვი საავადმყოფოში გადაიყვანეს.

იბრაჰიმ იაგანოვი 1992-93 წლებში აფხაზეთში ყაბარდოელთა ბატალიონის მეთაურობდა და 1992 წლის ოქტომბერში გაგრილის ადგილს დროს დაიჭრა.

● აფხაზეთში საოკუპაციო რუსული სასაზღვრო სამმართველოს განყოფილების უფროსის, პოლკოვნიკ იური უსოვის ინფორმაციით, რუსული საოკუპაციო ჯარების შემოსვლიდან ნოემბრის ბოლომდე გამოვლილი საზღვრის რეჟიმის დარღვევისათვის 317 კაცია დაკავებული, საიდანაც 83 აფხაზეთიდან ზუგდიდისაკენ და 234 კი პირაქით გადაადგილდებოდა.

ცხინვალის რეგიონი

● რუსულმა გავითმა „კვდომოსტმა“ რუსულ დიპლომატიურ წყაროებზე დაყრდნობით გაავრცელა ინფორმაცია, რომ საქართველო რეჟანძის ადებსა შეეცდებოდა და ამ მიზნით ახალგორის რაიონის შეუტევის, სადაც ამჟამად რუსული საოკუპაციო ჯარების გაძლიერებული მოტივსაღილი ასეული ტანკებსა და არტილერიასთან ერთად არის დისლოცირებული. ე.წ. რუსულ დიპლომატებს ეჭვის საფუძველი იქ განლაგებული ქართული ქვედანაყოფების ინტენსიურმა როტაციამ და დასავლელი ინსტრუქტორების მიერ ქართველი სამხედროების სამთო ომისათვის მზადება შეუქმნა.

სეპარატისტული ცხინვალის ძალოვანთა თქმით, დამატებული მდგომარეობის მიუხედავად, ომის დაწყებისათვის დამახასიათებელი საშიშროება მაინც არ არსებობს.

თეხურ ჩაჩანიძე

ცხინვალთან
საოკუპაციო
ჯარების
რუსული
ბანაკი

უპროპელი „მფრთხეები“

სამხედრო ავიაციაში სატრანსპორტო თვითმფრინავებს ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა, რადგან სამხედრო კამპანიის ეფექტურობა ჯარების სწრაფ გადასროლაზეა დამოკიდებული. ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან ევროპის სახელმწიფოები ინტენსიურად მუშაობდნენ საავიაციო ტექნიკის შექმნაზე.

80-იანი წლებისთვის ევროპის ავიამშენებელმა კომპანიებმა კონცენტრირება გაიტანაზე დაიწყეს და საავიაციო ტექნიკის ახალ ნიშნულზე ერთობლივად დაიწყეს მუშაობა. სწორედ ასეთი გზით შეიქმნა კომპანია Airbus-ი, რომელიც დღეისთვის ევროპის საავიაციო მრეწველობის უმსხვილესი კორპორაციაა. ათწლეულების განმავლობაში კომპანია სამხედრო თვითმფრინავებს უშვებდა, მაგრამ 80-იან წლებში ევროპაში უმეტესწილად ამერიკული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავები გამოიყენებოდა და Airbus-მა სწორედ ამ სფეროში გადაწყვიტა გაეყარათ, ახალ სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავზე მუშაობა, რომელმაც ნიშნული A400M (Airbus Military) მიიღო, მუშაობა 1982 წელს დაიწყო. თუმცა ამ საექსპერიმენტო კომპანიას კონკრეტულის სახით ამერიკული Lockheed Martin-ი გამოეჩინა და 1989 წლისთვის ამერიკელებმა უკვე აპრობირებული და გამოცდილი C-130 Hercules-ის მოდერნიზაციის გარანტს მიემხნენ (მოდელირება C-130J), რისი წყალობითაც ევროპული გიგანტისთვის ახალ თვითმფრინავზე მუშაობისთვის გზა გაუთავისუფლდა. ამ პერიოდში ევროპის ქვეყნების სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის შეიარაღებაში ამერიკული წარმოების C-130-ები და ფრანგულ-გერმანული C-160-ები იყვნენ. სწორედ მათ ჩანაცვლებას ფიქრობდა ახალი ფართოფრთხაფიანი A400M-ებით ევროპული კომპანია. აქედან, რა თქმა უნდა, ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსის წევრ ქვეყნებზე კეთდებოდა. ახალი თვითმფრინავის შესაქმნელად სპეციალური კონსორციუმი Airbus Military შეიქმნა,

რომელშიც ფრანგული Aerospatiale, ბრიტანული British Aerospace, იტალიური Alenia, ესპანური CASA და გერმანული DASA შევიდნენ. ჩამოთვლილი კომპანიების გარეშე, ასოცირებული წევრების სახით, კონსორციუმში ბელგიური, თურქული და პორტუგალიური კომპანიებიც არიან გაწევრილებული.

A400M, რომელიც ევროპის ყველაზე ამბიციური პროექტია, პირველად 2009 წლის 11 დეკემბერს აფინდა, პერში მან დაახლოებით ოთხი საათი დაყო, რის შემდეგაც თვითმფრინავის შემქმნელებმა და შემცვეთებმაც მშეიდად ამოისუნთქეს, თვითმფრინავის სერიული წარმოებისგან პირველი ნაბიჯი გადაიფარა. ამ მოვლენის იმდენად დიდი ხნის განმავლობაში ელოდებოდნენ, რომ შემცვეთებმა Airbus-ისთვის სანქციების დაწესებაზეც კი დაიწყეს ფიქრი. საქმეს კიდევ ის ართულებდა, რომ თვითმფრინავის ღირებულება მუდამ სიმაღლის ადგმის რეჟიმში იყო. ყველაზე უარეს შემთხვევაში პროგრამას დახურავდნენ, დამანადგებელ ფირმას კი კომპენსაციებისა და ჯარიმების სახით 5,7 მილიარდი ევროს გადახდა მოუწევდა, თავად კომპანიის ზარალი კი 2,4 მილიარდს მიაღწევდა. საბედნიეროდ, ყველაფერი კარგად დამთავრდა.

პირველი გამოცდილი თვითმფრინავის მშენებლობა სფილაში 2007 წელს დაიწყო, ოთხი წლით ადრე კი საფრანგეთმა (50 ცალი), გერმანიამ (60 ცალი), იტალიამ (32), ესპანეთმა (27), დიდმა ბრიტანეთმა (25), თურქეთმა (10), ბელგიამ (7) და ლუქსემბურგმა (1) 212 თვითმფრინავის შეძენის ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი. მაგრამ მშენებლობისას წარმოქმნილი სირთულეების გამო სერიული წარმოების დაწყების ვადაში წინაგნელონად გადაიწია. ყველაზე დიდი პრობლემები თვითმფრინავის ძალურ დანადგართან იყო დაკავშირებული: ინჟინრები დიდი ხნის განმავლობაში ვერ ახერხებდნენ ოთხეულ ძრავას შეთანხმებული მუშაობის მიღწევას. შემდეგ რადღინიშე დეფექტი პლანერის კონსტრუქციაში აღმოჩნდა. მათი გამოსწორების შემდეგ კი კვლავ საჭირო გახდა ძალური დანადგარის მუშაობის მაკონტროლებელი პროგრამული უზრუნველყოფის გადაყენება. ყველაფერი ეს თვითმფრინავის პირველი აფრენის გადაწყვიტა დაიწყო. თუდაპირველად ამ თარიღად 2008 წლის სექტემბერი სახელდებოდა, რეალურად კი პირველი აფრენა 2009 წლის 11 დეკემბერს შედგა.

უფრო ტრაგიკული ბუდი კრგო მუორ

A400M
საამხედრო
საავიაციო

კროპულ ტურბოპროპულ სამხედრო-სატრანსპორტო თეიომფრინავს. 1994 წლის 16 დეკემბერს პირველად ახალი AH-70 აფრინდა, რომელსაც მორალურად მოძველებული AH-12-ი უნდა შეეცვალა. მისი გამოცდის პროგრამა ორი წლის განმავლობაში 250 საცდელი ფრენის სერიალებს ითვალისწინებდა. ამასთანავე კიევისა და სამარის საავიაციო ქარხნებში სრული წარმოებისთვის უნდა მომზადებულიყვნენ, მაგრამ 1995 წელს თეიომფრინავი საცდელი ფრენისას თანხლებ AH-72-ს დაეცა. ამ უკანასკნელმა შეძლო დაეღლია, AH-70 კი ეკაიპიანად დაიღუპა.

ამ კატასტროფას არ უმოქმედია პროექტის მსვლელობაზე. ჯერ კიდევ 1993 წელს უკრაინის და რუსეთის პრემიერ-მინისტრებმა თეიომფრინავის ერთობლევ შექმნასა და სერიულ წარმოებაზე ხელშეკრულება გააფორმეს. 1996 წელს თეიომფრინავის მეთორ გამოცდილი ნიმუში ავიო. მალევე დაიწყო სასერტიფიკაციო გამოცდები, მაგრამ ბედმა რუსულ-უკრაინულ პროექტს კვლავ ზურგს შეუკრია, — 2001 წლის 27 თებერს ავტოსტრასის ავროპორტშია აფრინვისას თეიომფრინავზე მარჯვენა შიდა ძრავა გაითიშა, 20-30 წმ-ის შემდეგ კი კიდურა მარცხენა. ამ მომენტისთვის თეიომფრინავი 40მ სიმაღლეზე მითრინდდა და გადვინილი იყო ასაფრენ-დასაფრენი ზოლის ფარგლებს. ეკაიპმა თეიომფრინავი „მოკლეს“ დათოვლილი მთიანობაზე დასვა. ბორბლები მეთოთაგან არეიონ დაღუპულა, თეიომფრინავი კი მძიმედ დაზიანდა. ცენტრალური ნიშის უკან, ფოურელაშში, დიდი ზზარი გაჩნდა. ძლიერ დაზიანდა ფრთის მარცხენა კონსოლი. მოგვიანებით კომისია მომზადრის მიზეზად ძრავებისა და მათი მართვის სისტემის არასტაბილურ მუშაობას დაასაჩუქრებს, დანიანებული თეიომფრინავის აღდგენა კი 2 მილიონი დოლარი დაჯდა.

იმ პერიოდისთვის თეიომფრინავის ძირითად ბაზრად ევროპა და NATO-ს წერი ქვეყნები განიხილებოდა, მაგრამ ამ ავარიამ თეიომფრინავის იმიჯზე დამლუპებლად იმოქმედა და ევროპულ ბაზარზე გარღვევა ჩაიშალა. შესაბამისად, თეიომფრინავი მხოლოდ უკრაინასა და რუსეთის შერჩა. პროექტი ნიხში შევიდა. ამას თეიომფრინავის სისტემებში ბფერი მტყუნებებიც ემატებოდა, მათი შესაძლებლობები კი მუდამ იცვლებოდა — 2000 წელს 47 ტიანი დატვირთვით თეიომფრინავის ფრენის მანძილი 1350 კმ-ს შეადგენდა, 2004 წელსაწადში კი თეიომფრინავში რადიკალური ცვლილებების შეტანის გარეშე ეს ციფრი 3000 კმ-მდე გაიზარდა. თეიომფრინავის სიგრძე 40,7 მ-ს, ფრთის გაქანი 44,06 მ-ს, სიმაღლე კი 16,38 მ-ს შეადგენს. ცარიელი AH-70 73000 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასა-

უფულობისა და დამაბული პოლიტიკური ურთიერთობების გამო, AH-70-ის პროექტი დღეისთვის პაერშია გამოკიდებული

ფრენი კი 130000 კგ-ს აღწევს. მისი მაქსიმალური სიჩქარე 890 კმ/სი-ია და სასარგებლო დატვირთვის სახით მაქსიმალური 47 ტ მაქვს. ძალური დანადგარის სახით თეიომფრინავზე თანადრებული სექმის ხრახნის მქონე D-27-ის ტიპის ოთხი ტურბოპროპულ-ენსტრელატორული ძრავაა გამოყენებული, სიმძლავრით 14000 ცხ.ძ. თითო. თქვეა უნიკალურობის მთუხედავად (თანადრებული ხრახნის გამოყენებისას თავად ძრავის ორკონტურაიანი სექმა აქვს), ძრავა არც ისე საიმედოა. მხოლოდ 2002 წლამდე მეთორ მანქანა გამოცდისას 22-ჯერ გაითიშა პაერში.

რუსეთ-უკრაინის ურთიერთობის დაძაბამ პროექტზეც იმოქმედა და საბოლოოდ რუსეთმა თეიომფრინავზე უარი თქვა. დღეისთვის პროექტი, რომ იტყვიან, პაერშია გამოკიდებული. მართალია, 2009 წლის 14 აგვისტოს ენობილი გახდა, რომ 2012 წელს უკრაინის ოფიცისის სამინისტროსთვის განკუთვნილი პროექტი ორი სერიული თეიომფრინავის მშენებლობა დასრულდება, მაგრამ არ არის გაბიძგიებული იმ დრომდე კიდევ რამე შეიცვალოს.

A400M-ს უფრო გაუმართლა, ნაკლებსავარაუდოა, პროექტი გაჩერდეს, რადგან ევროპას ამ მხრე აღტყვნაბერა არ გაჩნია. სამხედრო-სატრანსპორტო თეიომფრინავების ბაზარზე ამერიკის დომინანტობის მოსამთოვლად ევროპამ იმდენად ღრმად შეტოპა, რომ გაჩერება

უკვე გვიანია: თქვე, უსახსრობის მიზეზით იტლია გამოვიდა კონსორციუმთან და შესაკვეთი თეიომფრინავების რიცხვი 180-მდე შემცირდა, მათი საერთო ღირებულება კი 19 მილიარდამდე გაიზარდა (ერთი თეიომფრინავის ფასი დღეისთვის 110 მილიონი ევროა, მთლიანად პროექტის ღირებულება კი 6 მილიარდ ევრო).
ამა წლის ნოემბერში კი 8 A400M-ს შექმნაზე უარი სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკამ განაცხადა. რაც შეეჭმა მის შესაძლებლობებს, გაბარებების მიხედვით თქვენასკნელი და რუსულ-უკრაინული თეიომფრინავი დიდად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან. მისი სიგრძე 42,4მ-ს, ფრთის გაქანი 42,4მ-ს, სიმაღლე კი 14,7 მ-ს შეადგენს. ცარიელი A400M 70000 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასაფრენი კი 141000 კგ-ს — 11000 კგ-ით მეტი რუსულ-უკრაინულ „კოლფაზე“. ამჟღეროლად, მას 10000 კგ-ით ნაკლები ტვირთი მაქვს, — მხოლოდ 37000 კგ. მისი კრიტერული სიჩქარე 780 კმ/სი-ია. ძალური დანადგარის სახით მასზე 11000 ცხ.ძ. სიმძლავრის ტილი TP400-D6-ის ტიპის ოთხი ტურბოპროპულ ძრავაა გამოყენებული, რვანიჩიანი კომპოზიციური მასალისგან დამზადებული ხრახნებით.
ამჟამად ევროპის სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის იმედს საფრენსო გამოცდის გადის, თქვეა მისი სერიული წარმოების ვადაზე ჯერ ლაბარეა ნაადრევია.

თიემურ აშლუზაშვილი

კომპანია Airbus-ი სამხედრო თეიომფრინავების ბაზარზე შესვლას A400M-ის საშუალებით გეგმავს

A400M

2010

	იანვარი	თებერვალი	მარტი	აპრილი	მაისი	ივნისი	ივლისი	აგვისტო	სექტემბერი	ოქტომბერი	ნოემბერი	დეკემბერი
ორშ.	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
სამშ.	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
ოთხშ.	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
ხუთშ.	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
პარ.	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25
შაბ.	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
კვ.	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24 31

წყალქვეშა სპრავებილი რაკეტები

**Vanguard-ის პროექტის
ბრიტანული სტრატეგიული
წყალქვეშა ნავი**

რაც შეეხება წყალქვეშა ნავის სტრატეგიულ შეიარაღებას, მას 16 Trident-2 D-5-ის ტიპის საკონტინენტთშორისო ბალისტიკური რაკეტა მიაქვს. შახტლანდ სტრატ რაკეტა, რომელიც 57,5 ტ-ს იწონის, აირორიკლოვანი ნაერთის წვევის ზემოქმედებით იღებს და მისი გაშვება მაქსიმალური 30 მ სიღრმეადაა შესაძლებელი. წყლიდან ამოსვლის შემდეგ გაიცემა ბრძანება რაკეტის პირველი საფეხურის სამარშო ძრავის ჩართვას. თითქმის ამავე დროს იხურება შახტის სახურავი და მასში შესული წყალი სპეციალურ რეზერვუარში გადაიქაჩება.

სულ Vanguard-ის პროექტის მიხედვით თოხი ნავი აიკეთა პროექტის სათავე ხომალდი, რომელიც პროექტის ანალოგიურ სახელს ატარებს (შვიობრში 1993 წელს ჩადგა); Victorious-ი (წყალში 1993 წლის 29 სექტემბერს ჩაუშვეს, შეიარაღებაში კი 1995 წლის დეკემბერს მიიღეს); Vigilant-ი (წყალში ჩაუშვეს 1995 წლის 14 ოქტომბერს, შეიარაღებაში მიიღეს 1998 წლის ივნისს); Vengeance-ი (წყალში ჩაუშვეს 1998 წლის 19 სექტემბერს, შეიარაღებაში მიიღეს 2001 წლის თებერვალს). თითქმის მათგან სამეფო სამხედრო-საზღვაო ძალების 1-ლი დივიზიონის შემადგენლობაში ირიცხება და შორტლანდიაში, ქალაქ ფალკლენში ბაზირებს.

2020 წლამდე თოხი ნავი ბრიტანეთის ბირთვული ტრიადის წყალქვეშა შემადგენელი ნაწილი იქნება. სწორედ მაშინ დაიწება ახალი კლასის ნავების აგება, მაგრამ არსებული ცნობით, მხოლოდ სამი ახალი ხომალდი აიგება.

60-იან წლებში საბჭოთა კავშირმა შეიარაღებაში 667A Habara-ს პროექტით შექმნილი მეორე თაობის წყალქვეშა რაკეტმზღვები მიიღო, რომელიც ზანგნდოვი დროის განმავლობაში ძირითად საბჭოთა სტრატეგიულ ატომურ წყალქვეშა ნავებს წარმოად-

გებდა, რომელსაც პროექტის სახელი უწოდეს, ფირმა Vickers Shipbuilding & Engineering Limited-ის კერძებზე 80-იანი წლების ბოლოს დაიწყო, 1992 წლის 4 მარტს კი ნავი წყალში ჩაუშვეს. წყალქვეშა ნავის სიგრძე 149,9 მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური სიგანე კი 12,8 მ-ს, ნავის წყალქვეშა წყალწვევა კი 15900 ტ-ს შეადგენს. მას მაქსიმალურ 400 მ სიღრმეზე შეუძლია ჩასვლა. ძალური დანადგარის სახით ნავზე ფირმა Rolls Royce PWR-2-ის ატომური რეაქტორია დაყენებული, სიმძლავრით 15000 ცხ.ბ., რომელიც, თავის მხრივ, 27500 ცხ.ბ.-ის სიმძლავრის მქონე ორ ტურბინას ატრიალებს. ამის წყალობით ნავი წყალქვეშ 46 კმ/სთ ტოლ სიჩქარეს ავითარებს. ეკიპაჟი 135 კაცს ითვლის.

ნავის ცხვირა ნაწილში 533მ კალმბრის თოხი სატორპედო ნაკვეთრია განთავსებული. ნავის საბრძოლო კომპლექტში ორი Spearfish-ისა და Tigerfish-ის ტორპედოები შედის. ეს უკანასკნელი, რომლის საბრძოლო ქობინის მასაც 134 კგ-ია, გაშვების შემდეგ მეთვლეებით იმართება, დამზნების აქტიურ რეჟიმში მისი გამოყენების დისტანცია 13 კმ-ია, პასიურში კი — 29 კმ.

გასული საუკუნის 60-იან წლებში დიდმა ბრიტანეთმა შეიარაღებაში სტრატეგიული საკონტინენტთშორისო ბალისტიკური რაკეტებით შეიარაღებული Resolution-ის კლასის თოხი ატომური წყალქვეშა ნავი მიიღო. იმ პერიოდისთვის ამ კლასის ნავები ქვეყნისთვის სიახლე იყო და ისინი დიდი ხნის განმავლობაში ბრიტანული ბირთვული ტრიადის ერთ-ერთ მთავარ შემადგენელ ელემენტს წარმოადგენდნენ, მაგრამ 80-იანი წლებისთვის ნავები მოძველდა და ვეღარ პასუხობდა თანამედროვე მოთხოვნებს. ამჟღეროვლად, ბრიტანელები ძალზე მოხიბლული იყვნენ ამერიკული რაკეტა Trident-2 D-5-ის საბრძოლო შესაძლებლობებით. ამერიკულ მხარესთან კონსულტაციების შემდეგ, მიღწეულ იქნა შეთანხმება, რომ ბრიტანელები რაკეტებს მოედინებოდნენ ათვანთი მოთხოვნების შესაბამისად ჩატარებდნენ, მაგრამ პრობლემა ისიც იყო, რომ ამ ტიპის რაკეტების განთავსება უკვე არსებულ წყალქვეშა რაკეტმზღვებზე შეუძლებელი იყო. ამიტომაც დაიწყო მუშაობა ახალი, Vanguard-ის პროექტის მიხედვით შექმნილ ნავებზე. პროექტის სათავე ხომალდის

**ამ იშვიათ ფოტოზე Akya-ს პროექტით შექმნილი კრიდროვლად
5 წყალქვეშა ნავი ახახული**

გენდნენ. ექსპლუატაციის პროცესში ნავები მუდმივად მოდერნიზაციას გაედიდა. იცვლებოდა მათი შეიარაღებაც. 70-იანი წლების შორე ნახევარში წყალქვეშა ნაუბი კიდევ ერთი რადიკალური ცვლილება განიცადა. — შეიქმნა ახალი პროექტი 667БДРМ Кальмар-ი (NATO-ს კლასიფიკაციით Delta-IV), რომელშიც ფართოდ გამოიყენებოდა შეიარაღების მართვის, პილთაუპსტიკური ხმაურების შემცირების, წყალქვეშა ლოკაციისა და სხვა ახალი სისტემები. ამჟღეროვლად, კონსტრუქციული სქემის მიხედვით, ახალი პროექტის მიხედვით შექმნილმა ნაუბმა საბაზო ვარიანტისთვის 667 პრექტის ნავებისთვის დამახასიათებელი საერთო შეთანწყობა შეინარჩუნა: ორბრძანაინი ძალური დანადგარი, ჯიხურის უკან, კორპუსიდან გამოსულ სპეციალურ ნაკვეთურში განლაგებული სარაკტო შახტები და ჯიხურზე დამაგრებული მართვის საკეტი.

ახალი პროექტის სათავო წყალქვეშა რაკეტში K-51 Верхотурье-ის აგება სვეერდლინსკის მანქანათმშენებელ ქარხანაში 1981 წლის თებერვალში დაიწყო, სამი წლის შემდეგ კი ნაუი წყალში ჩაუშვეს. მისი სიგრძე 167,4 მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური სიგანე კი 11,7 მ-ს შეადგენს. წყალზედა მდგომარეობაში ნაუის წყალწვევა 11740 ტ-ს, წყალქვეშა მდგომარეობაში კი — 18200 ტ-ს უტოლდება და მას მაქსიმალურ 400 მ სიღრმეზე შეუძლია ჩასვლა. ძალური დანადგარის სახით რაკეტშიღვე ორი ატომური რეაქტორია გამოყენებული, საერთო სიმძლავრით 180 მეგავატი, რომელშიც, თავის მხრივ, ორი ორთქლის ტურბინას აბრუნებენ, სიმძლავრით 60000 ცხ.ბ. თითო, გარდა ამისა, ნაუზე ორი ტურბოგენერატორი და ორი დიხვლეგენერატორია დამონტაჟებული. წყალზედა მდგომარეობაში ნაუი მაქსიმალურ 14 კანბის ტოლ სიჩქარეს (23,9 კმ/სთ) ავითარებს, წყალქვეშა შემობრუნებაში კი — 24 კანბის (44,4 კმ/სთ). მისი ეკიპაჟი 135-140 კაციდან შედგება, ნაუის ავტონომიურობა 80-90 დღეა. სატოპელო შეიარაღების სახით 667БДРМ პროექტის ნაუის ცხვირა ნაწილში 533მმ კალბრის ოთხი სარტყლად აპარატება განთავსებული. ტრანკვიდლის საბრძოლო მარაგი 12 ცალს შეადგენს. ნაუის მთავარი შეიარაღება 16 საკონტინენტ-თაშორისო ბალისტიკური რაკეტა P-29RM. სამსაფეოურიანი რაკეტის ფუნ-ის მანძილი 8300 კმ-ია და მას 100 კილოტონის სიმძლავრის ოთხი განცალკე-ბადი ქობინი მაქვს. დღეისთვის ამ პროექტის წყალქვეშა ნაუები შეიარაღებული არაან აღნიშნული რაკეტის ბოლო მოდიფიკაცია P-29RMY2

667БДРМ-ის პროექტის 6 ზომადი რუსეთის შეიარაღებაში ერთადერთი მოქმედი სტრატეგიული დანიშნულების ნაუია

Синева-ათი. ეს უკანასკნელი შეიარაღებაში 2007 წელს მიღეს. სულ 100 რაკეტის გამოშვება იცვლება. რაკეტის გამოშვება წყალქვეშა მდგომარეობიდან მაქსიმალურ 55 მ სიღრმიდან შეიძლება.

667БДРМ-ის პროექტის მიხედვით 7 ნაუი აშენდა: K-51 Верхотурье; K-84 Екатеринбург (წყალში ჩაუშვეს 1984 წლის დეკემბერს, მწვობრში ჩაღა 1985 წლის თებერვალში); K-64 Владимир (წყალში ჩაუშვეს 1985 წლის დეკემბერს, მწვობრში ჩაღა 1986 წლის თებერვალში); K-114 Тула (წყალში ჩაუშვეს 1986 წლის სექტემბერს, მწვობრში ჩაღა 1987 წლის ანგერში); K-117 Брянск (წყალში ჩაუშვეს 1987 წლის თებერვლს, მწვობრში ჩაღა 1988 წლის სექტემბერში); K-18 Карелия (წყალში ჩაუშვეს 1988 წლის ნოემბერში, მწვობრში ჩაღა 1989 წლის სექტემბერში); K-407 Новомосовск (წყალში ჩაუშვეს 1990 წლის სექტემბერში, მწვობრში ჩაღა 1992 წლის თებერვალში). ეს უკანასკნელი 1991 წელს ძალზე საინტერესო ოპერაცია Be-გემომ 2-ში მოხაწილბოდა, 6 აგვისტოს წყალქვეშა მდგომარეობაში მყოფი ნაუიდან ერთი

ჯერზე, ზალბით, თუქსსმეტვე სტრატეგიული რაკეტა გაუშვეს. რაკეტების სტრატებს შორის ინტერვალი 7-10 წმ-ს შეადგენდა. 1998 წლის 7 ოვლის კი ამვე ნაუიდან სტრატეგიული რაკეტა P-29RM-ის ბაზაზე შექმნილი რაკეტა-მარტარბოტს Штиль-ი დაბალ საგრდენ ორბიტაზე ორი გერმანული თანამგზავი იქნა გაყვანილი. ეს პირველი შემთხვევა იყო, როცა ორბიტაზე თანამგზავი წყალქვეშა მდგომარეობაში მყოფი ნაუიდან გაუშვეს.

დღეისთვის რუსეთის შეიარაღებაში ექვსი ასეთი ნაუია და ვეფლა მთავანი ჩრდილოეთის ფლოტს ეკუთვნის. მუშვიდ ნაუი — K-64 1999 წელს გამოიყენეს ფლოტის მუშადგენლობიდან და სპეციალური ოპერაციების შესასრულებლად სამოდერნიზაციოდ დააყენეს. 2002 წელს ნაუიდან ამოჭრეს რაკეტული შახტების ნაკვეთურები და მათ ადგილას წყალქვეშა სამაშველო ოპერაციებისთვის განკუთვნილი ბატისკაფების განთავსება იცვლება.

დღეს 667БДРМ-ის პროექტის ნაუები რუსული ბირთვული ტრადის მთავარი საზღვაო შემადგენელი ელემენტია

1993 წლიდან Ohio-ს კლასის ნაგები ერთადერთი ამერიკული წყალქვეშა სტრატეგიული რაკეტმზიდები

და შეიარაღებაში მათი დატოვება 2015 წლამდე იგეგმება.

70-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ში აქტიურად დაიწყო მუშაობა წყალქვეშა ნაგებისთვის განკუთვნილ ახალი სახის სტრატეგიულ რაკეტა Trident I-ზე, მაგრამ მუშაობის პირველივე ეტაპზე ნათელი გახდა, რომ რაკეტის გაბარბე-ბიდან გამომდინარე, წყალქვეშა რაკეტ-მზიდებზე მისი განთავსება შეუძლებელი იქნება. შესაბამისად, საჭირო გახ-და ახალი სტრატეგიული წყალქვეშა ნაგის შექმნა. მასზე მუშაობა 1972 წელს დაიწყო. ესეკაური პროექტის ფარგლებში განხილვებდა 16-დან 32-მდე რაკეტული მსხტების ვარიანტებში. საბოლოოდ არჩეული 24 ცალზე შეჭერ-და.

1974 წელს ათი ნაგის აშენება იგეგ-მებოდა, შემდგომ ეს რიცხვი 24-მდე გაიზარდა, მაგრამ 1991 წელს აშშ-ის კონგრესმა მათი რაოდენობა 18-მდე შეამცირა.

ახალი ნაგები Ohio-ს პროექტით იქმნებოდა. სათაო ხომალდი USS Ohio წყალში 1979 წელს ჩაუშვეს, ორი წლის შემდეგ კი ის საბრძოლო მორაგებობაზე დადგა. ნაგის სიგრძე 170,47-ს, კორპუსის მაქსიმალური სიღრმე კი 13-ს შეად-გენს. წყალზედა მდგომარეობაში ნაგის წყალწვეა 16746-ტ, წყალქვეშა მდგო-მარეობაში კი 18750-ტ-ს უტოლდება. ძალური დანადგარის სახით რაკეტმზი-დზე ერთი ატომური რეაქტორია გამოყენებული, რომელსაც მოძრაობა-ში 30000 ცხ.მ-ის სიმძლავრის ორი ორთქლის ტურბინა მოჰყავს. გარდა ამისა, დამხმარე ძალური დანადგარის სახით ნაგზე 4000 კვტ სიმძლავრის ორი ტურბოგენერატორი და 1400კვტ სიმ-ძლავრის ერთი დიზელგენერატორი შე-დის. ნაგის მოძრაობისას, რეაქტორის გამომუშავებული ენერგია ერთ მუხლა ლილვს გადაეცემა, რომელზეც შედ-ნიშბიანი ხრახნია დაყენებული. წყალზე-და მდგომარეობაში ნაგე მაქსიმალურ

17 კვანძის ტოლ სიჩქარეს (31,48 კმ/ს) ავითარებს, წყალქვეშა შემთხვევაში კი — 25 კვანძს (46,3 კმ/ს). მისი ეკიპაჟი 171 კაციცაა შედგება, ნაგის საშუაო სიღრმე 300მ-ია.

სატორედო შეიარაღების სახით Ohio-ს პროექტის ნაგის ცხვირა ნაწილ-ში 533მ კალიბრის ოთხი სატორედო აპარატია განთავსებული. ნაგის მთავარი შეიარაღება Trident-ის ტიპის სტრატე-გიული რაკეტებია. პირველი რვა ნაგე რაკეტის საბაზო ვარიანტით Trident I C-4-ით აღიჭურვებოდა, შემდგომი ნაგე-ბი კი უფრო სოფლიოფილი Trident II D-5-ებით. ამ უკანასკნელს 100 კილო-ტონის სიმძლავრის 14 ან 475 კილოტო-ნის სიმძლავრის 14 განცალკებად ბირთ-ვული ქიბინის წაღება შეუძლია. წყ-ალქვეშა მდგომარეობაში რაკეტების გაშვება მაქსიმალური 30მ სიღრმეიდან

დღეისთვის Ohio-ს კლასის ნაგები ერთადერთია მსოფლიოში, რომელსაც 24 სტრატეგიული დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტა მიეკუთ

შეიძლება. მწარმოებლების თქმით, 24 რაკეტის გასროლა ერთი ზალბათაა შესაძლებელი, თუმცა ამგვარი გამოც-და არ ჩატარებულა.

სულ ახალი პროექტით 18 ნაგე აიგო: USS Ohio, USS Michigan-ი (მწყობრში ჩადგა 1982 წელს), USS Florida (მწყო-ბრში ჩადგა 1983 წელს), USS Georgia (მწყობრში ჩადგა 1984 წელს), USS Henry M. Jackson-ი (მწყობრში ჩადგა 1984 წელს), USS Alabama (1985 წელი), USS Alaska (1986 წელი), USS Nevada (1986), USS Tennessee (1988), USS Pennsylv-ania (1989), USS West Virginia (1990), USS Kentucky (1991), USS Maryland-ი (1992), USS Nebraska (1993), USS Rhode Island-ი (1994), USS Maine (1995), USS Wyoming-ი (1996 წელი), USS Louisiana (1997). 1980 წლის კურ-სით ერთი ნაგის ღირებულება 1,5 მილი-არდი დოლარია. დღეს მწყობრში მდგომარეობით 18 ნაგე, მაგრამ 2002-2008 წლებში პირველ ოთხ ნაგს სტა-ტუსი შეუცვალეს და რაკეტმზიდების კლასიდან გამოიყენეს და Tomahaw-ის ტიპის ფრთოსანი რაკეტებით შეიარა-ღეს.

1996 წელს სვეეროდენსკში მსოფ-ლიოში პირველ მეთოდ თაობის ატომ-ური სტრატეგიული წყალქვეშა ნაგის მშენებლობის ჩაყვარა საფუძველი. პროექტ 995 Борей-ზე მუშაობა ჯერ კიდევ 80-იან წლებში დაიწყო. თავდა-პირველად ახალი პროექტის მიხედვით შექმნილი ნაგები P-39УТХ-ის ტიპის ახალი რაკეტებით უნდა შევიარაღებ-ნათ, მაგრამ სამი უშედეგო გაშვების შემდეგ პროექტი, რომლის მიხედვითაც იქმნებოდა ეს უკანასკნელი, დაზურეს და სანაცვლოდ P-30 Булава-ზე დაი-წვეს მუშაობა. ახალი პროექტის მიხედ-ვით შექმნილი სათაო ხომალდის Юрий Долгорукий-ის მშენებლობა, როგორც უკვე აღინიშნა, 1996 წელს დაიწყო, მაგრამ მტკიცე კორპუსში შეტ-ანილი კონსტრუქციული ცვლილებებ-ისა და არასაკმარისი დაფინანსების გამო მშენებლობა მხოლოდ 2005 წელს დასრულდა. ხომალდი წყალში 2008 წლის 12 თებერვალს ჩაუშვეს და დღე-ისთვის ის გაბოლავს ვაფის.

ნაგის სიგრძე 170მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური დიამეტრი კი 13,5მ-ს შეადგენს. წყალზედა მდგომარეობაში ნაგის წყალწვეა 14720-ტ, წყალქვეშა მდგომარეობაში კი 24000-ტ-ს უტოლდებ-ა. ძალური დანადგარის სახით რაკეტ-მზიდზე 190 მეგაეატი სიმძლავრის ერთი ატომური რეაქტორია. წყალზედა მდგომარეობაში ნაგე მაქსიმალურ 15 კვანძის ტოლ სიჩქარეს (27,78 კმ/ს) ავითარებს, წყალქვეშა შემთხვევაში კი — 29 კვანძს (53,7 კმ/ს). მისი ეკიპაჟი

107 კაცისგან შედგება, ნავის სამუშაო სიღრმე 400მ-ია. სატორპედო შეიარაღების სახით ნავის ცხვირა ნაწილში 533მმ კალიბრის ოთხი და 650მმ კალიბრის ორი სატორპედო აპარატაა განთავსებული. სტრატეგიული შეიარაღების სახით კი 16 საკონტინენტალური ბალისტიკური რაკეტა **Булава** მიაქვს.

სულ 955-ე პროექტის მიხედვით რვა ნავის აგება იგეგმება, მათ უკმაბრიოდ 667БДРМ-ის პროექტის წყალქვეშა ნაუბი უნდა შეცვალოს.

2004 წელს ახალი პროექტით მთელი წყალქვეშა რაკეტებით **Александр Невский**-ის შენობიდან დაიწყო, მისი დასრულება 2010 წელს იგეგმება. 2006 წელს კი პროექტის მესამე ხიზმდლის — **Владимир Мономах**-ის შენობიდან დაიწყო და ის 2011 წელს უნდა დასრულდეს (ერთი ნავის ღირებულება 900 მილიონ დოლარია). გვამის მიხედვით, პირველი სამი ნავი ჩრდილოეთის ფლოტის შემადგენლობაში შევა, დანარჩენი კი წყნარი ოკეანის ფლოტის გადმოვა. პირველი ორი წყალქვეშა ნავის გარდა, დანარჩენები პროექტ 995А-ით ამუშავდება. საბაზო ვარიანტისგან ის კორპუსის განსხვავებული ფორმებითა და, არსებული ცნობით, ბორტზე უკვე 20 სტრატეგიული რაკეტის არსებობით განსხვავდება.

1972 წელს აშშ-ში შექმნილი **Ohio**-ს პროექტის ნაუბის საპასუხოდ საბჭოთა კავშირმა ახალი 941-ე პროექტის მიხედვით წყალქვეშა სტრატეგიული დანიშნულების კრისტალის კლასის ნაუბზე დაიწყო მუშაობა. ახალი ნაუბის გაბარიტები ახალი, **P-39** ტიპის მფარსაწვეიანი საკონტინენტალური ბალისტიკური რაკეტების გაბარიტებით განისაზღვრა. ამერიკულ **Trident I**-თან შედარებით მას ათი განცალკევებული ბირთვული ქიმიური მიქსიდან და მასზე შორის მდებარეობა, მაგრამ ის ამერიკულ ანალოგზე ორჯერ გრძელი და თითქმის სამჯერ მძიმე გამოვიდა. ამიტომაც 1973 წელს 941-ე პროექტმა კარდინალური ცვლილებები განიცადა.

ახალი პროექტის, რომელსაც **Акула** ეწოდა (დასავლური კლასიფიკაციით **Typhoon**-ი — „ტაიფუნი“), სათავე ზომად **TK-208**-ს შეეწებოდა სკემაში 1976 წლის ზაფხულში დაიწყო, 1980 წლის 23 სექტემბერს კი ნავი წყალში ჩაუშვეს. ერთი წლის შემდეგ ის მწვობრში ჩაღდა. ნავი თავისი გიგანტური ზომებით დღესაც, თითქმის 30 წლის შემდეგაც, გამოირჩევა და დღემდე ყველაზე დიდ წყალქვეშა მცურავ საშუალებად რჩება. მისი სიგრძე 172მ-ს, კორპუსის მაქსიმალური დიამეტრი კი 23,3მ-ს შეადგენს. ნავის გაბარიტებიდან გამომდინარე, მის სახეობად სკემაში

955/955А პროექტების მიხედვით სულ ოცა ნავის აგებნა იგეგმება. აქედან 3 ჩრდილოეთის, დანარჩენი კი წყნარი ოკეანის ფლოტებს გადაეცემა

ამუნდა ახალი სამაწვობო სამაქრო, რომელიც დღესაც მსოფლიოში ყველაზე დიდ გადახურულ ელინგს წარმოადგენს. წყალზედა მდგომარეობაში ნავის წყალწვე 23200ტ-ს (სხვა მონაცემით, 28500 ტ-ს), წყალქვეშა მდგომარეობაში კი — 49000 ტ-ს უტოლდება და მას მაქსიმალურ 40 მ სიღრმეზე შეუძლია ჩასვლა. ნავის მტკიცე კორპუსი ტიტანის, მსუბუქი კი — ფოლადის შენადნობებისგანაა დაშვადებული, რომელიც გარედან არარეზონანსული და ხმაიზოლაეცური რეზონანსის შრით არის დაფარული. ძალური დანადგარის სახით ნაუზე ორი ატომური რეაქტორია გამოყენებული, სიმძლავრით 190 მეგავატი თითო, რეაქტორის სიმძლავრე ოთხ ორთქლის ტურბინას გადაეცემა (3,2 მეგავატი თითო), რომელიც პირდაპირ მიაქვით ორი შედინამაინი ხზახნი, რომლებიც ხმაურის შესამცირებლად სპეციალურ რაკეტურ სისტემებში (ფინესტრონებში) არიან ჩასხული. წყალზედა მდგომარეობაში ნავი მაქსიმალურ, 12 კნის ტოლ სიჩქარეს (22,5 კმ/სთ) ავითარებს, წყალქვეშა შემთხვევაში კი — 25 კნამს (46,3 კმ/სთ). მისი ეკიპაჟი 160 კაცისგან შედგება. ნაუზე მათთვის ორი ნავის ავტონომიურობა 120 დღეა. ნაუზე 2X4-ზე ზომების ორი საცურაო აუზიც არის მოწყობილი.

სატორპედო შეიარაღების სახით

ნავის ცხვირა ნაწილში 533მმ კალიბრის ექვსი სატორპედო აპარატაა განთავსებული. ტორპედოების საბრძოლო კომპლექტი 22 ერთეულს შეადგენს. ნავის მთავარი დამრტემელი ძალა 20 სამსაფეხურიანი მფარსაწვეიანი ბალისტიკური რაკეტა **P-39**-ია. მისი ფრენის მანძილი 8300 კმ-ია და მას 10 განცალკევებული ქიმიური მიქსი და მას 10 განცალკევებული გაომდინარე, მისი განთავსება მხოლოდ 941-ე პროექტის ნაუბზე ხდება. რაკეტის სიგრძე 17,1 მ-ია და გამშვებ კონტეინერთან ერთად ის 90ტ-ს იწონის. რაკეტის გაშვება მაქსიმალური დასაშვები 55მ სიღრმეიდან შეიძლება.

სულ 941-ე პროექტით ექვსი ნავი ამუნდა: **TK-208 Дмитрий Донской**, **TK-202** (წყალში ჩაუშვეს 1982 წლის 23 სექტემბერს, მწვობრში ჩაღდა 1983 წელს), **TK-12 Симбирск-ი** (წყალში ჩაუშვეს 1983 წლის 17 დეკემბერს, მწვობრში ჩაღდა 1984 წელს), **TK-13** (წყალში ჩაუშვეს 1985 წლის 30 აპრილს, მწვობრში ჩაღდა 1985 წელს), **TK-17 Архангельск-ი** (წყალში ჩაუშვეს 1986 წლის აგვისტოს, მწვობრში ჩაღდა 1987 წელს), **TK-20 Северсталь-ი** (წყალში ჩაუშვეს 1988 წლის ივნისს, მწვობრში ჩაღდა 1989 წელს). დაიწყო კიდევ ერთი, მეშვიდე ნავის — **TK-210**-ის შენობილობა, მაგრამ დაშვადებული კორპუსის ცალკეული ელემენტები შემდგომში

955-ე პროექტის სათავე ზომადი Юрий Долгорукий „სივამის“ მშრალ დოკში

დაშალეს. ექვსეუ ნავი ჩრდილოეთის ფლოტის შემადგენლობაში ჩაირიცხა და დასავლეთ ლივანში, ნორვეგიის საზღვრიდან 45 კმ-ში ბაზირებდნენ.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, 941-ე პროექტის ნაგები ცუდ დღეში აღმოჩნდნენ. რუსეთს აღარ გააჩნდა ასეთი ძვირადღირებული წყალქვეშა ნაგებების შესანახი საჭირო თანხები (300 მილიონი რუბლი წელიწადში ერთ ნაგებზე). 1998 წელს ნავი TK-12 გამოიყვანეს ფლოტის შემადგენლობიდან და რეზერვში გადაიყვანეს. პარალელურად, ამერიკა ყველა ზრხს მიმართავდა, რომ რუსეთის მათი უტილიზაცია დაეწყო. ერთი ასეთი ნავის უტილიზაცია 10 მილიონი დოლარი ჯდება. აქედან 2 მილიონს რუსეთი იხდის, დანარჩენს — აშშ და კანადა. ნავი TK-12-ის უტილიზაცია 2006 წელს დაიწყო. უფრო ადრე 2003-05 წლებში TK-202 დატყუეს, ამჟამად კი მიმდინარეობს TK-13-ის დატყა. დარჩენილი სამი ნაგებიც ორი საბრძოლო კომპლექტის უქონლობის გამო რეზერვშია გადაყვანილი.

დღეს მხოლოდ ერთი ნავი — TK-208 **Дмитрий Донской** გამოიყენება. მან 941УМ-ის პროექტის მიხედვით მოდერნიზაცია გაიარა და ამჟამად რაკეტა **Булава**-ს საცდელი გაშვება სწორედ ამ ნავიდან ხდება. ამჟამად, 941-ე პროექტის ნაგებების საბრძოლო მდგომარეობა დღეისთვის ნულის ტოლია.

თეიმურ პულუზაშვილი

როდენ გასაკვირიც უნდა იყოს, 941-ე პროექტის ნავალმცხა ნავის ნავალმცხა, რომელიც გირესის რეკორდების წიგნში როგორც ყველაზე დიდი ნავალმცხა მსურავი საშუალება შევიდა, ავიამოდ-კრისერ **Адмирал Горшков**-ის ნავალმცხაზე მეტია

„პაერი-მინა“ კლასის მარტოვადი რაკეტები

რადიოლოკაციური სადგურები რაკეტების

50-იანი წლების დასაწყისში, აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები დაინტერესდნენ ისეთი რაკეტებით, რომლებიც მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სისტემების განადგურებას შეძლებდნენ. მალევე კომპანია **Radioplane**-თან დაიდო კონტრაქტი რაკეტის შექმნაზე, რომელმაც 1955 წელს ნაწილი **GAM-67 Crossbow** მიიღო. რაკეტის პირველი საცდელი გაშვება 1956 წლის ივლისში შედგა, პირველი მართვადი გაშვება კი — 1957 წლის მაისში.

რაკეტა მცირე ზომის საფრენ აპარატს წარმოადგენდა, რომლის სიგრძე 6,1 მ, პატარა ფრთების გაქანის კი 3,86 მ-ია. რაკეტა 1220 კგ-ის იწონიდა და მისი გამოყენება მაქსიმალური 480 კმ დისტანციაზე შეიძლებოდა. ძალური დანადგარის სახით რაკეტას **Continental J69-T-17**-ის ტიპის ტურბორეაქტიული ძრავა ჰქონდა. გვერდის თანახმად, რაკეტის მატარებელი საშუალება **B-47** ან **B-50**-ის ტიპის ბომბდამშენები უნდა ყოფილიყვნენ. ყოველ მათგანს ოთხი რაკეტის წაღება შეეძლო (ორ-ორი ფრთის თითო კონსილის ქვეშ). რაკეტას პასუური რადიოლოკაციური თვითდამიზნების თავი ჰქონდა და საბრძოლო ქობინის სახით მსხვერფად-ფუგასური მუხტი გამოიყენებოდა. ფრთისას მის მართვას ავტოპილოტი უზრუნველყოფდა.

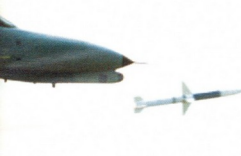
რადიოლოკაციური საწინააღმდეგო რაკეტის შექმნის პროგრამა ფინანსური და ტექნიკური ხასიათის პრობლემების გამო 1957 წელს შეწყდა, 1960 წელს კი, 14 რაკეტის გამოშვების შემდეგ, საერთოდ დაიხურა.

მათერობის დადგენილებით, 1957 წლის ზაფხულში, საბჭოთა კავშირში დაიწყო მუშაობა სარაკეტო კომპლექს **K-11**-ზე, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა რაკეტა **KCP-11** მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგურების გასანადგურებლად იყო განკუთვნილი.

უფრო სწორად კი რაკეტას მომუშავე რადიოლოკაციურ სადგურებიანი ზომალდები უნდა განადგურებინა. დროის დაზოგვის მიზნით ახალი რაკეტის შექმნა უკვე არსებული ზომალდსაწინააღმდეგო **KCP-2**-ის ბაზაზე გადამწედა. ახალი რაკეტის სიგრძე 8,65 მ-ს, ფრთის გაქანის კი 4,6 მ-ს შეადგენდა. მისი სასტარტო მასა 4000-4080 კგ-ს აღწევდა საიდანაც 840 კგ კუმულაციურ-ფუგასურ საბრძოლო ქობინზე მიდიოდა, რომელიც ზომალდების გასანადგურებლად იყო განკუთვნილი. თუ გასანადგურებელი რადიოლოკაციური სადგური ხმელეთზე იმყოფებოდა, ამ შემთხვევაში ახალგაზრდა მისის ქონდა ფუგასური საბრძოლო ქობინი გამოიყენებოდა. ძალური დანადგარის სახით რაკეტაზე თევზისაწვეთიანი რაკეტული ძრავა გამოიყენებოდა, რომელიც მას 1,2 მ-ის ტოლ სიქარეს ანიჭებდა. **KCP-11**-ის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 180-220 მ-ის ფარგლებში ვარირებდა და მისი მატარებელი საშუალება თვითმფრინვის **Ty-16K-11-16** იყო, რომელსაც ამ ტიპის ორი რაკეტა მაქსიმალური (თითო ფრთის თითო კონსილის ქვეშ).

სამიზნის აღმოსაჩინად თვითმფრინველზე სპეციალური სადგური იყო დაყენებული, რომელიც მოწინააღმდეგის მომუშავე რადიოლოკაციური სადგურის აღმოჩენას, სადგურამდე არსებულ მანძილს, მუშაობის სიხშირეს და იმპულსების ხანგრძლივობას განსაზღვრავდა. ამის შემდეგ ზღბოდა რაკეტების საბრძოლო აპარატურის ჩართვა და მის სიხშირის მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგურის მუშაობის სიხშირეს ამოხვედნენ. სამიზნის დაფიქსირების შემდეგ რაკეტა, ოპერატორის ჩარევით გარეშე, ავტომატურ გაცილებას ახდენდა. მას შემდეგ, რაც ვერტიკალურ ხიბრტეში რაკეტის ღერძი და სამიზნისკენ არსებულ მიმართულებას შორის

კუთხე 25 გრადუსს აღწევდა, 1250 კმ/სი ტოლი სიჩქარისას რაკეტა პიკირებაში გადადიოდა.

KCP-11 პირველი საბჭოთა რადიოლოკაციურ საწინააღმდეგო რაკეტა იყო და შესაბამისად, მას ბევრი ნაკლი ჰქონდა. მაგალითად, თუ მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგური 25 წმ-ზე მეტი დროის განმავლობაში წვევტდა მუშაობას ან იცვლიდა სიხშირეს, რაკეტა კარგვდა სამიზნეს და ზღვაში ვარდებოდა. გარდა ამისა, რაკეტის დამიზნების პასიურ სისტემას არ შეეძლო იმ პერიოდისთვის აშშ-ის შეიარაღებაში არსებული ყველა ტიპის რადიოლოკაციური სადგურების სიხშირეზე მუშაობა. მიუხედავად ამისა, 1965 წელს საბჭოთა კავშირის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის აგვიაციის შეიარაღებაში რაკეტა მწყობაში საქმიან დიდხანს დარჩა.

60-იანი წლების დასაწყისში საზენიტო რაკეტების გავრცელებასთან ერთად აშშ კვლავ დაუბრუნდა რადიოლოკაციურ საწინააღმდეგო რაკეტებს, რადგან მიხვდა, რომ მათთან ბრძოლის ყველაზე ეფექტური საშუალება პასიური რადიოლოკაციური თავის მქონე რაკეტებია, რომელთა დამიზნებაც მოწინააღმდეგის საზენიტო კომპლექსების რადიოლოკაციური სადგურის გამოსხვევად ხდება. ასეთი სახის ახალ ამერიკულ რაკეტად „აჰერი-ჰაერი“ კლასის AIM-7 Sparrow-ის პლანეტის ბაზაზე შექმნილ და შეიარაღებაში 1964 წელს მიღებული AGM-45 Shrike გახდა, რომელსაც მონომიშულური პასიური თვითდამიზნების თავი ჰქონდა. მასში, მატარებელ-თვითმფრინავზე ვიფისას, არ იყო გათვალისწინებული სიხშირის ცვლილება და ამიტომაც რაკეტის გამოყენება მხოლოდ იმ სამიზნის გასანადგურებლად იყო შესაძლებელი, რომელიც სიხშირეების განსაზღვრულ დიაპაზონში მუშაობდა. თუმცა ექსპლუატაციის პერიოდში რაკეტისთვის სხვადასხვა სიხშირეზე მოქმედი 13 თვითდამიზნების თავი იყო შექმნილი.

რაკეტის სიგრძე 3,05 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0,203 მ-ს შეადგენს. მისი სასტარტო მასა 177 კგ-ია და ძალური ღანადგარის სახით მასზე მყარსწივე-

ანი რაკეტული ძრავაა გამოყენებული. მართალია, ის სტარტიდან მხოლოდ 3 წმ-ის განმავლობაში მუშაობს, მაგრამ მისი მუშაობის ვაჰური იმპულსი 10000 კგძალას აღწევს. საბაზო ვარიანტში რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 18 კმ-ს, მოდიფიცირებულში AGM-45B კი 52 კმ-ს შეადგენს. რაკეტაზე სამი სხვადასხვა ტიპის ურთიერთშეცვლადი საბრძოლო ქიმიანი გამოყენება (ორი მსხვერველ-ფუგასური და ერთი სასიგნალო), რომლებსაც ერთნაირი გაბარიტები და მასა (66 კგ) აქვთ. მსხვერველ-ფუგასური საბრძოლო ქიმიანების აფეთქებისას, კუბის ფორმის დაახლოებით 20 ათასი სასმხვერველ წარმოქმნება, რომელთა მოქმედების რადიუსიც 15 მ-ია. საჭიროების შემთხვევაში, სასიგნალო-საბრძოლო ქიმიანი თვითი ფოსფორით აღიჭურვება და მისი აფეთქების მომენტში თვითი ღრუბელი წარმოიქმნება, რომელიც თვითმფრინავების შემდგომი ტალღისთვის ორიენტირის როლს ასრულებს.

AGM-45 ამერიკული ავიაცია საკმაოდ ინტენსიურად ვიეტნამის ომში საბჭოური წარმოების C-75-ის ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების გასანადგურებლად იყენებდა. როგორც წესი, რაკეტას 2,5-3,5 კმ სიმაღლიდან და დაახ-

ლოებით 15 კმ დისტანციიდან იყენებდნენ. 1982 წელს რაკეტა ბრიტანულმა ავიაციამ არგენტინელების წინააღმდეგ ფოლკლენდის კუნძულებისთვის გამართულ საბრძოლო კონფლიქტში გამოიყენა. Vulcan-ის ტიპის ბომბდამშენებმა ამერიკული რადიოლოკაციური საწინააღმდეგო რაკეტა არგენტინული AN/TPS-43-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგურის წინააღმდეგ გამოიყენეს. თუმცა უშედეგოდ — მხოლოდ ერთი რაკეტა სამიზნიდან 70 მ-ში აფეთქდა და მას უმნიშვნელო დამიანებები მიაყენა.

ლოკალურ კონფლიქტებში რაკეტა Shrike-ის გამოყენებამ მისი დაბალი ეფექტურობა გამოავლინა. ყველაზე დიდ ნაკლს, თვითდამიზნების თავის მუშაობის სიხშირის წინასწარი შერჩევა წარმოადგენს. მაგრამ მოუხედავად ამისა, აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებსა და საზღვაო ავიაციაში რაკეტამ ფართო გავრცელება პოვა (მატარებლები: F-4, F-105, F-111B, A-4, A-6, A-7) და ის 24 ათას ეთოვლზე მეტი რაოდენობით გამოიშვეს. 1970 წელს ამ ტიპის რაკეტების გარკვეული რაოდენობა ისრაელმა შეიძინა და 1973 წელს ლივანის წინააღმდეგ გამართულ საბრძოლო კონფლიქტში გამოიყენა.

1966 წელს ფორმა General Dynam-

პროექტის მეტ-ნაკლები ეფექტურობის მიუხედავად, პირველი ამერიკული რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა მხოლოდ 14 ეგზემპლარი გამოიშვეს

Ty-16-ის ფრთის ქვეშ დამატებული KCP-11, მოსნილი ცხვირა გარსემომდენით

ics-მა რაკეტა Shrike-ის შესაცვლელად, ახალ რადიოლოკაციურსაინაღმდეგო AGM-78 Standard-ARM-ზე დაიწყო მუშაობა, რომელიც პირველ რიგში საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების რადიოლოკაციური სადგურების გასანადგურებლად იქნებოდა განკუთვნილი. დროისა და თანხების დაზოგვის მიზნით, ახალი რაკეტის სახიმალო ბაზირების საზენიტო RIM-66A Standard-1-ის ბაზაზე შეიქმნა და მისი ანალოგიური აეროდინამიკური და კონსტრუქციული სქემა გაიჩინა.

AGM-78-ის სიგრძე 4.41 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0.34 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 630 კგ-ს აღწევს, საიდანაც 150 კგ მსხვერფად-ფუგასური ტიპის საბრძოლო ქიმიზნე მდის. მისი დეტონაცია სამიზნიდან 15-20 მ-ის სიმაღლეზე ხდება. ამ დროს კუბური ფორმის ნამსხვერფები 600 მ-ის რადიუსში იფანტებიან. ამის წყალობით საბრძოლო ქიმიზნი 150 მ-ის რადიუსში რადიოლოკაციური ტექნიკის, 500 მ-ში კი ცოცხალი ძალის დაზიანებას უზრუნველყოფს. საბრძოლო ქიმიზნის უკან, სპეციალურ ნაკვეთურში სასიგნალო მუხტა განთავსებული, რომლის აფეთქების შემდეგაც თეთრი ღრუბელი წარმოიქმნება — უკან მოძავალი თვითმფრინავისთვის ის ორიენტირის როლს ასრულებს. რაკეტაზე მქარსაწვავიანი რაკეტული ძრავა გამოყენებული, რომელიც მას 820 მ/წმ-ის ტოლ მაქსიმალურ

სიჩქარეს ავითარებინებს. რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია 75 კმ-ია.

რაკეტაში პასიური რადიოლოკაციის მეთოდი გამოყენებული. ამასთანავე რაკეტის თვითდამიზნების თავში ისეთი აპარატურაა განთავსებული, რომელსაც სამიზნის კოორდინატების დამასხვრება შეუძლია. ამის წყალობით რაკეტას სამიზნის განადგურება მოინაღმდეგვის მიერ რადიოლოკაციური სადგურის გამოთვლის შემდეგაც შეუძლია.

AGM-78 შეარაღებაში 1968 წელს მიიღეს და მისი გამოყენება F-105F, A-6A და F-4A-ის ტიპის თვითმფრინავებს შეუძლია. ამერიკული ავიაცია აღნიშნული ტიპის რაკეტას ვიეტნამის ომში იყენებდა. თუმცა ეფექტურობის მიუხედავად, რაკეტის სერიული წარმოება 1976 წელს, მხოლოდ 3000 ცალის გამოშვების შემდეგ დასრულდა. მიუხედავად, რაკეტის კიდევ ერთ ნაკლს სუსტი თვითდამიზნების თავი წარმოადგენს, რომელსაც იმ პერიოდისთვის არსებული ყველა რადიოლოკაციური სადგურის მუშაობის სიხშირეების დაფიქსირება არ შეუძლია.

1960-იანი წლების შუახანებისთვის სახმელეთო ჯარების სხვადასხვა სახეობის რადიოტექნიკური საშუალებებით (რადიოელექტრონული ბრძოლის სად-

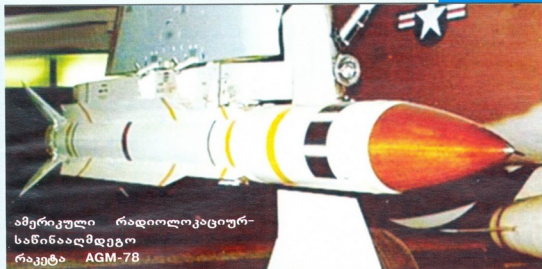
გურები, პაერსაინაღმდეგო სადგურები) აღჭურვის დონე იმდენად იმატა, რომ ნათელი გახდა — მათთან ეფექტურად ბრძოლა მხოლოდ სპეციალური საავიაციო რაკეტების მეშვეობით თუ შეიძლება. უპირველეს ყოვლისა, საჭირო იყო მთიანაღმდეგის პაერსაინაღმდეგო საშუალებების გაუმჯობესება, რადგან იმ პერიოდისთვის საზენიტო საშუალებებით სტრატეგიული მნიშვნელობის ობიექტების დაცვა იმდენად გაძლიერდა, რომ ავიაციას მძიმე დანაკარგების გარეშე, მათი განადგურება ძალზე გაუჭირდებოდა. შედარებისათვის ახლო აღმოსავლეთის შეარაღებულ კონფლიქტებში ჩამოგდებული თვითმფრინავების 70-75% სწორედ საზენიტო საშუალებების ხარჯზე მოდიოდა.

რადიოელექტრონული ბრძოლის საშუალებების გარდა (რადიოხარვეზება, დიდილური ამრეკლები, ცრუ სამიზნეები), მწვობრდან საზენიტო საშუალებების გამოყენების ყველაზე ეფექტური საშუალება მათი ცეცხლით განადგურებაა. თუმცა ჩვეულებრივი საშუალებების გამოყენებისას (უძრავი საავიაციო რაკეტები, ბომბები, ქვეშევრდები) უპირატესობა საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების მხარეს რჩებოდა, რომლებსაც სამოქმედო უფრო „გრძოლი ხელი“ ჰქონდათ. მაგრამ პაერსაინაღმდეგო თავდაცვის სისტემებში აღმოჩენის რადიოლოკაციური სისტემების გამოყენება არამდინამეფერ გაამარტავა ამოცანა, რადგანაც რადიოლოკაციური სადგურის ყველაზე სუსტ ადგილს მისი მუშაობისა და კოორდინატების პლენგაციის საშუალებას წარმოადგენს.

1963 წლის იანვარში საბჭოთა კავშირში ახალ რადიოლოკაციურსაინაღმდეგო რაკეტაზე დაიწვეს მუშაობა, რომლითაც პერსპექტივში **РК-28**-ს ტიპის საფრინველ ბომბდამფრთხე უნდა შეეარაღებინათ. ახალი რაკეტის სიგრძე, რომელმაც ნიშნული X-28 მიიღო, 6.04 მ-ს, ფრთის გაქანის კი 1.93 მ-ს შეადგენდა. რაკეტა 715 კგ-ს იწონიდა, სად-

მიუხედავად იმისა, რომ AGM-45-ის თვითდამიზნების თავი მუშაობის სიხშირის ნინანდარ შერჩევის სატირობად, ვიეტნამის ომში ამერიკული ავიაციის მას საბჭოთა C-75-ის ტიპის სახმელეთო-სარაკეტო კომპლექსების ნინაღმდეგ ეფექტურად იყენებდა

ამერიკული რადიოლოკაციურ-საწინააღმდეგო რაკეტა AGM-78

ანაც 140 კვ ფუგასური ტიპის საბრძოლო ქობინზე მიდიოდა. მას არაკონტაქტური ამფეთქი გააჩნდა და მისი დეტონაცია პერეში, სამხრეთიდან 5 მ-ის სიმაღლეზე ხდებოდა. რაკეტის გამოყენების დისტანცია 25-70 კმ-ის ფარგლებში ვარიუბდა და მისი ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 3000 კმ/სთ-ს აღწევდა. თავდაპირველი ეკემის თანახმად, რაკეტის აღჭურვა მზარსაწვებიანი რაკეტული არაფრით იგეგმებოდა. მაგრამ 1964 წლის ბოლოს შემკვეთმა რაკეტის გამოყენების დისტანციის 120 კმ-მდე გაზრდის მიზნით, მასზე თხევადსაწვებიანი რაკეტული ძრავის დაყენების სურვილი გამოთქვა.

თუმცა ეს გადაწყვეტილება რაკეტაზე უარყოფითად აისახა. X-28 რთული გამოვიდა. პირვანდელ ლიმიტებს გადააჭარბა მისმა გაბარიტებმა და მასამ. მისი შექმნის პროცესი კი გაიწვია და საბოლოოდ ის შეიარაღებაში მხოლოდ 1974 წელს მიიღეს. 715 კგ-ის ტოლი სასტარტო მასის წყალობით კი ის დღემდე თავის კლასში ყველაზე მძიმე რაკეტად რჩება. არ გამართლდა სამხედროებს პირვანდელი გეგმები მის მატარებელ საშუალებასთან დაკავშირებითაც. **ЯК-28** მალე მოძიქლდა და ის შეიარაღების მონახუნს. ამის გამო რაკეტა საფრთხილო ბომბდამშენის **Cy-24**-ისა და **Cy-17M**-ის ტიპის გამანადგურებელ-ბომბდამშენის შეიარაღების არსენალში შევიდა. თუმცა რაკეტის გაბარიტების გამო ამ უკანასკნელზე რაკეტის ჩამოკიდებისას სპეციალური ბილინის დაყენებას მოითხოვდა.

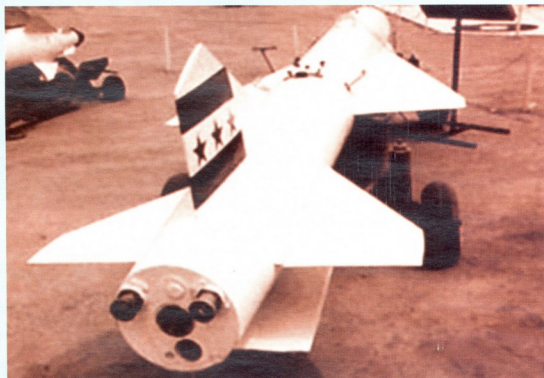
ძალზე გართულებული იყო მოწინააღმდეგის რადიოტექნიკური საშუალებების აღმოჩენა და მათი პელენგაცია (განსაკუთრებით ხარვეზების გამოყენების შემთხვევაში). რაკეტის შეზღუდული შედა მოცულობა არ იძლეოდა მასში საჭირო ელექტრონული აღჭურვილობის საჭირო კომპლექტის განთავსების შესაძლებლობას. ამიტომაც **Cy-17**-ზე რაკეტის მართვის აპარატურის განთავსება ცალკეულ კორტეინერში, თვითმფრინავის ერთ-ერთ პილონზე ხდებო-

და. შედარებით თანამედროვე **Cy-24**-ზე კი აპარატურა უკვე თვითმფრინავის ბორტზე იმყოფებოდა.

საკმაოდ გართულებული იყო რაკეტის ექსპლუატაციაც. დამხრების სისტემის დაუზუსტაობის გამო, სამხრეთიდან სავარაუდო წრეული გადახრა 20 მ-ს აღწევდა, რაც არსებული სიძლიერის საბრძოლო ქობინის გამოყენებისას, არ იძლეოდა სამხრის განადგურების სრულ შესა-

ძლებლობას. ამასთანავე, რაკეტის დამხრების სისტემა დაფუძნებული სიგნალის მხოლოდ 10 წმ-ით გათიშვაზე იყო გათვლილი, მეტი დროით სიგნალის დაკარგვის შემთხვევაში ის კარგავდა სამიზნეს. ძრავას შეცვლის გამო გამოწვეულმა ფრენის დიდმა სიჩქარემ საგრძნობლად გაზარდა რაკეტის პლანერზე მოქმედი აეროდინამიკური დატვირთვები. თხევადი საწვავით გამართული რაკეტის შენახვის თავისი ვადები გააჩნდა და ამიტომაც პერიოდულად საწვავის ჩამოსხმა უნდა მომხდარიყო, ცარიელი ავზები კი სპეციალური ხსნარით უნდა გამოირეცხათ, რასაც დიდი დრო და სპეციალური საშუალებები ესაჭიროებოდა, რომელთა მოძიებაც სტაციონარულ აეროდრომებზე ყოველთვის ვერ ხერხდებოდა, რამ აღარაფერი ეთქვათ საუკლე აეროდრომებზე. მაგრამ ამდენი მინუსის მიუხედავად საექსპორტო ვარიანტში **X-28B** რაკეტა სირიასა და ერაყში იგზავნებოდა.

1960-იანი წლების მეორე ნახევარში,

თხევადი სანავის გამოყენების გამო რაკეტა X-28-ის ექსპლუატაციაში საკმაოდ გართულებული იყო

სადაც პუსენის რეიმიის
დამბობის შემდეგ,
ამერიკელებმა ხელი
რამდენიმე ათეული
მოძველებული X-28 იგდეს

რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტებზე მუშაობა ევროპაშიც დაიწყო და პირველეს ამ საკითხში საფრანგეთი და დიდი ბრიტანეთი წარმოადგენდნენ. თუმცა ახალი სახის შეიარაღებაზე მუშაობის დაწყებისთანავე ორივენი მიხედნენ, რომ დიდი შრომატევადობისა და ხარჯების გამო ახალი რაკეტა საკმაოდ ძვირად ღირებული საიმუნება იყო და ამიტომაც ბრიტანულმა ფორმა Hawker-Siddeley-მ და ფრანგულმა Matra-მ გაერთიანეს თავიანთი ძალისხმეა და ახალი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტის ერთობლივად ორი მოდიფიკაცია შექმნეს: AS-37 Martel პასიური რადიოლოკაციური თვითდამოძივნების თვით და AJ.168 Martel — დამოძივნების ტელევიზიური სისტემით. ამ უკანასკნელს დამოძივნების რადიოსაბრძანებო სისტემა აქვს და სამზნის გაცილება რაკეტაზე დაყენებული სატელევიზიო აპარატურის საშუალებით ხდება. რაკეტის ცხეირა ნაწილში მაღალი მგრძნობიარობის სატელევიზიო კამერაა დაყენებული. მატარებელ-თვითმფრინავზე კი, ეკიპაჟის კაბინაში მიმღები აპარატურა თავისი ეკრანით, რომელზეც რაკეტაზე დაყენებული კამერის მიერ „დანახული გარემოს“ წყნება ხდება, რაკეტის სტარტის შემდეგ მერიანივი რაკეტაზე დაყენებული კამერის წვალობით ადგილ-მიდამოს ათვალთვლებს და სამზნის დაფიქსირების შემდეგ რაკეტის დამზნება რადიობრძანების საშუალებით ხდება.

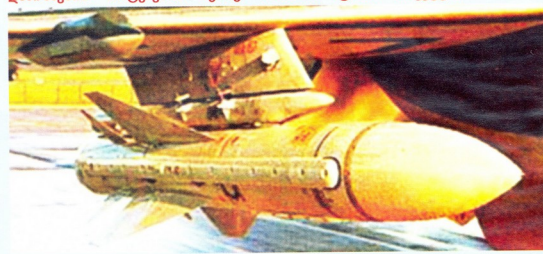
ორივე მოდიფიკაციაში რაკეტას Martel ერთხარის ფორმა და გაბარიტები გააჩნია. განსხვავება მხოლოდ სიგრძეშია. დამოძივნების პასიური რადიოლოკაციური სისტემის მქონე რაკეტის სიგრძე 4.12 მ-ს, ტელევიზიური სისტემის მქონე რაკეტის კი — 3.87 მ-ს შეადგენს. ორივე შემთხვევაში რაკეტის კორ-

პუშაობის და უმეტესწილად მოწინააღმდეგვის იმპულსური ტიპის რადიოლოკაციური სადგურების განადგურებაზეა გათვლილი. იმ შემთხვევაში თუ რაკეტის საბრძოლო გამოყენების წინ წინასწარაა ცნობილი მოწინააღმდეგვის რადიოლოკაციური სადგურის ტიპი, რაკეტის თვითდამოძივნების თავს განსაზღვრულ სიზშირეზე აწეობენ.

რაკეტა შეიარაღებაში 1969 წელს მიიღეს და ის Mirage-III, Harrier, Jaguar და Nimrod-ის ტიპის თვითმფრინავების შეიარაღებაში შევიდა. 1980-იან წლებში რაკეტამ მოდერნიზაცია გაიარა, რომელზეც მისი გამოყენების დისტანციის გაზრდას ითვალისწინებდა. მოდერნიზებული ARMAT-ი შეიარა-

დამოძივნების ტელევიზიური (ზევით) და პასიური რადიოლოკაციური დამოძივნების სისტემების მქონე Martel-ის ტიპის რაკეტები

პუსის დიამეტრი 0.4 მ-ია და სასტარტო მასა 535 კგ საიდანაც 150 კგ მინიმალური დისტანცია 15 კმ-ია, მაქსიმალური კი — 60 კმ-ს აღწევს. Martel-ის ძალური დანადგარი სასტარტო და სამართო მუარსაწყეიანი რაკეტული ძრავებისგან შედგება, რომლებიც ერთმანეთის მიყოლებით არიან განლაგებული.

AS-37-ის შემთხვევაში, რაკეტის თვითდამოძივნების თვით რამდენიმე დიპაზონის ფიქსირებულ სიზშირეებზე

აღებაში 1984 წელს მიიღეს და მისი გამოყენება უკვე 120 კმ დისტანციაზე შეიძლებოდა. საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის შეიარაღებაში ყოფნის გარდა, რაკეტა ექსპორტზეც გადიოდა და დღეისთვის ის არგენტინის, ინდონეზიის, ლიბიის, ჩადისა და ირანის შეიარაღებაშია.

თეიმურ ავლუზაშვილი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

რა ეზაქა Булава-ს?

2009 წლის 9 დეკემბერს, თეთრი ზღვის აკატორიაში, რუსული სტრატეგიული დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტა **Булава**-ს მორიგი საცდელი გაშვება შედგა, მაგრამ გაშვება, რომელსაც ვველა სექტემბრის დასაწყისიდან მოუთმენლად ელოდა, მარცხით დასრულდა: რაკეტის პირველმა ორმა საფეხურმა სამტატო რეჟიმში იმუშავა, მაგრამ ტექნიკური გაუმართაობა მესამე საფეხურის მუშაობისას გამოვლინდა. ამ ტიპის რაკეტის ეს უკვე რიგით მე-12 საცდელი გაშვებაა, თუდა რაკეტის შექმნაზე კი მუშაობა 1998 წელს დაიწყო. მანამდე კი, ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში, 1986 წელს მაკეევის საკონსტრუქტორო ბიურომ 941-ე პროექტის სტრატეგიული დანიშნულების წყალქვეშა ნავებისთვის, შეიარაღების მოდერნიზაციის ფარგლებში, გაუმჯობესებული მახასიათებლების მქონე რაკეტა **P-39UTX Барკ**-ზე დაიწყო მუშაობა. მას 10000 კმ-ზე 10 განცალკევადი ბირთვული ქობინი მიჰქონდა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, უსახსრობის გამო პროექტზე მუშაობა ძალზე ნელა მიმდინარეობდა და 1998 წელს მესამე წარუმატებელი საცდელი გაშვების შემდეგ, მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება 70%-ით დასრულებული კომპლექსის პროექტის დახურვაზე. სანაცვლოდ კი წყალქვეშა ნავებისთვის განკუთვნილი ახალი სტრატეგიული რაკეტის შექმნა მოსკოვის სობოლევნიკის ინსტიტუტს დაევალა, რომელსაც საბჭოთა პერიოდში წლების განმავლობაში, ჩვენი თანამემამულე აკადემიკოსი ალექსანდრე ნადირაძე ხელმძღვანელობდა. სწორედ ის იყო სტრატეგიული

დანიშნულების მობილური სარაკეტო კომპლექსების: **Пионер**-ისა და **Тополь**-ის გენერალური კონსტრუქტორი. მაშინ, 1998 წელს, თანხების დაზოგვის მიზნით, გადაწყვიტა ახალი **Булава** უკვე არსებული **Тополь-M**-ის ბაზაზე შექმნილიყო, რაც საზღვაო და სახმელეთო ბაზირების მქონე რაკეტების უნიფიკაციას შეუწყობდა ხელს. დიდი ხნის განმავლობაში რაკეტის მახასიათებლები და მისი შესაძლებლობები ბურუსით იყო მოცული, მაგრამ არსებული შეთანხმების მიხედვით, ამგვარი იარაღის შემქმნელი სახელმწიფო ვალდებულია, მსოფლიოს მისი ზუსტი მახასიათებლები წარუდგინოს: რაკეტის სიგრძე საბრძოლო ნაწილის ჩაოვლით 12,1 მ-ს, მის გარეშე კი 11,5 მ-ს შეადგენს. ის სამსაფეხურიანი სექშითაა შესრულებული და მისი დიამეტრი 2 მ-ია. სასტარტო მასა 36800 კგ-ია და მას 6 განცალკევადი ბირთვული ქობინი მაქვს, სიმძლავრით 150 კილოტონა თითო. რაკეტა მყარ საწვავზე

მუშაობს და მისი მაქსიმალური ზრუნა მანძილი 8000 კმ-ია. არსებული ცნობებით, მის საბრძოლო ქობინებს მოწინააღმდეგის რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის გადალახვა შეუძლიათ. საერთოდ, ამგვარი სახის შეიარაღების შექმნას და მისი გამოცდისას, კომპლექსის სირთულიდან გამომდინარე, მარცხი გასაკვირი არ უნდა იყოს, მაგრამ **Булава**-ს შექმნისას პროექტს მარცხი თავიდანვე სდევდა. 2004 წლის მაისში კოტკინსკის მანქანათმშენებელ ქარხანაში, სადაც რაკეტის წარმოება ხდება, გამოცდის მყარსაწვავიანი ძრავა აფეთქდა. არაფერ დაშვებულა, თუმცა ძრავას კონსტრუქციაში ცვლილებების შერჩევა გახდა საჭირო. იმავე წლის 23 სექტემბერს წყალქვეშა რაკეტზიდ **TK-208 Дмитрий Донской**-დან, რომელმაც საცდელად ამ ტიპის რაკეტის გამოსაცდელად 94100-ის პროექტის მიხედვით მოდერნიზაცია გაიარა, წყალზედა მდგომარეობიდან რაკეტის წონითგაბარებული მაკეტი გაუშვეს.

უკვე ნატურალური რაკეტის რიგით მეორე საცდელი გაშვება 2005 წლის 27 სექტემბერს შედგა. თეთრი ზღვის აკატორიიდან გასროლილი რაკეტის საბრძოლო ბლოკებმა 14 წითის შემდეგ, კაშტაკაზე, პოლიგონ კურაზე არსებული პირობითი სამზრუნები გაანადგურეს. მესამე საცდელი გაშვება იმავე წლის 21 დეკემბერს შედგა და ისიც წარმატებით დასრულდა. უსაიამოვნებები რიგით მეოთხე საცდელი გაშვებისა და მის შემდეგ დაიწყო. 2006 წლის 7 სექტემბერს წყალქვეშა მდგომარეობიდან გაშვებული რაკეტა სტარტიდან რამდენიმე წუთის შემდეგ გეზს ასცდა და ზღვაში ჩავარდა. მომდევნო საცდელი გაშვებაც, რომელიც იმავე წლის 25 ოქტომბერს შედგა, მარცხით დამთავრდა: სტარტიდან რამდენიმე წუთის შემდეგ გეზს აცდენილი რაკეტის თვითღიკვდილია მოხდა. რიგით მეექვსე საცდელი გაშვება იმავე წლის 24 დეკემბერს მოხდა: წყალზედა მდგომარეობიდან მყოფი **Дмитрий Донской**-დან გაშვებული რაკეტის მესამე საფეხ-

**სტრატეგიული ატომური
ნავილქვეშა ნავი TK-208**

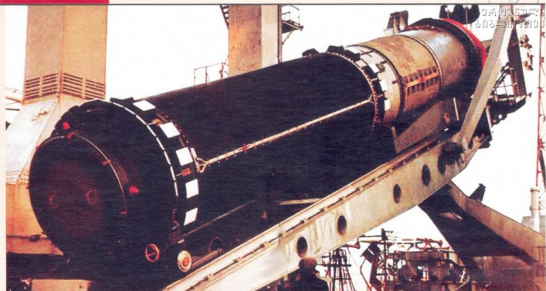

ურის არასამტატო მუშაობის გამო ფრენის მე-3-4 წუთზე რაკეტის თვითღიკვადაცია მოხდა.

შემდეგი საცდელი გაშვება 2007 წლის 28 ივნისს შედგა და ნახევრად წარმატებულად ჩაითვა: თითო ზღვიდან გაშვებული რაკეტის მესამე ქოინმა სამაზნეზე ვერ მიაღწია. ამის შემდეგ რაკეტის გამოცდაში თითქმის ერთწლიანი შესვენება იყო და მორიგი — მერვე სტარტი 2008 წლის 18 სექტემბერს შედგა. ფრენის საწყის ეტაპზე რაკეტის ყველა სისტემამ სამტატო რეჟიმში იმუშავა, მაგრამ არ მოხდა საბრძოლო ქოინების განცალგება (Булава-ზე საბრძოლო ქოინებზე არატრადიციული სქემით — ცხვირებით ქვევით არის განთავსებული). იმავე წლის 28 ნოემბერს რიგითი მეცხრე საცდელმა გაშვებამ, წარუმატებლობის მთელი სერიის შემდეგ, როგორც იქნა, კარგად ჩაიარა. თუმცა რაკეტის შემქმნელებს დიდხანს არ უზეიმიათ, 23 დეკემბერს მორიგი საცდელი გაშვებისას მეორე საფეხურის არასამტატო მუშაობის გამო რაკეტის თვითღიკვადაცია მოხდა. უფრო უარესი მე-11 საცდელი გაშვებისას 2009 წლის 15 ივლისს მოხდა, როდესაც რაკეტის თვითღიკვადაცია ფრენის მე-20 წამზე მოხდა. ამის შემდეგ მოსკოვის სითბოტექნიკის ინსტიტუტის დირექტორი იური სოლომონიუც გადაგდა, მაგრამ შეინარჩუნა გენერალური კონსტრუქტორის თანამდებობა. ბოლო, მე-12 საცდელი გაშვება, რომლიდანაც ჩვენ ეს სტრატა დავიწყეთ, ამა წლის 9 დეკემბერს შედგა და ისიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მარცხით დამთავრდა. გამოიდა, 12 საცდელი გაშვებიდან შედეგისანი მხოლოდ 3 იყო.

Булава-ს ყოველ გაშვებას რუსეთის პრესაში დიდი ფეხტაფი ახლდა თან. რუსეთის მთავრობისა და სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსის წარმომადგენლები ბრალად ხან ვის და ხან ვის სდებდნენ. ჯერ იყო და, საცდელი გაშვებების მარცხის მიმდინავე დევრანტების კვალი მაინაზს, შემდეგ მიზეზად კონსტრუქციული და ტექნოლოგიური დეფექტები მოჰყავდათ. შესაბამისად, რაკეტის გამოცდების დასრულების ვადამ ყველა ზღვარს გადააბიჯა. და თუ პროექტის საწყის ეტაპზე შემქმნელები დაფინანსების სიმცირეს უწიოდნენ, დღეისთვის პროექტს რუსეთის მთავრობის პირველი პირები კუთრივებენ და დაფინანსების პრობლემაც არა აქვთ.

მიუხედავად ყველაფრისა, ძალზე ბევრი ექსპერტი აკრიტიკებს კომპლექსსა და საერთოდ, მის დაბალ საიმედოობას. გარდა ამისა, კრიტიკის საგანი რაკეტის მცირე ფრენის მანძილიცაა (8000 კმ),

ნარუმატებლობის მიუხედავად, რუსეთის დღეისთვის Булава-ს ანალოგი არ გააჩნია და ისლადარჩენია, რაკეტა სერიულ წარმოებაში მიიყვანოს

მაშინ როდესაც ამერიკულ „რთაიდენტ II“-ისთვის კი 11300 კმ-ს, რუსეთის შეიარაღებაში ამჟამად არსებული **Синева**-სთვის კი — 11540 კმ-ს შეადგენს. თუმცა თუ გამოირიცხავთ შესაძლებლობებს, სტრატეგიული დანაშნულუების რაკეტების გამოცდებს უსაშეშენება და მარცხი ვოვლეთის თან სდევს. ასე იყო საბჭოთა პერიოდშიც და აშშ-შიც, მაგრამ მაშინ ამის აფთხიება არ ხდებოდა. მით უმეტეს, საბჭოთა ეპოქაში გაშვების მარცხს მამინევე ასაფრულებდნენ. რაკეტა ძალზე რთული კომპლექსია და მისი სტაბილური

მუშაობა ათობით სისტემისა და ასობით დეტალის გამართულობაზე დამოკიდებული, მაგრამ დღეს ინფორმაციის უსწრაფესი გაერცელების წყალობით რაკეტის მარცხიანი თუ შედეგისანი გაშვებიდან სულ რაღაც 1 საათის შემდეგ ეს მთელმა მსოფლიომ იცის და აღარავინ უეფრებს, რის გამოც მოხდა რაკეტის თვითღიკვადაცია.

დღეს პროექტის გაჩერება უკვე გვიანია, 955-ე პროექტის მიხედვით უკვე იგება ნაუბის მთელი სერია (რვა ცალი), პროექტის სათაუო ხომალდი კი აშეამად გამოცდას გადის და მაქსიმუმ მომავალი წლის გაზაფხულზე მწყობრში ჩადგება. 955-ე პროექტის ნაუბი კი სწორედ Булава-ს გათვლით შეიქმნა. ასე რომ, ამ რაკეტის პროექტის დახურვის შემთხვევაში, კარდინალურად იქნება გადასაკეთებელი ახალი სტრატეგიული წყალქვეშა ნაუბები, ეს კი რუსეთის ბიუჯეტს გაცილებით ძვირი დაუჯდება, ვიდრე Булава-ს სათანადოდ სრულყოფი.

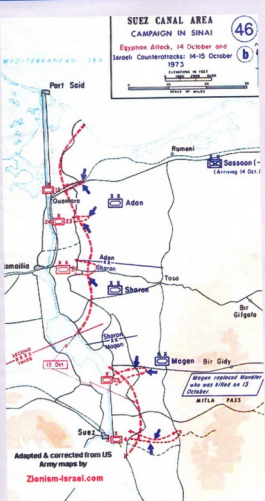
გვგზის მიხედვით რაკეტის სერიული წარმოების დაწყება 2009 წლის ბოლის ივრემბერში, მაგრამ წარუმატებლობის გამო მის შემქმნელებს გვეგამო კორექტივების შეტანა მოუწევთ.

თეშერ პულუზაშვილი

განკეპი კორეიდან სხინვალის ოგაფი

არაბეთ-ისრაელის 1973 წლის ომი

რიგით მყოფი არაბეთ-ისრაელის ომის გაღვივებაში არცთუ მცირე როლი არაბული ქვეყნების ხისტმა პოლიტიკამ ითამაშა. არაბები ისრაელის სახელმწიფოს არ ცნობდნენ და არც სამშვიდობო მოლაპარაკებებზე თანხმდებოდნენ.

ამგვარ პოზიციას ბევრად განაპირობებდა საბჭოთა კავშირის დახმარებითა და ხელშეწყობით შექმნილი უზარმაზარი სამხედრო პოტენციალი.

ექვსდღიან ომში დამარცხების შემდეგ მართო ეგვიპტის არმია თანამედროვე 1260 ტანკით შეიჭრა, საიდანაც 400 T-62 და დანარჩენი T-54/T-55 იყო. გარდა ამისა, ეგვიპტე გადმოიყვანა 150 ქვეითთა საბრძოლო მანქანა БМП-1, „მიწა-მიწა“ კლასის ტანკიკური დანიშნულების, სახმელეთო ორ ტანკსაწინააღმდეგო ხარაკეტო კომპლექსები და საბჭოური წარმოების სხვადასხვა სახის შეიარაღება.

ეგვიპტის არმიის სატანკო პარკი დაახლოებით 2200 ტანკსა და თვითმავალ საარტილერიო დანადგარს ითვლიდა, საიდანაც ნახევარზე მეტი საბჭოთა T-54/T-55/T-62-ეზე მოდიოდა.

იგვიპტელებმა სუეცის არხზე პონტონის ხიდები გამართეს ტექნიკის გადასაცვანად

ტანკებითან საბრძოლველად ეგვიპტელი ქვეითების შეიარაღებას დიდი როდენობით „მალიუტკას“ ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო მართავი რაკეტა და საკმაოდ ეფექტური ხელის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსატყორცები დაემატა.

მრავალრიცხოვან მიწინააღმდეგეთაის ბრძოლაში ისრაელის არმიას ტანკების გამძნეულად გამოყენება შესაძლებელ შედეგს აძლევდა, ამიტომ ჯავშანსატანკო ჯარების რაოდენობაზე ზრდას, საბრძოლო მომზადებასა და ორგანიზაციულ სრულყოფას ყურადღებას არ აკლებდნენ.

ტანკების რაოდენობაზე ზრდაში დასაჯული წარმოების ტექნიკასთან ერთად დიდი ადგილი არაბებისათვის წართმეულმა ნაალაფარმა — საბჭოთა ჯავშანტექნიკამაც დაიკავა.

T-54-ებსა და T-55-ებს ნაწილობრივ მოდერნიზაცია ჩაუტარდა: შეიცვალა ტყვიამფრეკვეები, რადიოაპარატურა, ძრავები და 100 მმ-იანი ქვეითის ნაცვლად ბრიტანული 105 მმ-იანი L7 დაიდგა.

მოდერნიზებულმა T-54-მა ახალი აღნიშვნა — Tiran-4, ხოლო T-55-მა კი Tiran-5 მიიღო და არმიას „ტირანებით“ დაკომპლექტებული ერთი ჯავშანსატანკო ბრიგადა დაემატა.

მცირე მოდერნიზაცია მცურავ TT-76-ებსაც ჩაუტარდა, რომლის რადიომჭეობილობა და ტყვიამფრეკვეები განახლდა.

1973 წლის ომს ისრაელის არმია დაახლოებით 2 ათასზე მეტი ტანკით შეჭდა, საიდანაც ათასზე მეტი Centurion-ი, ხუთასზე მეტი M-60/M-48, 350 Sherman M-50/M-51, 154 T-54/T-55 და მცირე რაოდენობით AMX-13 და TT-76 იყო.

ტანკების რაოდენობაზე მატებას ჯავშანსატანკო დივიზიების რიცხოვნობის ოთხიდან ექვსამდე გაზრდა მოჰყვა და

ომის დროს კიდევ ორი ჩამოვილიდა.

ეგვიპტელთა მისალიდნელი შტრეკის თვითან ასაცილებლად 1967-73 წლებში სუეცის არხის აღმოსავლეთ სანაპიროს გასწვრივ „ბარ-ლავის“ სახელით ცნობილი თვდაცვითი ხაზი აიგო.

ქვიშის 18-25 მ სიგანის ზღუდეები სიმალეში 8-17 მეტრს აღწევდა და 45-60-გრადუსიანი ფერდობები ჰქონდა. ზღუდეებს საფრენი პუნქტები და საცეცხლე პოზიციები აძლიერებდა, ხოლო მისადგომებს დანადგარი ეკუთვნოდა და ეკლიანი მთებლები იცავდა.

არხიდან 30-45 კილომეტრის დამოშებით ოპერატიული რეზერვებისათვის განკუთვნილი თვდაცვის მცირე ხაზი შეიქმნა.

„ბარ-ლავის“ ხაზს 275-ე ტერიტორიული ბრიგადა და გენერალ ალბერტ მანდლერის 252-ე ჯავშანსატანკო დივიზია (მე-14 მქვანისებრი, 401-ე და 460-ე ჯავშანსატანკო ბრიგადები) ამოიწულ სხვა წერილ ქვედანაყოფებთან ერთად იცავდა. გენერალ მანდლერის განკარგულებაში დაახლოებით 290 ტანკი იყო.

ომის დაწყება არაბებმა გზარეულებისათვის სადგასსაწყოლო ობიექტების დღეს (მიტყვების დღე) დაიბოხეს.

1973 წლის 6 ოქტომბერს, ერთსაათიანი საარტილერიო-საჰაერო მომზადების შემდეგ, 15 საათზე, ეგვიპტელთა სპეციალური დანიშნულების მიიერიშე ქვედანაყოფებმა რეზინის ნაფები და პორტრეტით სუეცის არხი გადლახეს და აღმოსავლეთ სანაპიროზე გადაიღწნენ.

თვდაცვით ხაზში გასასვლელის მოსაწყობად მესანგრეები ქვიშის ზღუდეებს აფეთქებდნენ ან პირობირნიტორების წყლის ჭავლით შლიდნენ და

ნაიაღარმა საბჭოთა
ტანკებმა ისრაელის
არმიას სამხახური
მრავალგზის გაუნის

შედეგ ბულონზრებით ასწორებდნენ. შტევის ხაზზე მყოფი მე-2 (მე-18, მე-2 და მე-16 ქვეითი დივიზიები) და მე-3 (მე-7 და მე-19 ქვეითი დივიზიები) არმიების თითოეული დივიზიისათვის თუდაცვით ხაზში 10-12 გასასვლელი გაეყიდა, ხოლო ჯავშანტექნიკის, არტილერიისა და სხვა ტექნიკის არხზე გადასვენად 8 მძიმე და 4 მსუბუქი ხიდი გაიპარა.

ჯვიატის არმიის მთავარი ამოცანა და მხანი სინის ნახევარკუნძულზე 25-30კმ სიღრმეზე შეჭრა და იქ პოზიციების დაკავება-გამაგრება იყო.

ისრაელი თუდასხმას მოლოდა და 6 ოქტომბრის დღით საყოფელთაო მობილნიაცა გამოცხადდა, მაგრამ შტევის მასშტაბურობა და მჭინააღმდეგის შესაძლებლობები იმდენად მოულოდნელი გამოდგა, რომ ომის პირველ საათებში

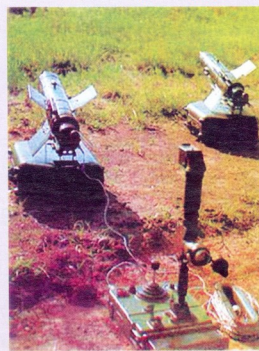
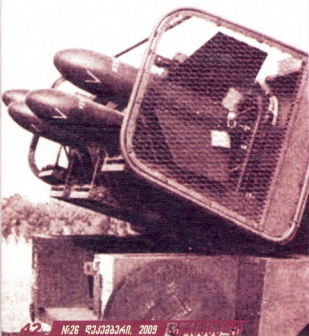
ჯვიატელთა შეჩერება ვერ მოხერხდა.

პირველი კონტრატრემა მე-2 არმიის მარჯვენა ფლანგს 252-ე ჯავშანსატანკო დივიზიამ წინასწარი დაზვერვის, ქვეითთა თანხლებიასა და მოშაადების გარეშე მიიყენა. ოპერაცია წარუმატებლად დასრულდა და დივიზიამ ბრძოლის ველზე დაახლოებით 170 ტანკი დატოვა.

მოწინააღმდეგის შეჩერებას 7 ოქტომბრის დღიდან ფრონტის ჩრდილო ფლანგზე ელ-კანტარა-ისმაილის რაიონში გენერალ აბრამ ადანის 162-ე ჯავშანსატანკო დივიზიამ შეყვდა და ძლიერ წინააღმდეგობასაც წააყვდა. ჯვიატელთა ქვეითებმა ზელსაყელი პოზიციებიდან ტანკებს „მალიუტკებისა“ და PNF-7-ების ცეცხლი შეაგებეს, რომლის მსხვერპლიც ზოგჯერ საკუთარი ტანკებიც იყო.

8 ოქტომბრის ელ-კანტარას რაიონ-

საბჭოთა ტანკსანინააღმდეგო
რაკეტა „მალიუტკა“
და მისი მართვის პულტი

ში მე-600 ბრიგადის ერთ-ერთ ბატალიონის 18 წუთში 24 ტანკი გამოკლდა და ტექნიკის 60% დაკარგა. ე.წ. „ჩინურ ფერმასთან“ ბრძოლაში მნიშვნელოვანი დანაკარგი 217-ე ბრიგადამ განიცადა. ჩრდილო და სამხრეთ-აღმოსავლეთ მიმართულებათა შემატებულ ელ-ფირდანას ხიდის მახლობლად ჩასაფრებამო მოყოლილი 190-ე ჯავშანსატანკო ბატალიონი მთლიანად განადგურდა და მისი მეთური ტვევ ჩაურდა.

162-ე დივიზიის უშედეგო კონტრატრეშებით ისრაელის არმიამ კიდევ 120 ტანკი დაკარგა და ჯვიატელთა შედეგომი წინსვლის შეჩერება არიელ შარონის 143-ე ჯავშანსატანკო დივიზიამ შეძლო.

8 ოქტომბრისათვის ჯვიატის არმია სინაზე 10-12 კმ სიღრმეზე შეჭრილი ორ პლაცდარმს ფლობდა.

ფრონტის ხაზს მე-2 არმია ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროდან დიდი მწარე ტბის ჩრდილო სანაპიროზე, ხოლო მე-3 არმია კი დიდი მწარე ტბის სამხრეთ სანაპიროდან ქალაქ სუეცამდე მონაკვეთს აკონტროლებდა.

10 ოქტომბრიდან ფრონტის ხაზის ერთგვარი სტაბილიზაცია მოხდა. ჯვიატემ აქტიური მოქმედებები შეაჩერა, ხოლო ისრაელმა რეზერვების შემოყვანით არხიდან 25-30 კილომეტრის დაშორებით თუდაცვის ახალი ხაზი დაიკავა.

ამ პერიოდში ჯვიატის არმიის სადლობამ პლაცდარმებზე ძალების კონცენტრირების გარდაწყვეტილება მიიღო და მე-2 და მე-3 არმიები შესაბამისად 21-ე და მე-4 ჯავშანსატანკო დივიზიებით გაძლიერდა. არხის დასავლეთ სანაპირო კ ერთი ჯავშანსატანკო ბრიგადის ანაბარა დარჩა.

გვგამს გენერალური შტაბის უფროსი გენერალი მახლი შეცდომად თვლიდა, მაგრამ მისი შეუღულებები არ გაიზარეს.

საბრძოლო მოქმედებათა აქტიურობამ 14 ოქტომბრის დღის 6 საათიდან მოიმატა, როცა ჯვიატის არმია ფრონტის ექვს მონაკვეთზე 1200 ტანკით მასირებულ შეტევასე გადავიდა. ისრაელელთა განკარგულებაში იმ დროისათვის სინის ფრონტზე მხოლოდ 750 ტანკი იყო.

6-10 კილომეტრით წაწევის შემდეგ ჯვიატელთა ჯავშანკოლონების ფრონტალურ შეტევებს ისრაელის არმია ტანკ-საწინააღმდეგო მართავი რაკეტების, არტილერიისა და ქენიშამი ჩაფლბილი ტანკების ცეცხლით პასუხობდა.

ცენტრალურ ფრონტზე 143-ე ჯავშანსატანკო დივიზიის „პატონებმა“ ზელსაყელი პოზიციებიდან ჯვიატელთა T-55-ებს ცეცხლი შორეული დისტანციებიდან გაუხსნეს და ერთ საათში 50 ტანკი დაწვეს.

დიდი ბრძოლა მოხდა მატლას უღ-

ლტებილის მიდამოებში, სადაც პირველად ისრაელელთა 18-მა შეკუმშვით UH-1D-მა ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი Tow-ს ტიპის რაკეტებით დაახლოებით 60-მდე ტანკი განადგურა.

დღის ბოლოსთვის ეგვიპტის არმიის შეტევითა ძალად დაიკლა, რაც მარცხს ნიშნავდა და ქვეშაში დამწვარ-განადგურებული 264 ტანკი და 200-ზე მეტი ჯავშანტრანსპორტიორი დარჩა. ამ ბრძოლებში ისრაელის არმიას 43 ტანკი გამოაკლდა.

ეგვიპტელთა ჯავშანსატანკო დივიზიების საკმარისი ძალა ჯერ კიდევ ჰქონდა. იყო უკან — არხის დასავლეთი სანაპიროზე დაბრუნების წინადადება, მაგრამ უშედეგოდ მთავარსარდლობამ ჩათვალა, რომ ასეთი ნაბიჯი ჯარების სულსიკეთებაზე დადებითად არ იმოქმედებდა და უარყო.

შექმნილი ვითარება ისრაელს კონტრდარტული სათვის კარგ პირობებს ქონდა და გენერალმა მორინააღმდეგის პოზიციითა შესწავლის საფუძველზე მე-2 და მე-3 არმიების შეპირადირების ადგილი ევლანზე სუსტად დატყულ ადგილად ჩათვალა.

15 ოქტომბერს კონტრდარტემა ამ მიმართულებით მე-14 ჯავშანსატანკო ბრიგადამ განათარება. ეგვიპტელთა ქვეითი ბრიგადის წინააღმდეგობა იოლად დასდებოდა, პოზიციები გაარღვრა და შექმნა დერეფანი, რომლითაც 35-ე საპარაშუტო-საფრანტო ბრიგადის ქვედანაყოფებმა ისარგებლეს.

სუეცის არხის აღმოსავლეთ სანაპიროზე სადგურ ხამსას რაიონში 750 პარაშუტისტმა ნავებით, 7 მცვერე ტანკითა და 8 მცვერე ჯავშანტრანსპორტიორით დიდი მწარე ტიპის ჩრდილო ნაწილი გადაკურა და 16 ოქტომბერს 125 საათზე სადგურ აბუ-საფრანის მახლობლად პლაცდარში დაიკა.

ეგვიპტელი სამხედროები ზურგში მორინააღმდეგის შემოდევების შესაძლებლობის გამოირიცხადნენ და პრაქტიკულად დაუცველ არხის დასავლეთ სანაპიროზე სარდულელთა ქვედანაყოფების გამძინა უზურადღებოდ დატოვეს.

მომდევნო ორი დღის მანძილზე არხის დასავლეთ სანაპიროზე ბორნებით 421-ე ბრიგადის რამდენიმე ათეული ტანკი გადავიდა, ხოლო საინჟინრო ქვედანაყოფების მიერ გამართულმა პეტრინებთანა ხიდმა ახალი ძალების პრაქტიკულად გააადვილა და ისრაელის არმიამ პლაცდარში გაუმართაობა გადაიდა.

დარტმის ქვეშ აღმოჩნდა სუსტად დატყული საზენიტო პატარები, სატრანსპორტო კოლონიები, მართვის ცენტრები და სამხედრო დანიშნულების სხვა სამაგნიტები. გადაიტყა მე-3 არმიის მიმართულებით გზები და 40-ათასიანი დაჯგუფე-

საბჭოთა წარმოების ტანკმა T-62-მა არაბების 1973 წლის ომში ვერ უშველა

ბა განადგურების პირველ დღეებში.

17 ოქტომბერს ეგვიპტელთა ბოტოქვეითი და 25-ე ჯავშანსატანკო ბრიგადები ისრაელელთა დაჯგუფების ლეკვიდაციას შეეცადა, მაგრამ სასტიკი მარცხი იყენა. ჩასვერებებში მოყოლილმა 25-ე ბრიგადამ კი 96 T-62-დან 85 დაკარგა.

19 ოქტომბერს პარაშუტისტებმა დიდი მწარე ტიპის დასავლეთით მდებარე სტრატეგიული მნიშვნელობის აეროდრომი ფიდი დაიკავეს და მომარაგების საპიკო გზა დაიკავეს.

პლაცდარმის სალიკვიდაციო რესურსები ეგვიპტის არმიას აღარ ჰქონდა, ხოლო ისრაელელთა მოქმედებებმა კიდევ უფრო ფართო ხასიათი მიიღო. 24-ში სუეც-კაიროს დამაკავშირებელი გზა ჩაიკეტა და ქალაქი სუეცი ბლოკადით მოქმედა. ეგვიპტის დელაქლაქიმდე 100 კილომეტრი რჩებოდა, როცა 25 ოქტომბერს გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის მოთხოვნით შეტყა შეჩერდა.

ომში ეგვიპტის მთავარი მოკავშირე სირია მიზნად გოლანის სიმაღლეებზე თავდაცვითი ზღუდების გარდევასა და მდინარე ორდენზე გასვლას ისახავდა.

სირიამ საბჭოთა სამხედრო დახმარებით მიკლ დროში ძლიერი და თანამედროვე ჯავშანსატანკო ჯარები შექმნა. 2 სატანკო დივიზიისა და 3 ბრიგადის, რამდენიმე ცალკეული სატანკო ქვედანაყოფის განაკვეთებში 1350 ტანკი იყო, რომლის დიდი ნაწილს T-54/T-55/T-62 და PT-76 შეადგენდა.

სირიის არმიის სარდლობა აქცენტს ტანკებზე აკეთებდა, მაგრამ გოლანის ყულკანური წარმოშობის პლატო და გაცივებული ლევის პლასტებით, კლდეების ნამსხვრევებითა თუ ლოდებით დაფარული ფერდობები და ზეობები ერთის მხრივ კი გაუკუდ გარემოს ქმნიდა.

გამატრებული სიმაღლეები სატანკო და თვითმხილვით არტილერიის საცეცხლე პოზიციებით გაძლიერებულ ისრაელის არმიის საგრდენ პუნქტებს ჰქონდათ

დაკავებული და მისასვლელ გზებს დიდ რაოდენობა აკონტროლებდნენ. ტანკებში ადგილებს ტანკსაწინააღმდეგო განიერი თხრანები და ნალმები ფარავდა. თითოეულ ასეთი პუნქტს ქვეითების ოცეული და საცეცხლე მხარდაჭერის 3 ტანკი იცავდა.

გოლანის სიმაღლეებზე პოზიციების დაცვას 188-ე ჯავშანსატანკო (77 „მერმანი“) და 820-ე ტერიტორიული ბრიგადები უზრუნველყოფდნენ. ეს უკანასკნელი საარმიო და მოტილირებული ქვედანაყოფების საფუძველზე იყო შექმნილი.

ომის დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე ამ ძალების ისრაელის არმიის ერთ-ერთი საუკეთესო შენარით — მე-7 ჯავშანსატანკო ბრიგადი 105 ტანკით დაემატა.

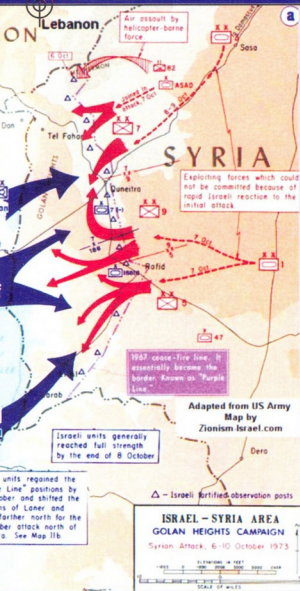
სირიამ ეგვიპტესთან შეთანხმებით შეტევა 6 ოქტომბერს, 13:50 საათზე, გოლანის მიმართულებით არტილერიისა და ავიაციის ერთსაათიანი დარტმის შემდეგ წამოიწყო.

ერთში სამი მიმართულებით, ელკენ-ნაერტის სამხრეთითა და ჩრდილოეთით გაერთიანდა. ტანკები წინ ტრალეებითა და ხიდგამდებებით აღჭურვილი საინჟინრო მუხლებს ტექნიკა მიუძღოდა და გზას უხსნიდა.

პირველ უშლიში 43-ე, 51-ე და 46-ე ჯავშანსატანკო და 132-ე მექანიზებული ბრიგადების ტანკები მოქმედებდნენ. ძლიერი წინააღმდეგობის პირობებში იქ, სადაც შესაძლებელი იყო, სირიელი ტანკ-ისტები პოზიციების გარდევას უღან-გური დარტმებით ცდილობდნენ.

დიდი დანაკარგის მიუხედავად, დღის ბოლოსთვის სირიელთა თავდაცვითი ხაზის ჩრდილო მონაკვეთზე, რომელსაც 188-ე ბრიგადი იცავდა, 5-6 კილომეტრით, ზოგიერთ ადგილას კი 18-20 კილომეტრით შეძლეს გარდევა.

ბრიგადის მეთაური და სხვა ოფიცრები

სა თუ ოცეულებს საფუძველზე შექმნილი მობილური ჯგუფებით მოწინააღმდეგის ტანკებს წინსვლის საშუალებას არ აძლევდნენ. ჩასაფრებები, თვითმავალი არტილერიითა და ნაღმსატყორცებით სწრაფი კონტრდარტემები, მოიერიშე თვითმფრინავებისა და შეუღლფრენების მხარდაჭერა შედეგს იძლეოდა და სირიელთა ჯავშანტექნიკის დანაკარგი ყოველ წუთს მატულობდა.

ისრაელის სრულყოფილი და გამართული სამობილზაციო მანქანა ფრონტს ახალ-ახალი სარეზერვო ქვედანაყოფებით მუდმივად ადგილებდა, რითაც ბრძოლაში გარდატეხა შეჰქონდა.

სირიის ჯავშანსატანკო ჯარებს პირველი დღის წარმატება უზარმაზარი დანაკარგის ფასად დაუჯდათ, ხოლო რეზერვები პრაქტიკულად ამოწურულნი იყვნენ. ამასთან, შესაძრწევი გახდა სირიელი ტანკისტების, არტილერისტებისა და ქვეითების შეუთანხმებელი მოქმედებები.

6-7 ოქტომბრის ბრძოლებში სირიელთა დანაკარგი დაახლოებით 600-650 ტანკი იყო, რომლის დიდი ნაწილი 70% გამაგრებულ პუნქტ ნაფახასათვის წარმოებულ ბრძოლებზე მოდის.

8 ოქტომბერს, როცა ისრაელის არმია შეტევებზე გადავიდა, სირია იმდენად მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა, რომ მუხიბელი არაბული ქვეყნები წამოეშეულნენ. ერაყმა 2 ჯავშანსატანკო დივიზია და იორდანამ კი ჯავშანსატანკო ბრიგადა გამოეზავნენ.

ორ დღეში ისრაელის არმიაში გილანის სიმაღლეებზე დაკარგული პოზიციები მთლიანად დაიბრუნა და სირიის ტერიტორიის სიღრმეში 10-20 კილომეტრით შეჭრაც შეძლო.

12 ოქტომბერს ბრძოლებში ერაყის მე-3 ჯავშანსატანკო დივიზიის 310 T-54-ს მე-9 ბრიგადის „ცენტურიონები“ და 679-ე ბრიგადის „შერაზები“ დაუპირისპირდნენ. ერაყელებმა 80-ზე მეტი ტანკი დაკარგეს და მოწინააღმდეგის შეტევით დროებით შეჩერება შეძლეს.

ისრაელის არმიის შეტევები გრძელდუ-

ბოდა და დამასკოდე 30 კილომეტრით იჭრებოდა, როცა 24 ოქტომბერს ცხოხლის შექვევტზე შეთანხმების მიღწევა მოხერხდა.

არაბეთ-ისრაელის მეოთხე ომი ხანმოკლე გამოდგა, მაგრამ მოწინააღმდეგეებმა ცოცხალი ძალისა და შეიარაღების მნიშვნელოვანი დანაკარგი განიცადეს. მარტო ჯავშანტექნიკის სახით ისრაელის არმიაში 819 ტანკი, ჯავშანტანკსატრეორი და თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი დაკარგა.

არაბული ქვეყნების არმიებში დანაკარგმა 1775 ერთეულს მიაღწია.

ომი სამხედრო საქმეში მთელი რიგი სიახლეებით აღინიშნა. პირველ რიგში გამოსაყოფა ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტებისა და ხელის ყუმბარსატყორცების გაზრდილი მნიშვნელობა. საბრძოლო მოქმედებათა პირველი ევრიის მანძილზე ისრაელის არმია დაახლოებით 500 ტანკი დაკარგა, რომლის 65-70% ამ იარაღზე მოდის.

კუმულაციური ჭურვების ფართოდ გამოყენებამ ტანკების დაცვის ახალი სისტემების შექმნა მოითხოვა და მომდევნო თაობის ტანკებში საცეცხლე შესაძლებლობათა ამაღლებასთან ერთად დიდი ადგილი დაცვის საშუალებებმა დაიკაო.

კვლავინდებურად დიდ როლს თამაშობდა ტანკისტების მომზადების ღრწე და ამის მკაფიო მაგალითი ისრაელელი ტანკისტები იყვნენ, რომლებმაც განადგურებული არაბული ჯავშანტექნიკის დიდი ნაწილი მოდის.

ტანკებთან ბრძოლაში საკმაოდ კარგი შედეგი მოიტანა ისეთმა მანწერულმა საშუალებამ, როგორიც შეუღლფრენა და რასაც ავიაციამ ამ ამოცანის შესრულებაზე მორგებული საცეცხლე საფრწი აპარატების შექმნა მოჰყვა.

თეზურ ჩაჩანდიძე

(გაგრძელება მომდევნო ნომერში)

ფრანგული ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტა SS-10-ის სტარტისათვის ისრაელელები მაღალი გამავლობის ავტომობილებს იყენებდნენ

გოლდე მეირზე საუბრისას ძნელია გვერდი აუარო გაცვეთილ უბითეებს: „ჯაბიანი ბისმარკი“, „ერთადერთი მამაკაცი ისრაელის ხელისუფლებაში“. სინამდვილეში იგი ერთი, ჩვეულებრივი ქალი იყო. იცინოდა, გიროდა, ოცნებობდა, ეტრფოდა, ეძლეოდა აღმაფრენას, ზღაპრებს უყვებოდა შვილებს, შემდეგ კი მშობლიშვილებს. და მაინც, არაჩვეულებრივი იყო, რადგან მთელ მის არსებას ამოძრავებდა მშობელი ხალხის უანგარო სიყვარული და ოცნება იმაზე, რომ ოდესღაც ებრაელები სამშობლოს მოიპოვებდნენ.

გოლდე მოგოვიჩის ახლანილი ოცნება

ასეთ ქვეყანაზე ჯერ კიდევ ბავშვობაში ოცნებობდა გოლდელე მობოგინი, ისევე როგორც მას შმობლობდა კიეში ცხოვრება, რბეის მოლოდინით თაზნარ-დაცემული და შმუშინებული, სახლებში ჩაქუჩილი ებრაელები. დიდი ხნის შემდეგ მოგონებების წიგნში „ჩემი ცხოვრება“, იგი ღაქურს: „ეუბრებითა და დანებით შვირადღებულ ნაბირალათა ბრბობი დაძრ-წან ქალაქში და ყვირან „ქრისტე ჯერს აცვეს ებრაელებმა. ისინი ეძებენ ებრაელებს და რაღაც სამხინღებს უპირებენ, მეც და ჩემს ოჯახსაც“. როგორც გაბრაზებული იყო მამასმსზე, რომელმაც ოჯახის დასაცემად მხოლოდ შმოსასე-ლული კარის უგერგილოდ აჭედდა მოაზ-რება. საერთოდ კი მომშე-იხიკა ოჯახ-ის უწიათ უფროსი იყო: ასე თუ ისე, ღურ-გლობდა, მაგრამ სამუშაოს ვერადრის მოულოდდა და შვილებს ზეირიანად გამოეულებს არ შმედიო. ასეთი ღუჭური ცხოვრების გამო ბლებს ნაიდნის ნაშო-ბი ბავშვების ნახეარზე მეტი ჩეღლ ასა-კი დაღუბა. გადარჩა მხოლოდ სამი გოგ-ინა: გოლდელე, უფროსი შმინა და უმ-ცროსი ციკა, რომელმაც მოგვიანებით კლარა დაირქვა. 1903 წელს ოჯახი ღუ-დის სამშობლოში, პატარა ქალაქ პანსკ-ში გადავიდა, მაგრამ ცხოვრება ონდა-დაცემაზე არც უმეზუქებათა გოლდე ლეხნებ-და: „არასოდეს გვექნია რამე სამყოფო: არც საჭმელი, არც თბილი ჩასაცმელ-დასახური, არც შუმა. ყოველთვის ძეი-და, კუჭში მუდამ სიცარიელეს ვგრძო-ბდი. ჩემი მესხერებიდან არა და არ ოშე-

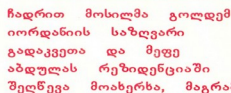
ბა ერთი სურათი: ეზიერ სამზარეულოში და გტირი იმის გამო, რომ ვუყურებ, ღუ-დაჩემი როგორ აჭმევს ციკას რამდენ-იმე კოვს ჩემს წილ ფაფას ჩემი თუფმდნ. ფაფა ჩვენიოც ნამდვილი ფუფუნება იყო და მე არ მინდოდა, ჩემი არჩევი უძროსი დისთვის, თითო ბავშვისთვისაც რომ მჭეილადებინა“.

ერთადერთი, რაც ოჯახში სამყოფად პქონდათ, ფანატიკური სიჯიუტე იყო. პაპა მობოგინმა ცამტეი წელი იმსახუ-რა კანტონისტად რუსეთის არმიამი და ამ ხნის განმავლობაში მხოლოდ პურითა და უმი ბოსტნეულით იკვებებოდა, კანური რომ არ დაერღვია. დიდდა გოლდე, რომ-ლის პატესაცემადც დაარქვეს გოგინა სახელი, ჩამი შპქის ნაცელად მართის ყრიდა, რათა აღთქმული მიწიდან გამოძეების სიძარე არ დაეცვინებინა. ამ მიწის შესახებ მობოგინები იშვიათად ლაპარაკობდნენ, მაგრამ ყოველთვის ახ-სოვდით. ისევე როგორც სხვა ებრაულ ოჯახებში, მათაც პქონდათ თაროზე შუ-მიღებული თიხარის კათხა, რომელშიც პალესტინაში ახალჩასახლებულიათი-ც გროშები გროვდებოდა. იმხანად „სინ-ი-იმის მამად“ წოდებულმა თიხარ გერ-ცელმა მოუწოდა მსოფლიოში გაბნეულ ებრაელებს იმ ადგილს დაბრუნებინენ, საიდანაც ორი ათასი წლის წინ გააძევეს. ამ მოუღწამ ახალგაზრდებმა ენთუზიაზ-მის ტალღა ააგირა, რომლებიც მეგრად-ნოდ ადგილებში სიდატაკემი ცხოვრობ-დნენ. სიონისტების კრებებზე, სადაც ხმის ჩახლებამდე ლაპარაკობდნენ ისრაელის

მოძრაულზე, უფროსი და შმინაც დადიო-და.

ერთი თვლიდნენ, რომ მოძრაულ ქვე-ანაში უნდა აღმდგარიყო ბიბლიური ცხ-ოვრების წესი, თაისი მაკერი კანონები-თა და არაძალადებით. შეორენი სოციალ-იზმის აშენების მომზრები იყვნენ, რათა სხვა ხალხებისთვის მაგალითი ექვენებინ-ათ. შესახები საერთოდ არ აპირებდნენ აღთქმულ მიწაზე დაბრუნებას და მაინ-დათ, რომ უმჯობესი იყო, სადაც ცხ-ოვრობდნენ, იქ ებრბობთ უკეთესი მო-ძეულისათვის.

სანამ ახალგაზრდები ბჭობდნენ და კამათობდნენ, მობოგინ-უფროსმა გად-წე-ვრება სამოგარზე ამერიკის შერიოებულ შტატებში გამზეარებულიყო. სამი წლის შემდეგ, როცა მუღმევი სამუშაო ოშეა, მან ოჯახი გამოიბახა. რომ არა სი-მე-ლენა, შესაძლებელი იყო გოლდეს კომი-სის ტყეის ქურთუკი გაეცა და რვეულ-ციონელი გამზდარიყო, რადგან მას სი-მე-მაქვილმეზე სურდა ახალი ცხოვრების აშენება პალესტინაში, თუმცა მწელი დასაჯერებელია, თავგადაკლულ დემო-კრატეს ბოლშეეიკების დიქტატორული ჩვევები მოსწონებოდა. ასე იყო თუ ისე, 1906 წელს დედა და სამი ქალიშვილი შტატებში შუაგულ დასავლეთში, ქალაქ მონტეკოში დაბრუნებულა. ამერიკამ ისი-ნი სიუხეით გააოცა, აქ ყველაფერი ბჭე-რი იყო: ხალხი, ფული, შესაძლებლობე-ბი. კარნაქეტილი ცხოვრება უნდა და-ძლეულიყო: გოლდე ჩვეულებრივ სკოლა-ში მიაბარეს. მან იქ ინგლისური ისწულა

პირველი მსოფლიო ომის დროს ბრიტანეთის ჯარებმა პალესტინა თურქებს გამოსტაცეს, რითაც ებრაელ კოლონისტებს გზა გაეხსნათ აღთქმული მიწისა. თუმცა მათი ნაკადი მკაცრად იყო

ქმედულად, ადგილობრივი არაბი მის-
ხლებია მტრულად იყო მათგან გან-
წყობილი, ბუნება მწირი იყო და არასტე-
პარმოთყოფარ, მაგრამ ისრაელის
აღმართებზე მოციგებებს არაფერი
ამბობდა. უმძიმესი შირის იყო გოლ-
დე მყერსონი, მის ქმარს არ უნდოდა
გაემზავრება, მაგრამ გოლდე დაუნიჭებ-
და მოთხოვნა მისგან ამ ნაბიჯის გადა-
დგმას. სიჯიუტე მისი ხასიათის მთავარი
თვისება იყო და ცხოვრების ბოლომდე
გაკვეთა; მათთან ერთად შეინა და მისი
ქმედვლ შამაე კონკრეტული გაემზა-
რებო, ორ შევიდთან ერთად. 1921 წლის
მარტში გოლდე ახალმოსახლებთა ჯგუფი
ნიუ-იორკში, გემ „სოკახინტასზე“ ავი-
და და პალესტინისკენ გაუკურა. მტკუნრი
და ოჯახისათვის ხასიათის სიმტკიცის
ნამდვილ გამოცდად იქცა: გემის კაპაიკი
მასხარად იღვდებოდა მტკუნრებს, კრძმბო ხან
საპროს ჩაუგდებდნენ, ხან ლურსმსებებს
შეყრიდნენ, შემდეგ მტკუნრებთან არეუ-
ლობა მოჰყვებდა და ღამის მანძილს ხიმა-
ვლიდ. ასე, ტრეპა-წამებას და ნერვულ
ღობაში, როგორც იქნა, ჩაადრეს
გვებტემდე, მტკუნრებში ჩახსდნენ და
გაემზავრდნენ თულ-იქოსსკენ, პირელიც
ამ დროს არაბული ქვეყნა იყო, რატონა
ებრაულ გაერუბანს წარმოადგენდა,
აბალო საშმშობლივ გოლდე არანაკლ
გააკოცა, ვიდრე ამერიკა: მზის დამ-
აბრმავებელი შუქი, მცენარეები, ზე-შუ-
ქები, ბუბები, სასტუმროს პატრონი
ამერიკადნ ჩამოსულებს მთლიონრდნ
თვლიდა და ცდილობდა, ტკევი გაერო
მთითის, ახალმოსახლებებს ჯ უკანასკნელ
დ გრომებში ეთარებოდით. ორი თვის
შემდეგ გოლდე ქმართან ერთად კობე
„მორკოვიში“ (უფლის სერე) დაიწყო
ქმართა. ისევე როგორც ეთიოპიანტა
სხვა დასახლებებში, აქაც ფიზიკურა
შრომით მოიპოვებოდა პური არსობის
გოლდე მამარყოლო აირნია, სადა

ასეთი დამოკიდებულება კიბუცის წევრებს შორის მის ურთიერთობებზე აარესებდა. ყველა ამწევდა, რომ სოფ-
ლურ ცხოვრებას არ იყო მიწყვეული და
„ამიერიველ პრეზენსას“ ესახნენ. გაქ-
ველი ქართველი იმსიდა, როცა იგი სა-
მოსიბითი მოკუცული შედიოდა საერთო
სახალობოში და თავის გრძელ ცხოვრ-
ებასა და წინაშეა წაიყუდა ხოლმე. ერთ-
გვარიანი ცხოვრების ორნევი გასახალისე-
ბლად ცოლ-ქმარმა თავისი ოთახი
ყველალებით მორთი, დასუკუნეს დღეებ-
ში კი ამერიდან „ჩატანელ პატრონს“
დაქოქუნენ და... ესეც ადამყოთობად
გარშემო მყოფი. აყველავნ უმეორობად
მოაქეთ თაყი“, — ამობრუნე იმისი. შეუ-
ბით მამინ ამოსუბნეთეს, როცა კოშუ-
მატოცეს და იერსულალშიმ გადამარგ-
ნენ, სადაც მორისი სამწმენდო კოი-
მარტეში მოწეო მუშად. ახლად
მიქეთი თამაშობლობზე დაფიქრებ-
სამუშალები: 1922 წელს დაბადე მათი ე-
თმოდელ მებრძობი, 1926 წელს კი ოჯახს
გოგონა, სარა შეეძინა. მამა შეიძლებს
ეთყუანბნობდა, გოგლე კი მაღლ მხვდა,
რომ „ადმუ მამუ“ მისი მოწოდება არ იყო.
ბუშუთების საცვალ-საფენებდა და რძიან
მოთქვებს მან სახვარეულობი სამუშაო
არწია, ქელთა პრეოკუპირების საბჭოს
აქტრესისტი გახდა და პრეფაზრდა ემი-
გრანტთა სასარგებლო აზროვნების
დაუფლების საქმეში კარგი ორგანიზა-
ტორის თვისებები გამოავლინა. გარდა
ამისა, მასში ორატორულობი ნიჭიყ

გოლდე პალესტინაში ებრაული თემის „შუაგას“ კეთილმოწყობის სამუშაოებს შეუდგა. მთელი ქვეყანა მოიარა, მთელი ლამიები არ ეძინა, დღეში თითო კოლოფ სიგარეტს ეწეოდა...

როცა ბენ გურუონი პრემიერი გახდა, გოლდე შრომის მინისტრად დანიშნა.

ხუთმა არმიამ სამი მზოდან შეუტია ახალ სახელმწიფოს. ერთ თვეში ექვსი ათასი ებრაელი დაიღუპა

გაიღვიძა, რაც მოკვანიებით ძლიერ გამოადგათ ისრაელის ლიდერებს. გოლდე მთელი მსოფლიოში დადიოდა და მასთან ერთი-ორი საუბრის შემდეგ ებრაული საქმის მტრებს შეგობრებდალ აქცევდა ხოლმე. რაც შეეძება ბეჭდვით სიტყვას, ამ საქმეში იგი მოიკოჭლებდა, ამბობენ, ბესტსელერად ქცეული პრემიერ-მინისტრის ავტობიოგრაფია თავიდან ბოლომდე მისი მდივნის, რინოი სამუელსის დაწერილიყო.

და აი, გოლდე პალესტინაში ებრაული თემის „მოუკუს“ კეთილმშრომლის სამუშაოებს შეუდგა. მთელი ქვეყანა მოიარა, მთელი ღამეები არ ეძინა, ღღუბითითი კოლონ სივარტეს წყვიდა. ქმარს, რა თქმა უნდა, არ მოსწონდა მისი ცხოვრების სტილი, ისინი თანდათან შორიდან ირთიანეთ და 30-იანი წლებში დასაწყისში გაიყარნენ კიდევ: გოლდე თუ-აუგუსტ დარჩა, შორის კი ზაიფიმა გადვიდა, სადაც ბუდალტრის თანამებრძოლა მიიღო. გოლდე ქმრისადმი თბილი გრძნობები ბოლომდე შეინარჩუნა და როცა 1951 წელს გაიყო მისი უფროსი შვილი, სასწრაფოდ გაეშურა მის სანახავად, მაგრამ ცოცხალს ვერ ჩაუსწრო. რას იხამ, ახლობლებისთვის მას არასდროს ჰქონია დრო. მოგვიანებით იგი გამოტყდა: „იყო, რომ როცა ჩემი შვილები პატარები იყვნენ, საკმაოდ იტრაჯუბოდნენ ჩემ გამო“.

ერთხელ, როცა აუღ გახდა და სამსახურში ვერ წვიდა, გახარებული მენქაბიმ და სარა მისი საწოლის გარშემო დარბოდნენ და მღეროდნენ: „ღაღას თავი სტკეა და სახლში დარჩა! რა კარგია! რა კარგია!“

პროფკავშირული მოღვაწეობის პერიოდში მას მომავალში ისრაელის გამოძენილი პოლიტიკოსები დაუმეგობრდნენ,

მაგრამ ისინი არა მარტო მეგობრები გამოდგნენ. გოლდე საკმაოდ მოსიყვარულე და ტრფობისთვის გულგახსნილი ქალი აღმოჩნდა, მისი პოლიტიკური სიმპათიები ზმირად გადაიზრდებოდა ხოლმე ძლიერ გრძნობაში. ამ თემაზე მას არასდროს უსაუბრია, მაგრამ ცნობილია, რომ გოლდეს ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ისეთ გამოჩენილ პოლიტიკურ მოღვაწეებთან, როგორებიც იყვნენ დავით ბენ გურიონი და ებრაელ სიკრატერ-წოდებული ბერლ კაცნელსონი. უფრო ახლო და მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა მას ერუდიტ ზალმან შაზართან. 1930 წელს ისინი ერთად მოგზაურობდნენ მსოფლიოში და შაზარი რომ უცოლო ყოფილიყო, გოლდეს შესაძლებელია ედ-ალაბა ფიცისთვის და ცოლად გაჰყოლიდა მას. ბუდის ირონიით შაზარი მოვიანებით ისრაელის პრეზიდენტი გახდა და გოლდე მუირ პრემიერ-მინისტრის ფიცო დააღებინა.

იგი ღამაში არასდროს ყოფილა: სახისი უხეში ნაკეთები, დიდი ცხვირი, მჭიდროდ მოკუმული ტუჩები ჰქონდა. არ სარგებლობდა კოსმეტიკით და არასდროს ჰქონია ფიცისთვის და ცოლად გაჰყოლიდა, მაგრამ მამაკაცებს მასში იზიდავდა თვითდაჯერება და ცხოვრების ტრფიალი. ერთ-ერთი მისი თანამედროვე წერდა: „მისი თვალები ჯადოსნობით იყო სავსე“. კიდევ ერთი მისი რჩეული, დავით თრუმენი ამბობდა: „მას საოცარი მომხიზველულობა აქვს“. გოლდეს საყვარლებს შორის იყო ამერიკელი ფლანტინოა ჰენრი მენტრონი, რომელსაც იგი „იმუჟასათვის“ ფულის შეროვების დროს გაეცნო, ართუ დიდი ხნის წინ კი ლიბანელმა ჟურნალისტმა სულამ სიმბამ გამოაქვეყნა წიგნი, რომელშიც ამტკიცებს, რომ გოლდეს რჩეულია შორის მდიდარი არ-

ბი, ქრისტიანი ალბერტ ფარაონიც იყო. ეს ფაქტი უფრო მონაჭირს ჰგავს, მართალია, რასისად არასდროს ყოფილა, მაგრამ მისი ურთიერთობების არეალი ვველგან და ყოველთვის უპირატესად ებრაული იყო. გარდა ამისა, 1930 წლისათვის არაბ-ისრაელის ურთიერთობა საკმაოდ დაძაბული გახლდათ. პირლერის ხელისუფლებაში მოსვლამ პალესტინაში ებრაელების ნაკადი გაზარდა, რამაც არაბი ლიდერების გაღიზიანება გამოიწვია. 1936 წლის სისხლიანი შეტაკებების შემდეგ, პრეტენდებმა არაბების მხარე დაიჭირეს და მკვეთრად შეამცირეს ებრაელების მიღება. 1938 წელს გაღვიძ მონაწილეობდა საფრანგოში, ჟიან-ლე-ბენში გამართულ ევროპულ სახელმწიფოთა კონფერენციაში, სადაც ებრაელ ლტოლვილთა საკითხი განიხილეს. ითქმის მის ვეულა სახელმწიფო, მძნისა გამო, უარი იქცა მათ მიღებაზე. ამან იფხარი დასცა გოლდეს. დაასკვნა, რომ ებრაელებს სხვათა იმედი არ უნდა ჰქონიდათ და თვითონ უნდა დაეცვიოთ თავი.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ბრიტანულ ადმინისტრაციასა და იმუფეს შორის ურთიერთობა საბოლოოდ გაუფუჭდა. ინგლისელებმა უარი თქვეს პოლონისკის გადარჩენილი ებრაელების ქვეყანაში შემგებაზე, ისინი ეტყებთ ერეკბოდნენ უკანე ხალხს გემებზე და კვიარი-სისენ გზაზინდენ. ზოგიერთმა ებრაელმა დაჯერებად არაბებისა და ბრიტანელების წინააღმდეგ ტერიორი დაიწყო, იტაცებდნენ იარაღსა და ტყვია-წამალს სამხედრო საწყობებიდან. ასეთ სიტუაციაში გოლდე იხვე მთელენების ეპიცენტრში აღმოჩნდა, რადგან ებრაელი სააგენტოს პოლიტიკური განყოფილების უფროსი იყო.

იგი მაკცარად წარმატოვდა ინგლისელ

ჩინოვნიკებთან მოლაპარაკებებს, როცა იტალიის ერთ-ერთ ნავსადგურში ბლოკირებული გემების გზაზე მგზავრებმა პროტესტის ნიშნად შიმშილობა გამოაცხადეს. მოუხდელად ქემების აკრძალვისა, ისიც მაისთვის შიმშილობდა და ზაფხუს ნავსადგურში მათ გადმოსხდომისაც მიაღწია...

როორც ცნობილია, 1947 წლის ნოემბერში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ პალესტინის ორ — არაბულ და ებრაულ სახელმწიფოდ გაყოფის გადაწყვეტილება მიიღო. არაბული ქვეყნები ამ გადაწყვეტილებას არ აღიარებდნენ და „ებრაელების ზღაპრად გადართეს“ გვემაც შეიმუშავეს. ახალმოსახლეებს ითვის დასაცავად იარაღი დასჭირდა და გოლდე შეერთებულ შტატებში გაემგზავრა. მან ითქმის მთელი ქვეყანა შეიიარა. ორი თვის განმავლობაში დღე-ღამე სიტყვით გამოდიდა ებრაელებისა და არაბებრელების წინაშე და დახმარებას ითხოვდა. მან შებლო შემოწირულობების სახით 5 მილიონი დოლარის შერგუწა, შეიძინა შამანები და ტყეა-წამალი მომავალში ისრაელის დაცვის ამოცანათვის. იმის შეჩერება ჯერ კიდევ იყო შესაძლებელი. იმავე წლის 10 მაისს ჩადიონი მოსილმა გოლდემ იორდანისის საზღვარი გადაკვეთა და მუდგ აბდულის რეზიდენციაში შეღწეა მოხერხა. აბდულ მას დაპყროდა, რომ იმში მოწაწილობას არ მიიღებდა და კეთილბა: ნუთუ ებრაელებს არ შეეძლიათ ცოტა მოიცადოთ და დამოუკიდებლობა მერე გამოაცხადოთ. ჩვენ ორი ათასი წელი ვიცდიდით, ნუთუ არ არის ეს საკმარისი?“ — უპასუხა გოლდემ. უკან რომ ბრუნდებოდა, საზღვრის მისაღმებთან ტანკებისა და ჯარისკაცებით სავსე მანქანების კოლონები დაინახა. აბდულმა სიტყვა გარტყა და ზუთი არაბული ქვეყნის კოალიცია შეუერთდა.

15 მაისს თელ-ავივის ერთ პატარა

სამხატვრო მუქემუში ოცდაათმა კაცმა, მათ შორის, რა თქმა უნდა, იყო გოლდეც (ერთადერთი ქალი), ზული მაიყარა დეკლარაციას ისრაელის სახელმწიფოს დარსების შესახებ. შემდეგ იმდურეს პაში „ხათიკა“ და ითოი ჭეპა ღვინოც ასწიეს. არც ერთ მათგანს არ ჰქონდა საჭედი განწყობილება: ქალაქი სინელუმი გარიინდულიყო, არაბები სასწრაფოდ ტრეგუნენ საკუთარ სახლებს, გამთინავის კი ზუთმა კომიამ სამი მზრინდა შეუტია ახალდარსებულ სახელმწიფოს. ერთი თვის შეუპოვარი ბრძოლების შედეგად ექვსი ათასი ებრაელი დაიღუპა, მამინდელი ისრაელის მოსახლეობის თითქმის ერთი პროცენტი. ამ მსხვერპლებმა შეაჩერა არაბების შეტევები. არანაკლები როლი შეარულა საერთაშორისო მხარდაჭერამაც. პარკელებმა ისრაელის სახელმწიფო ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და საბჭოთა კავშირმა აღიარეს. სტალინი მოხარული იყო ბრიტანეთის გაქცევით და იმდელი მკონდა, რომ ახალი სახელმწიფო საბჭოეთის გავლენის გამტარებელი იქნებოდა ახლო აღმოსავლეთში. მან იარაღიც კი მაიარდა ისრაელს თავის კონტროლქვეშ მყოფი ჩეხოსლოვაკიიდან, თუმცა მოგვიანებით ორივე მხარე გაურბოდა ამ ფაქტის ხსენებას. მოსკოვთან კემბერის გასამყარებლად იქ გაიგზავნა ისრაელის საგანგებო და სრულყოფილებანი ელჩი, ქალბატონი გოლდე მვერსონი (გვაბი მეირი (ივრითუე — „გაბრწენიებული“) მან მხოლოდ 1950 წლის დასაწყისში მიიღო).

რუსეთი მას უცხოელ და ამოუცნობად მოეჩვენა. მოუხდელად იმისა, რომ საელჩოს კეთილმოწყობასა და ოფიციალურ შეხვედრებზე ებრაელებად მთელი დრო, მანაც გამიზნა დრო და არხიმოვის ქუჩაზე მდებარე სინაგოგას ესტუმრა. ეს მოხდა ებრაული ახალი წლის დღეს. და აქ მრავალსმინახველი გოლდე გააოცა და დარეცინა სინაგოგის

გარემო შეეროილი ხალხის უზარმაზარმა მასამ. მოსკოვლი ებრაელები საკუთარი ისტორიული სახელმწიფოს წარუზავნილობის თვალის მისაკვად იყენენ მოსული. მოსკოვში მუშაობის მთელი შეიდი თვის განმავლობაში მისი ცხოვრება სავსე იყო თანამშრომლებთან შეხვედრებით. მას პარადალ შეტედა საბჭოთა პრემიერის, მოლოტოვის მუდგუპილია შემოქმედა, რომელმაც ქვეყნებადა, რომ მხურვალედ თანაურბობის ისრაელსა და მის ხალხს. ვრცელდებ ამან აღამუდა მანხანაი სტალინი: ნუთუ საბჭოთა კავშირის მოქალაქე, ეინც უნდა იყოს ის, უნდა ბედავდეს, იყოს სხვა ქვეყნის პატრიოტი?“ მალე ანტისემიტების კამპანიაც დაიწყო და მრავალ ადამიანს, რომლებიც გოლდეს მოსკოვში შეხედნენ, მძინად დაუჯდათ გულახდილობა: ზოგი ცინიზმ გამოამწვედნენ. მათ შორის, ექმ-ჩუენიც, ზოგიც სიცოცხლის გამოასაღდეს. გოლდე კი ამ დროს უკვე მთის იყო.

როცა მუშათა პარტიის ლიდერი ბენ გურიონი პრემიერი გახდა, გოლდე შრომის მინისტრად დანერჩა. ეს თანამდებობა წარმოდგენლად მძიმე აღმოჩნდა. იმით განაგურებულ ქვეყანაში ასეულათოსონი ემეგრანტი ჩადიოდა, ამას ემატებოდა არაბული ქვეყნებიდან ღტოვლილი ებრაელობა, რომელთაც არაფერი ებადათ. საჭირო იყო ყველა მათგანის დაბინავება, საკებითა და სამუშაოთი უზრუნველყოფა. გოლდეს კიდევ ერთხელ მოუწია ამერიკაში და ამჯერად ვეროპამიც „სამოარზე“ გამგზავრებამ. მოქმენცველი მუზაერობები, მრავალი რიცხოვანი ანტიტორიების წინაშე სიტყვით გამოსვლები, სტატეები გაზეთებში... ის კი ამ დროს უკვე ორბილდათს იყო გადაცილებული და ჯანც ისე ვეღარ მოსდგამდა, როგორც ადრე. მოუხდელად ახსია, არც ვეკას იყლებდა და არც სივარტეს. შეიძლება გაიზარდნენ, დოჯახბრენ: მექიანში ცნობილი ვიოლინჩელიტი გახდა, სარა კი კიბეცში დასახლდა. გოლდეს უკვე ხუთი შეილამუპილი ჰყოდა, მაგრამ ბებია ეტოვინდებურად ვერ იცლიდა ახლობლებისთვის. მისი საზმარეული სამინისტროს ახლის მღებარე ბინაში, პოლიტიკურ ლიდრთა შეკვერის ადგილად იქცა. სწორედ აქ, საზმარეულობი და არა ქრესთში, მიიღებოდა ხოლმე ქვეყნის ბუდის განმსაზღვრელ გადაწყვეტილებები. სწორედ აქ იქნა ბენ გურიონმა ცნობილი ფრანა, გოლდე ერთადერთი მამაკაცია ქვეყნის მთელ ზელოსუფლებათი. ამ ქათიზარის ადრესატს აღტაცება არ გამოუხატავს და სიტყვა შეტურნა ბენ გურიონის: „მოგეწონებოდა, მე რომ თქვენთვის მეთქვა, ერთადერთი ქალი ხართ მთელ ზელოსუფლებათი?“

გოლდე მეირი რიჩარდ ნიქსონსა და პენრი კისინჯერთან ერთად

ნახევარმინისტრობას სრულფასოვანი ბებიაობა სჯობიაო, მაგრამ განგებამ სხვადასხვა გზადგვარიდან ერთი თვის თავზე იგი მუშათა პარტიის „აუჯოდას“ გენერალურ მდივნად აირჩიეს.

1956 წელს იგი საგარეო საქმეთა მინისტრად დანიშნეს. ამ პოსტზე დანიშნისთანავე მას ერთობ რთული ამოცანის გადაწყვეტამ მოუწია: უნდა გაე-მართლებინა ფრანგ და ინგლისელ მოკავშირეებთან ერთად ევროპტუქ თავისხმა. იგი ამ საქმეში ოპირდებოდა არა სამართლებრივი ნორმებითა და კანონიკით, არამედ ემოციებით უხვად შეხატულ მორალური კატეგორიებით. ასევე მოიქცა იგი 1960 წელს, როცა „მოსადს“ არგენტინიდან ნაციონალიზაციის ადგილი დაიკავა. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში მისმა წარმომადგენელმა სიტყვამ პოლოცისტის შესახებ მსმენელებს შოკი მოჰგვარა. არგენტინის პრეზიდენტი ისრაელის სახელმწიფოს მოქმედების შესახებ უუერადლეო დარწმუნებას.

საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოსტზე ყოფნისას გილდემ დიდი როლი შეასრულა ისრაელის საგარეო პოლიტიკის ორიენტაციის საკითხის გადაწყვეტაში, რაც ამერიკულ და დასავლეთ-ევროპულ ფსევდოლიბერალიზაციის და „მესამე სახარისო“ ქვეყნებში მოკავშირეთა მიხედვით გაშიშვალა. რამდენჯერმე იყო ჩასული ევროპით აფრიკულ ქვეყნებში, სადაც იქაურ ლიდერებს დაუფიქრებდა

და მათ დასახმარებლად სოლიდური თანხების გამოყოფას მაღალა. იგი დაჩაგრულ ხალხებს თანაუგრძნობდა, იმ-ტომ, რომ ებრაელები მსგავს მდგომარეობაში იყვნენ წინათ.

სამოქალაქო წელი უსრულდებოდა გოლდეს, როცა თანამდებობიდან გადადგა: ნახევარმინისტრობას სრულფასოვანი ბებიაობა სჯობიაო, მაგრამ განგებამ სხვაგვარად განსაჯა. გადადგომიდან ერთი თვის თავზე იგი მუშათა პარტიის „აუჯოდას“ გენერალურ მდივნად აირჩიეს. შემდეგ იყო 1967 წლის ქვეყნიდან იმი, რომელმაც ისრაელის სახელმწიფოს არსებობა ქვეყნის ფიქტურად დააყენა კითხვის ნიშნის ქვეშ, ხოლო 1969 წლის მარტში, პრემიერ ემკოლის მოულოდნელი სკედილის შემდეგ, გოლდეს სიზოვის, როგორც ქვეყნის ყველაზე გამოცდილ და დღევანდელ პოლიტიკოსს, პრემიერ-მინისტრის პოსტი დაეკუთვნა. მისი პრემიერობის ხუთივე წლის განმავლობაში ქვეყნმა მუდმივ საფრთხეში იყო. სუეცის არხის მდამოკრძალვით ევროპელებს „კუნ-თების თამაში“ სამხედრო ობიექტებზე პალესტინელი პარტიზანების თავდასხმა დაემტკიცა.

გოლდე მტკიცედ და მკაცრად რეაგირებდა: როცა ტერორისტებმა მიუნხენის ოლიმპიადიდან ჩასული ებრაელი

სპორტსმენები დახოცეს, მან „მოსადს“ უბრძანა მკვლელები ნებისმიერ ქვეყანაში მოეძებნათ და განადგურებინათ.

მიუხედავად ამისა, ახალი ომისთვის ისრაელი მზად არ აღმოჩნდა. განკითხვის დღეს, 1973 წლის 6 ოქტომბრის მოახლოებისას, გოლდე მთელი ექვსი შეიარაღებული მინისტრის კაბინეტის სხდომაზე მან განაცხადა: „სამხედრო წინათგონობა მაქვს, ყველაფერი 1967 წელს მაგონებს“... „არავითარი სამხედრო არ არსებობს“.

— დაამშვიდა იგი თავდაცვის მინისტრმა მომე დაიანმა. გამთენიისას კი უახლესი რუსული სამხედრო ტექნიკით შეიარაღებულმა ევრაელთა და სირიის ჯარებმა იერიში მიიტანეს ისრაელის სახელმწიფო საზღვრებზე. ორკვირიანი ომის განმავლობაში გოლდე კაბინეტიდან არ გაშალა. მტკუნე დღეს, როცა თითქმის ყველაფერი დამთავრებული ჯერონი და იმედოვ გადაურჩათ, მან შევრთებული შტატების სახელმწიფო მდივანს პენრი კისინჯერს დაურეკა და ისრაელში იარაღის, ტანკებისა და თვითმფრინავების სავსე საწვავის გამოგზავნა სთხოვა (საწვავი და ტყვია-წამალი თითქმის ამოწურული იყო). ამერიკელებმა მისი თხოვნა დააკმაყოფილეს. შედეგად ისრაელის არმიამ, მართალია, აუწყრელი ძალისხმევით შედეგად, შეაჩერა არაბული სახელმწიფოების სატერორისტული და მოთელ ფორსტზე კონტრშტატები გადავიდა.

ომი დამთავრდა, გოლდე კი მის მოულოდნელ დაწყებასა და 2500 ევროპელი ჯარისკაცის დაღუპვაში პასუხისმგებლად თვალს გადევნა.

1974 წლის აპრილში იგი გადადგა და გამოსათხოვარ სიტყვაში განაცხადა: „არასდროს გვექნება მშვიდობა, თუ ისრაელი ძლიერი არ იქნება“. მას შეეძლო სხვანაირადც ეთქვა: „ქალი ვერ მაღლწილ წარმატებას, თუ ძლიერი არ იქნება“. გოლდე მოსწონო კმა-დევნიდომ არაბ-ისრაელის პირველ შეთანხმებას — ზავს ევკავიჭისთან. საზეთიმ ცერემონიის დროს ევკავიჭის პრეზიდენტმა ანერ სადამმა, რომელიც მას კარგად იცნობდა, განაცხადა: „ამაწურხარა, რომ მოლაპარაკებებში იგი არ მონაწილეობს. გოლდე მთელი ყველაზე საოცარი ქალია, მათ შორის, ვინც კი ოლქზე შეუხედრია“.

გოლდე 1978 წლის 8 დეკემბერს გარდაიცვალა. იგი იერუსალიმში პერცელის მთაზე დაასაფლვეს. ავტობიოგრაფიაში მის წერდა: „საუბრად არ მიფიქრია პრემიერ-მინისტრობაზე. კარიერაზე, არც პროფესიის არჩევას ვცდილვარ, ყველაფერი თავისთავად მოხდა“. სინამდვილეში კი არჩევანი მართლაც გააკეთა: ეს იყო მისი ოცნება, ისრაელის სახელმწიფო. ამ ოცნების ხორცშესხმის კი მოელი ცხოვრება შესწირა.

წარმატების მიუხედავად, ომის განმავლობაში 2500 ებრაელი ჯარისკაცის დაღუპვაში გოლდე საკუთარ თავს დანაშაულებდოდა და 1974 წელს პოსტი დატოვა...

„არსენალი“ კვლავ აგრძელებს რუბრიკას, რომელშიც მოდასა და სტილზე, სხვადასხვა მამაკაცურ აქსესუარებზე მოგითხრობთ... მართალია ცხოვრების გასამხედროებელი წესი ბევრ რამეზე უარის თქმას გვადიხლებს, თუმცა სულ ყაზარმებში ხომ არ ვართ... ამასთან „არსენალის“ მკითხველთა დიდი ნაწილი სულაც არ არის სამხედრო მოსამსახურე... საბედნიეროდ, ბევრი მოზარდია დაინტერესებული სამხედრო საქმიანობით და ჩვენი ჟურნალით, ვფიქრობთ მათთვის საინტერესოც და საჭიროც უნდა იყოს ეს თემა...

სამყარო სახეივანე-ჭინჭი

რა საერთო შეიძლება ჰქონდეს ბიზნესმენსა და მუშას, პოლკოვნიკს ვარსკვლავსა და დიასახლისს, სტუდენტსა თუ ცნობილ პოლიტიკოსს? — რა თქმა უნდა, ჯინსი! ეს ხუთჯიბიანი საოცრებადღეს მსოფლიოში ყველაზე დემოკრატიული სამოსია, რომელიც ადამიანებს ასაკის, ღირსებებისა თუ ნაკლოვანებების მიუხედავად, აერთიანებს.

ჯინსმა არსებობის საუკუნეწახვედრადი ისტორია გამოიარა და მისი „გამოცონება“ ეკუთვნის ერთი ბელგიელი თურძის ვაჟს, ებრაელ ლეიბა შტრაუსს, რომელიც შემდგომში ლევი შტრაუსი გახდა. მამის გარდაცვალების შემდეგ იგი ძმებმა დაიბრუნეს და მშობლის ანდერძიდან მხოლოდ ერთი რულონი ყავისფერი ტილოს ქსოვილი არგუნეს. გაბრაზებული ლეიბა ადგილს აშორებდა კარების შესაკერად, რათა ნიაჭური ფულით რამე საქმე დაეწყო. ერთხელაც 24 წლის ებრაელს ერთი თქროსმადი-ბელი მუშა გამოუღაპარა, რომელსაც ტილოს სქელი ნაჭერი მოეწონა, თან დასძინა, ამისგან შეკერილი შარვალი

რომ ჰქონდეს, ადვილად არ გამეცრიცებოდაო... ეს მოხდა 1853 წელს...

ლევი შტრაუსმა თქროსმადიებელს ერთ კვირაში შეუკერა ტილოს შარვალი. შარვალი ისე მოეწონათ, რომ... ერთი კლიენტს მეორე მოჰყვა, მეორეს — მე-სამე და...

პირველი ჯინსის ფასიც ზღმისასწუდომო იყო — დოლარი და 20 ცენტრი.

მაღელ უზეში ნაჭრის შარვალი თქროსმადიებლების განუყვრელი ატრიბუტი გახდა. რადგან ამ პროფესიის ადამიანები თქროს ქვეშაში ეძებდნენ, საჭირო გახდა, ჯინსის შარვალს საიმედოდ და გამძლე ჯიბეებიც ჰქონოდა. ლევისმა არც ეს დაიზარა და ჯინსი მალე ძალზე პოპულარული გახდა. ნელ-ნელა

შარვალზე მოთხოვნა ისე გაიზარდა, რომ მეყრავი იძულებული გახდა, ქსოვილი (ამჟვერად ლურჯი ფერის ტილი) შეეკეთა იტალიის პორტ გენუაში (Genoa), რომელიც დღეს უკვე ჯინსის მეორე სამშობლოდ მიიჩნევა. სწორედ ამ სიტყვის ტრანსკრიფციამ განაპირობა ტილოს შარვლის სახელწოდებაც: ჯეანს, რომელსაც თავად შტრაუსი კარგა ხანს არ ცნობდა. მეორე დასახელება დენიმი (de Nimes) კი ჯინსმა საფრანკეთის ქალაქ ნიმიდან მიიღო, სადაც იგი იკერებოდა. ასე რომ, ჯინსს ერთდროულად სამი სამშობლო აქვს.

ყურადღებამაღწევი შემდგომში სხვა შენამუშევრები გაითვალისწინა და მეტი გამძლეობისთვის შარვალს ორმა-

გი ნაკერი დაადო, ხოლო ჯიბეები მეტალის კნოპებით დაამაგრა, თუმცა მეტალის კნოპები შტრაუსის გამოგონება არ არის, მისი შექმნის იდეა მეტრე იაკობ ლევისს ეკუთვნის, რომელმაც ჯინსის სერიული გამოშვება ლევი შტრაუსთან დააპატენტა. ასე დაიბადა 1873 წელს კლასიკური ჯინსი Levi's — ხუთი ჯიბით, ორმაგი ნაკერით, მეტალის კნოპებით, საფერძო ნიშნითა და ლითონის ღილებით... იგი მაშინ პირველად ჩაუშვეს სერიულ წარმოებაში.

1886 წელს ჯინსის დირექტორმა 22 დოლარი გახდა, სწორედ ამ დროს გამოჩნდა ლევისის ფერმის ლეიბლიც, ორი ცხენის გამოსახულებით, რომლებიც ჯინსის მუხზე გადახევის ამოღ ღამით...

ერთი სიტყვით, ძალიან მაღე ჯინსის შარვალი მთელი ამერიკის განუყრელი „ატრიბუტი“ გახდა, განსაკუთრებით კოპობებისთვის, რომელთაც ცხენზე ჯდომისგან მაღე უცნებოდით შარვლები. მე-20 საუკუნის 20-30-იან წლებში კოპობების თემით პოლუელდო კი დაინტერესდა. ვაეკაცური კოპობები ასეთ პრაქტიკულ სამოსში უფრო სექსუალურადაც გამოიყურებოდნენ. აბა, ამაზე უკეთესი რეკლამა რაღა უნდა მოუფიქრებინათ?

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ჯინსმა ფეროპაშიც იყო მყარად ფეხის მოკიდება. კომფორტული შარვალი ძალაუნებურად თვისუფლებასთან ასოცირდებოდა. თანდათან იგი „მუშური“

ფარგლებიდან გამოვიდა და მოდურ სამოსად იქცა, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც მისი ტარება ქალებმაც დაიწყეს. მეორე მერე ჯინსი მსოფლიო მოდის ნაწილად იქცა. მისგან არა მარტო შარვლები, კაბები, ლაბადები, ქოლტები, პიჯაკები, ქვედაკაბები იკერებოდა.

გადიოდა წლები... იხვეწებოდა ჯინსის შარვლების ფორმა... ახალმა საუკუნემ თანამედროვე მოდელები მოიტანა...

ჯინსი ერთადერთი შარვალია, რომელიც მოდიდან არასდროს გადასულა, თუმცა ფორმა

სულ იცვლებოდა, იმისდა მიხედვით, რას გეოგრაფიკულად მსოფლიოს ცნობილი დიზაინტერი. თანდათან იგი მისაღები სამოსი გახდა წვეულებებზეც, თეატრში, პრესტიჟული კომპანიების მიღებებზე... რა თქმა უნდა, გახეხილი ჯინსით ღირსშესანიშნავ ადგილებში ვერ გამოცხადდებოდი, თუმცა ეს ყველაფერი კომპანიის დრეს-კოდის სიკაცრზე იყო დამოკიდებული. მიუხედავად

ამისა, ცუდ ტონად სულაც არ მიიჩნევა ჯინსის შარვალი კლასიკურ პიჯაკთან. გვერდით, ასეთი შტამპება ღღეს ძალზე აქტუალურია. კარგად შერჩეული ჯინსი არის კარგი განწყობა და ნებისმიერი მამაკაცის გარდერობის აუცილებელი ნაწილი.

ლორჯი და გახეხილი ცისფერი ჯინსის ყველაზე აქტუალური ფერებია, ასევე მოდურია კლასიკური შავი და ნაცრისფერი, ხოლო ზაფხულში — თეთრი და კრემისფერი.

კლასიკურ ჯინსს კიდევ ერთი დანებოთი „თვისება“ აქვს: იგი კარგად ფარავს ადამიანის ფიზიკურ ნაკლს. სამაგიეროდ, ვერც და დაბალწლიანი ჯინსები პრეტენზიული... თუ მისი ტარება გსურთ, სათანადო აღნაგობა უნდა ჰქონდეთ!

რაც დრო გადის, მით უფრო იხვეწება ჯინსი. „ხუთჯიბიანების“ ბუმი არ ცხრება, მას უკვე თანამედროვე ჯიბეებიც გაუჩნდა: მობილურებისთვის, ფლეეერებისთვის...

რა არის მიაგარი? ის, რომ...

ჯინსი იყო, არის და იქნება მოდური. ჯინსი ფიგურის ნაკლოვანებებს ფარავს.

ამვე დროს, გამოკვეთილად ზახს უსეამს სხეულის დრესებებსაც.

ასე რომ, ატარეთ ჯინსი და იყავით მუდამ მოდური!

20 წლის შედეგი!

გვინდა ჩვენი კოლეგა, ფოტოკორესპონდენტი ირაკლი გელდინძე წარმოგიდგინო!

ირაკლის, ისევე, როგორც მისი კოლეგების უმრავლესობას, სახეზე ნათესავების, რედაქტორებისა და ზოგიერთი კოლეგის გარდა ითქმის არაფერი იცნობს. როცა არ მუშაობს, ცდილობს, ყურადღება არ მიიპყროს, გადაღების პროცესში კი სახეზე ფოტოაპარატი

აქვს აფერებული და მილიანად საქმეშია ჩაფლული... შეიძლება მბოროტად აღვჩვენო, მაგრამ მისი სახე — მისი ნამუშევრებია...

ირაკლისი მოღვაწეობდა ამ სფეროში 20 წლის წინ დაიწყო და სწორედ 20-წლიანი მუშაობის შედეგები გამოიყენა 21 დეკემბერს გამართულ პერსონალურ ფოტოგამოფენაზე. დაგვეთანხმებოდით, ორი ათწლეული 36 წლის კაცისთვის საკმაოდ დიდი სტაჟია და გასაკვირიც არ უნდა იყოს, რომ ნიჭურმა ადამიანმა წარმატებებს მიაღწიოს. ირაკლი წლების განმეგობებაში აქტიურად თანამშრომლობს საქართველოს ითქმის ყველა საინფორმაციო სამსახურთან და მსოფლიოს წამყვან სააგენტოებთან, მისი კადრები „როიტერის“ ტოკადრების კატალოგშია მოხვედრილი. ამას გარდა, მას ბევრ სხვადასხვა კონკურსში აქვს გამარჯვება მოპოვებული და ჩვენთვის უფრო საინტერესო ის გახლავთ, რომ საქართველოს თვითდაცვის სამინისტროს ვიდეოც აქვს...

ორი მკვირვლოვანი შეილის მამას, ირაკლი გელდინძეს უკანასკნელი წლების ყველა ქართული ცხელი წერტილიდან აქვს მომზადებული რეპორტაჟი. მის მიერ გადაღებულ კადრებს აქვეყნებს ბევრი როგორც ქართული, ისე მსოფლიო ღონის გამოცემა. საბედნიეროდ, „რესნალსაც“ ზმირად ამარაგებს ექსკლუზიური ფოტომათალით... რა თქმა უნდა, ეს გვერდი ვერ დაიტევს ირაკლის მიერ გავლილ გზას, მაგრამ უფიქრობთ ორი-სამი კადრიც საკმარისია მისი პროფესიონალიზმის შესაფასებლად.

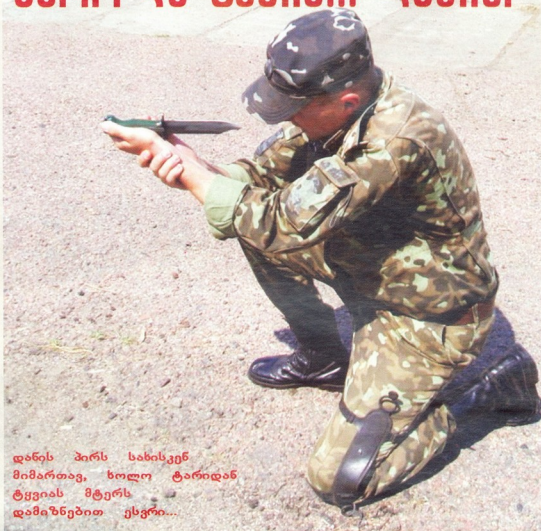
მეიკაჩა და ესროლე გყვია... დანით

**ქობულეთელი
ალექსანდრე სინიკაის
ინსტიტუტში შეამოიღეს
საქმეაზნა CП-4-მა
მთლიანად შეხვალა
ნარკომდგენა უხეაერო
სროლის პრინციპზე**

1997 წელს უკრაინაში, აივორიუსის პოლიგონზე, სხვადასხვა ტიპის საბჭოთა და ამერიკული ცეცხლსასროლი იარაღის შედარებით სროლებს ეატარებდი, როდესაც მომეცა საშუალება, ტყვია გამესროლა... დანით!

მსროლელი დანები დიდი ხანია ცნობილია, თუმცა ისინი რამდენიმე მეტრში დანის პირს ისვრიან, ამ შემთხვევაში კი დანა ჩვეულებრივ (თუმცა საეციალური ეზნის) ტყვიას ისვრის და 20-25 მ დისტანციამდე აზიანებს სამიზნეს.

თავდაპირველად უჩვეულო იყო მსროლელი დანის ისე დაკეება, რომ დანის პირი პირდაპირ თვალებში გიყურებდა და დისკომფორტის შეგრძნებას გიწინდა. 7,62 მმ-იანი ტყვია დანის ტარის ბოლოდან გამოეარდა და ათიოდე მეტრში მდგარ სამიზნეს მოხვდა. გასროლისას ზეღებზე ძლიერი უკუცემის ძალა არ მიგრძნია, მაგრამ რაც ყველაზე მთავარია, გასროლას არც ხმა აქონია.

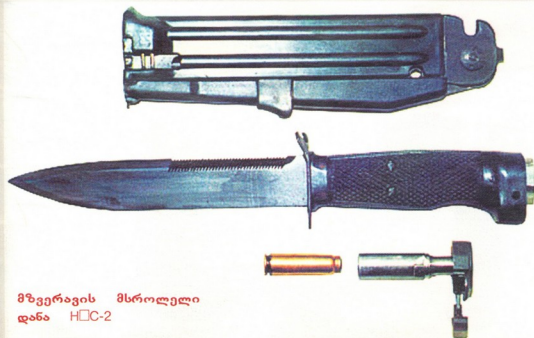

**დანის პირს საზისკენ
მიმართავ, ხოლო ტარიდან
ტყვიას მტერს
დამიზნებით ესვრის...**

სწორედ ამიტომაც უწოდებენ მას „შვედური მსროლელ დანას“ — HPC-2-ს, რადგან შვედურ-დევრსანტს შეუძლია მოწინააღმდეგე მხარის გუშაგს 15-20 მ-ში მიეპაროს და HPC-2-ის ერთი ზუსტი და ამასთან, უხმაურო გასროლით „მოხსნას“ გუშაგია.

HPC-2 ძალიან პატეს „კალაშნიკოვის“ ავტომატზე დასამაგრებელ ხიშტ-დანას, თუმცა დანის სახელურში სასროლი მექანიზმია ჩამონტაჟებული. მას-

ჩვენი დონია: მზვერავის მსროლელი დანა HPC-2-ის მასა ვაზნითა და ქარქაშით 570 გრამია. მთლიანად დანის სიგრძე 290 მმ-ია, ხოლო დანის პირის სიგრძე კი 160 მმ-ია. ტყვიის დამიზნებითი სროლის მანძილი 25 მ-ს შეადგენს.

**მზვერავის მსროლელი
დანა HPC-2**

7,62X41 88 კალიბრის
სპეციალური ვაზნის CP-4-ის
ტყვია 9,3 გ იწონის და მისი
საწყისი სიჩქარე 200 მ/წმ-ია
(მარცხნივ 9X19 88 კალიბრის
„პარაბელუმის“ ვაზნა)

აფეთქების შემდეგ წარმოქმნილი მაღალი წნევის აირები დგუშს რამდენიმე სანტიმეტრით დიდი სიჩქარით წინ ავდებს, რომლის დროსაც დგუში, თავის მხრივ, უბიძგებს ტყვიას, რომელიც ლულას 200 მ/წმ საწყისი სიჩქარით ტოვებს. თავად დგუში ჩერდება მასრის ზემოთა შევიწროებულ ნაწილთან და

მზვერავის მსროლელი დანა
HCC-2, უხმაურო პისტოლეტი
ПСС „Буй“ და სპეცვარზები CP-4

ში ერთი ცალი 7,62 მმ კალიბრის სპეცვარზა CP-4 თავსდება.

სწორედ ეს უნიკალური CP-4 ტიპის სპეცვარზა შეიქმნა გახული საუკუნის 80-იან წლებში ЦНИИТОЧМАШ-ში, რომლის დირექტორი იმ პერიოდში ჩვენი თანამემამულე, ქობულეთელი ალექსანდრე ხინიკაძე გახლდათ (ალექსანდრე ხინიკაძის დამსახურებებს „არსენალმა“, თავის დროზე, დიდი სტატია მიუძღვნა).

მარტყად რომ აუხსნათ CP-4 ტიპის სპეცვარზა იმით განსხვავდება ჩვეულებრივი ვარზებისგან, რომ ვაზნის მასრაში ღენითი აფეთქების შემდეგ წარმოქმნილი მაღალი წნევის აირები მასრის გარეთ არ გამოდის და შიგნით რჩება. ღენისა და ტყვიის შორის მოთავსებულია სპეციალური დგუში. ღენის

სპეცვარზა CP-4-ის მასრას არავითარი მარკირება არა აქვს, რათა მისი იდენტიფიცირება გაჭირდეს

კეტვს მასრაში ჩარჩენილ დიდი წნევის აირებს. რადგან მაღალი წნევის აირები არ გამოდის ატმოსფეროში, შესაბამისად, არ იშვის გასროლის ხმაც. ამასთან, ტყვია ზებგვრით სიჩქარეზე (დაახლოებით 300 მ/წმ) თითქმის 100 მ/წმ-ით ნაკლები სიჩქარით ტოვებს ლულის წინა პირს და არ წარმოიქმნება ბგერის სიჩქარის გადალახვის მომენტი.

ამ უმშაკური, თუმცა რთული ტექნიკური გადაწყვეტილების შედეგად ხინიკაძის ინსტიტუტმა შეიარაღების მისცა საშუალება, შეექმნათ ისეთი უხმაურო იარაღი, რომელსაც მათუნი საერთოდ არ სჭირდებოდა.

CP-4 ტიპის სპეციალური ვარზა გამოიყენება ორი ტიპის სპეცდანიშნულებით იარაღში: მზვერავის მსროლელ დანა HPC-2-ში და უხმაურო პისტოლეტში ПСС „Буй“.

ჩვენი დონი: უზმაურო პისტოლეტი ПСС „Вул“ მჭიდროა და ექვსი სპეცვაზნა СП-4-ით 850 გრამს იწონის, მისი სიგრძე 170 მმ-ია, სიმაღლე 140 მმ, სიგანე კი 26 მმ. დამიზნებით სროლის დისტანცია 25 მ-მდეა. სროლის ტემპი 6-8 გასროლა/წუთში.

HPC-2-ში ერთი ცალი СП-4 თავსდება, დანის ტარზე დატანებული სპეციალური შეკანისმით საცემი შეკანისმით შეყენდება და მსროლელს ისეა დარჩენია, ტარის ბოლოში დილაკს დააჭიროს თითი. გასროლის შემდეგ საჭიროა ლულის ამოღება დანის ტარიდან, რის შემდეგაც ლულიდან გასროლილი ვაზნის მასრას აპრობენ. იმის გამო, რომ მასრაში დარჩენილა მაღალი წნევის აირები, ასეთი მასრები სახიფათოა.

თითქმის, რომ კარგად გაქვრთილ მსროლელს გასროლის შემდეგ მასრის ამოღება და HPC-2-ის ხელახლა გადატენა ახალი სპეცვაზნით 20 წმ-ში შეუძლია.

უზმაურო პისტოლეტი ПСС „ВУЛ“-ი 1989 წელს შეიქმნა საბჭოთა КГБ-სა და ГРУ-ს სპეცავტრებისთვის, რომლებსაც ცნობილი თუ უცნობი ბირების ახლო მანძილიდან უზმაუროდ ლიკვიდაცია ეწელებოდათ.

მსროლელი დანისგან განსხვავებით, რომელიც მხოლოდ ერთ ტყვიას ისვრის, რომლის შემდეგ ხელითაა საჭირო HPC-2-ის გადატენა, უზმაურო პისტოლეტი ПСС თვითდამტენია.

მეგრამ იბადება კითხვა: იარაღის გადატენის ავტომატიკა, როგორც წესი, გასროლისას წარმოქმნილი მაღალი წნევის აირების ლულაში გამოტყორცნის ენერგიის ხარჯზე ხდება. არადა СП-4 ტიპის სპეცვაზნაში გასროლისას წარმოქმნილი მთელი აირი მასრაში რჩება ჩაკეტილი, მაშ, რის ხარჯზე ხდება მასრის ექსტრაქტირება და საუზნეში ახალი ვაზნის მოთესება?

პისტოლეტს ორიგინალური სქემა აქვს. მასში გამოყენებული თავისუფალი საცემი ავტომატიკის სქემა და უკან დამბრუნებული ზამპარა ლულის თვზეა განთავსებული. ლულა ორი ნაწილისგან შედგება: ლულის უძრავი ნაწილისა და უკან 8 მმ-ზე გადაადგილდები საუზნისგან. გასროლისას ტყვია მასრიდან გამოდის და ლულის კუთხილების გადახზავს იწყებს. ამ დროს მასრაში ჩაკეტილი მაღალი წნევის აირები მასრას უკან უძიძეებს, რომლის დროსაც საუზნეც 8 მმ-ით უკან გადაადგილდება.

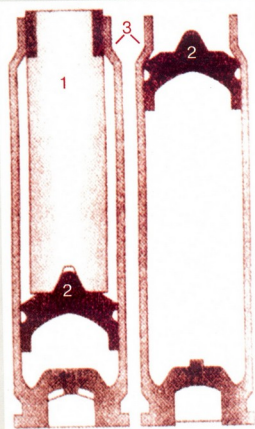
უზმაურო და უმაყვრო პისტოლეტი ПСС „ВУЛ“-ი

მასთან ერთად გადაადგილდება საკეტ-იც, 8 მმ-ით უკან გადაადგილების შემდეგ საუზნეს აწერებს იარაღის ჩარჩო, ხოლო ინერციით ისევ უკან გადაადგილდება საკეტი იღებს გასროლილ მასრას და აგდებს გარეთ დამბრუნებული ზამპარა მთელ შეკანისმს საწეის მდგომარეობაში აბრუნებს, რომლის დროსაც საუზნეში მორიგი სპეცვაზნა თავსდება.

საბჭოთა კავშირის დამსლის შემდეგ ქართულ სპეცსამსახურებს, ძირითადად, ლაგოდებში დისლოცირებული ГРУ-ს

სპეცვაზნა СП-4-ში გასროლის დროს ტყვია გარეთ გამოიტყორცნება, ხოლო დგუში კი მასრაში კეტება მაღალი წნევის აირების.

1. ტყვია; 2. დგუში;
3. მასრა ქრილში

მე-12 სპეცდანიშნულების ბრიგადის შეიარაღებიდან, დარჩათ როგორც HPC-2 ტიპის შვედური მსროლელი დანები, ისე უზმაურო ПСС-ები (თუმცა მცირე რაოდენობით).

არ არის გამოჩენილი, ამ სპეცია-

რალის (განსაკუთრებით კი მსროლელი დანა HPC-2-ების) დიდი ნაწილი დღეს ამა თუ იმ სპეცსამსახურის ყოფილი მაღალჩინოსნების პირად არსენალშიც იყოს.

ირაკლი პალაშვილი

6154/46

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ՀԱՅԿԱՅԻՆ

HPC-2

